

НАУКОВА СПІЛЬНОТА

www.spilnota.net.ua

ШІСТДЕСЯТ ДЕВ'ЯТИ ЕКОНОМІКО- ПРАВОВІ ДИСКУСІЇ

Серія: Соціальні та гуманітарні науки

ISSN 2522-963X

Google Scholar

**Матеріали міжнародної науково-
практичної інтернет-конференції**

28-29 жовтня 2022 р.

**Україна, Тернопіль - Польща, Переворськ
2022**

УДК 001 (063)

Шістдесят дев'яти економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки: матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, (м. Львів, Україна – м. Переворськ, Польща, 28-29 жовтня 2022 р.) / [редкол. : О. Патряк та ін.] ; ГО “Наукова спільнота”; WSSG w Przeworsku. – Львів : ФО-П Шпак В.Б. – 134 с. – ISSN 2522-963X.

В збірнику опубліковані доповіді авторів з соціальних та гуманітарних наук, які оприлюднені на сайті www.spilnota.net.ua.

Оргкомітет:

Патряк Олександра Тарасівна, кандидат економічних наук, Західноукраїнський національний університет;

Шевченко Анастасія Юріївна, кандидат економічних наук, ТОВ «Школа для майбутнього»;

Яремко Оксана Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет;

Станько Ірина Ярославівна, кандидат юридичних наук, адвокат;

Яценко Василь Миколайович, кандидат педагогічних наук;

Рудакевич Оксана Мирославівна, кандидат філософських наук, Західноукраїнський національний університет;

Русенко Святослав Ярославович, аспірант, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Адреса оргкомітету:
79016, м. Львів, а/с 1621
E-mail: spilnota.net.ua@ukr.net

Тексти опубліковано у авторській редакції. Відповідальність за достовірність наданої інформації несуть автори, їхні наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищено. У разі будь-якого використання опублікованих матеріалів посилання на джерело є обов'язковим.

ISSN 2522-963X

© ГО “Наукова спільнота” 2022

© Автори статей 2022

*Альбещенко Олексій Станіславович,
кандидат економічних наук,
докторант, Миколаївський
національний аграрний
університет, м. Миколаїв, Україна*

УПРАВЛІННЯ ТА РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4100/>

Розвиток готельного підприємництва в об'єднаних територіальних громадах має стати конкурентною перевагою України на світовому ринку туристичних послуг. Готельні підприємства виконують одну з основних функцій у сфері обслуговування туристів, забезпечують їх житлом і побутовими послугами під час подорожі. Важливим підходом та базисом формування і розвиток готельного підприємництва є правове забезпечення та сприяння державних і місцевих органів влади на наближення законодавства України в умовах наближення нормативних актів і державних стандартів до права та законодавства країн Європейського Союзу.

Готельне підприємництво – це потужний фактор розвитку туризму в країні, є важливою складовою туристичної інфраструктури, що забезпечує розвиток інфраструктури громад та регіонів, який містить в собі комплекс послуг для туристів та є ключовим чинником, що визначає перспективи розвитку галузі туризму.

Основним базисом готельного підприємництва є законодавство України, а саме: Конституції України, Закон “Про туризм”, Закон “Про курорти”, Закон “Про добровільне об’єднання територіальних громад”, Закон “Про співробітництво територіальних громад”, Закон «Про засади державної регіональної політики» Державні стандарти України «Послуги туристичні, класифікація готелів», «Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги», а також «Правила обов’язкової сертифікації готельних послуг» та інші нормативно-правові акти, видані відповідно до них.

Відповідно до чинного законодавства готельна послуга – це дії (операції) підприємства з розміщення споживача шляхом надання номера (місця) для тимчасового проживання в готелі, а також інша діяльність,

пов'язана з розміщенням та тимчасовим проживанням. Готельна послуга складається з основних та додаткових послуг, що надаються споживачу відповідно до категорії готелю [1].

Успішний розвиток готельного підприємництва та туристичного бізнесу в Україні потребує створення належних умов для роботи туристичних підприємств, установ та організацій на туристичному ринку. Також хочемо зазначити, що Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. №168 - р було затверджено «Стратегію розвитку туризму і курортів до 2026 р.», основною метою якої є формування сприятливих умов для активізації розвитку сфери туризму згідно з міжнародними стандартами якості та з урахуванням європейських цінностей, перетворення її на високорентабельну, інтегровану у світовий ринок конкурентоспроможну сферу, що забезпечить прискорення соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад, регіонів і держави в цілому, гармонійний розвиток і консолідацію суспільства, популяризації України у світі [2].

Очікувані результати щодо покращення бізнес-клімату та створення сприятливих умов ведення готельного підприємництва:

- збільшення загальної кількості працюючих в економіці громади, створення додаткових робочих місць у сфері готельного підприємництва;
- збільшення податкових надходжень до бюджету громади від діяльності суб'єктів сфери готельного підприємництва;
- підвищення рейтингових позицій об'єднаної територіальної громади за рівнем ділової та інноваційної активності серед інших громад України;
- покращання інформаційного та консультаційного забезпечення суб'єктів підприємництва сфери готельного підприємництва в об'єднаних територіальних громадах;

Проаналізувавши базу законодавства, можемо зробити висновок, що державою було створено сприятливі умови для початку створення і розвитку готельного підприємництва на основі об'єднаних територіальних громад. Для об'єднаних територіальних громад, які мають туристичний потенціал, відкриваються можливості для його використання та соціально-економічного розвитку. Ефективний розвиток готельного підприємництва потребує об'єднання зусилля органів державної влади та органів місцевого самоврядування, представників туристичного бізнесу та інших галузей економіки для популяризації України у світі. А це в свою чергу потребує удосконалення системи та механізмів державного регулювання туристично-готельної сфери з урахуванням позитивного досвіду інших країн, для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності національного туристичного продукту та підвищення туристичної привабливості та іміджу країни.

Управління та розвиток готельного підприємництва забезпечує конкурентоспроможність та є основою якою є задоволення попиту сфери туризму, забезпечення ефективності сфери надання послуг відповідно стандартів країн Європейського Союзу, ефективного використання всього ресурсного потенціалу, забезпечення дохідності грошових коштів та забезпечення фінансової стійкості. Ці показники можливо досягнути на основі створення сприятливого бізнес-клімату, глибоких економічних знань, законів і закономірностей ринкової та змішаної економіки, особливостей та специфіки підприємницької діяльності у сфері готельного підприємництва в територіальних громадах. Розвиток готельного підприємництва може принести позитивний результат у забезпеченні стійкого розвитку туристичної галузі та зростання економічних показників економіки в Україні.

У процесі децентралізації важливим стратегічним напрямком розвитку внутрішнього готельного підприємництва є стратегічна орієнтація туристичного потенціалу об'єднаних територіальних громад, що сприятиме розширенню та удосконаленню туристичної інфраструктури, а також елементів туристично-готельного підприємництва. Чинним законодавством України передбачено, що «при прийнятті рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад беруться до уваги історичні, природні, етнічні, культурні та інші чинники, що впливають на соціально-економічний розвиток об'єднаної територіальної громади» [3].

Література:

1. Закон України “Про туризм” 15.09.1995 № 324/95-VR URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.10.2021).
2. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. – Затв. розпорядженням КМУ від 16 березня 2017 р. № 168-р [Електронний ресурс] / Режим доступу до стратегії: zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p.
3. Балабаш О. Управління конкурентоспроможністю підприємства готельного бізнесу на засадах процесного підходу. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2019. №. 5. с. 31-43. URL: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2019-5-268-31-43> (дата звернення: 28.08.2021).

*Гріщенко Данило Володимирович,
студент, Дніпровський
національний університет
імені Олеся Гончара*

*Скрипник Наталія Євгенівна,
кандидат економічних наук,
доцент, Дніпровський
національний університет
імені Олеся Гончара*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4073/>

Національна економіка будь-якої країни зазвичай важко переживає час війн, соціальних, культурних, політичних потрясінь. Дуже часто війни супроводжуються інфляційними процесами, спадом виробництва, зростанням попиту на товари первинного споживання, занепадом банківської сфери, падінням доходів бюджету, протестами та мітингами. Економічна безпека – це комплекс заходів на офіційному державному рівні, які забезпечують стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, характеризують здатність національної економіки до розширеного самовідтворення та задоволення потреб громадян, суспільства і держави на певному визначеному рівні та часовому проміжку.

Для того, щоб відбудувати все те, що вже було зруйновано російською агресією, необхідно 349 мільярдів доларів США (за ресурсом Світового банку). Доповідь Світового банку підкреслює, що не зважаючи на загальну важливість поетапної реконструкції протягом кількох років у короткостроковій перспективі, ми потребуємо близько 105 мільярдів доларів для відновлення соціальної інфраструктури, зокрема, шкіл та лікарень, відновлення транспортних зв'язків та підготовки до можливої нестачі енергії цієї зими [1].

Шок, що українська економіка отримала, перекреслив ті здобутки, що були досягнуті у паралелі останніх років. За словами економістки з аналітичної платформи "Вокс Україна" Ілони Сологуб, рост нашої економіки упродовж 2016-2021 років забезпечив підйом ВВП до рівня, що країна мала до анексії Росією Криму у 2014 році. Дана експертка також зазначає те, що зайнятість населення також знизилася через цю війну. За даними підсумкових опитувань, приблизно 40 відсотків

українців, що були працевлаштовані до вторгнення, залишилися без роботи, в той самий час як половина працюючих в країні зіштовхнулася зі скороченням заробітної плати [2].

Також НБУ у своїй доповіді заявив, що інфляція прискориться до кінця 2022 року і досягне 31%, оскільки більшість шоків пропозиції зберігаються. До останніх можна віднести наслідки бойових дій і високі ціни на енергоносії. Наступного року очікується сповільнення інфляції завдяки покращенню інфляційних очікувань, налагодженій логістиці та поступовому збільшенню врожаїв. Зниження світової інфляції та жорстка монетарна політика НБУ матимуть додатковий дезінфляційний ефект. З іншого боку, дефляцію стримуватимуть високі ціни на енергоносії та необхідність поступового приведення тарифів на електроенергію для домогосподарств до ринкового рівня. Таким чином споживча інфляція знизиться приблизно до 20% у 2023 році, сповільнившись до однозначних значень лише наприкінці 2024 року [3].

Можна стверджувати, що війна дуже сильно нашкодила українській економіці – зростання безробіття, пошкодження критичної інфраструктури, спад виробництва і це не всі чинники. Але варто на все це дивитися з долею оптимізму в очах, бо працюючий експорт зернових культур може допомогти українській економіці трохи відновити втрати.

Література:

1. Як війна вплинула на економіку України. Стаття, веб-ресурс. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-vijna-vplinula-na-ekonomiku-ukraini/a-63093916> (дата звернення: 24.09.2022)
2. Economic security. URL: <https://www.investopedia.com/daniel-thomas-mollenkamp-5095156> (дата звернення: 24.09.2022)
3. Inflation Report. URL: <https://bank.gov.ua/en/news/all/u-2023-rotsi-inflyatsiya-pochne-znijuvatisya-a-ekonomika-povernetsya-do-zrostannya--inflyatsiyniy-zvit>

*Гуторов Андрій Олександрович,
доктор економічних наук,
професор, Національний
науковий центр «Інститут
аграрної економіки»*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНИХ ЗА РОЗМІРАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4103/>

Гарантування продовольчої безпеки держави, забезпечення ефективного й екологобезпечного використання наявних ресурсів, конкурентоспроможного господарювання на селі на засадах самофінансування – є актуальними завданнями наукових пошуків у період воєнного часу і повоєнної розбудови держави. Водночас такі завдання повною мірою узгоджуються з Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року.

Одним із напрямом вирішення названих проблем є формування раціональних за розмірами сільськогосподарських підприємств та їх кооперативних і інтеграційних об'єднань.

Формування раціональних за розмірами сільськогосподарських підприємств має відбуватися на основі організаційно-економічного механізму, який є складовою господарського механізму АПК. Такий організаційно-економічний механізм включає в себе суб'єкти, структуру, форми і умови господарювання (організаційна складова), а також об'єкти, важелі та фактори формування, які базуються на відповідних принципах, критеріях і наукових підходах до формування раціональних розмірів господарств (економічна складова) (рис. 1). Як стимулювальні та обмежувальні чинники будуть виступати фактори укрупнення та розукрупнення сільгосппідприємств.

В українських умовах ведення сільського господарства, на нашу думку, основними важелями формування раціональних розмірів сільгосппідприємств мають стати орендні земельні відносини, процеси соціалізації землі та розвиток ресурсної кооперації й інтеграції агропромислового виробництва [1].

Рис. 1. Концептуальна схема організаційно-економічного механізму формування раціональних за розмірами сільськогосподарських підприємств, узгодженого з цілями сталого розвитку

Джерело: розробка автора.

Слід також зазначити, що ринок земель є досить дієвим ринковим механізмом перерозподілу земельних ресурсів та формування на цій основі землекористувань ринкового типу, в тому числі й раціональних за розмірами сільськогосподарських підприємств, кооперативів сільгосптоваровиробників та інтегрованих суб'єктів господарювання.

Таким чином, організаційно-економічний механізм формування раціональних розмірів сільськогосподарських підприємств об'єднує в єдину цілісну динамічну систему ресурсні, фінансово-економічні, організаційні, виробничі, інформаційні, нормативні та законодавчі блоки, які, з одного боку, обумовлюють раціональні розміри сільгосппідприємств, з другого – формують комплекс заходів щодо науковообґрунтованого ринкового і державного регулювання.

Література:

1. Гуторов А. О. Економічне обґрунтування раціональних розмірів сільськогосподарських підприємств: теорія та практика. Харків : Міськдрук, 2012. 377 с.

*Насікан Ніна Іванівна,
кандидат економічних наук,
Київський національний
лінгвістичний університет*

*Знайда Ірина Андріївна,
студентка, Київський
національний лінгвістичний
університет*

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В МІЖНАРОДНІЙ КОМПАНІЇ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4086/>

Ефективна діяльність міжнародної компанії передбачає комплексне вирішення завдань, на основі показників економічного ефекту, одержаного в результаті змін основних сторін діяльності суб'єкта господарювання: обсяг випуску продукції в натуральному вираженні; витрати на виробництво і реалізацію продукції; підвищення якості продукції, що випускається; освоєння нової прогресивної продукції; зростання продуктивності праці працівників; використання капітальних вкладень.

Ключовим фактором, який впливає на всі вище перераховані сторони діяльності міжнародної компанії, є корпоративна культура, що дає «змогу розв'язати такі дві ключові проблеми: встановити оптимальні зв'язки підприємства із зовнішнім середовищем (зовнішня адаптація) та сприяти стабільній та ефективній роботі персоналу на партнерських засадах (внутрішня інтеграція)» [1, с. 108].

Корпоративна культура – один із найважливіших складників успішної діяльності міжнародної компанії. При належному використанні її потенціалу корпоративна культура може принести компанії істотні переваги. Вона об'єднує співробітників, які стають невід'ємною частиною компанії, формує сприятливий соціально-психологічний клімат, відносини взаємодопомоги і партнерства, підвищує рівень згуртованості колективу, його мотивацію, створює умови для творчої ефективної праці, сприяє формуванню лояльності працівників до організації. Тому першочерговим завданням вітчизняних компаній в напрямку впровадження механізму підтримки корпоративної культури має стати усвідомлення її важливості в управлінні організацією.

Останніми роками корпоративну культуру почали визнавати не тільки основним фактором, що впливає на правильне розуміння та управління організаційною поведінкою і мотивацією персоналу, а й показником конкурентоспроможності організації. Особливо це стало важливим для міжнародних компаній. Корпоративна культура формує імідж компанії на ринку і впливає на її прибуток. Вкладаючи гроші в розвиток корпоративної культури, компанія отримує відданих співробітників, а вони, в свою чергу, формують лояльних, постійних клієнтів. Саме від постійних клієнтів залежить реакція ринку, що вимірюється прибутковістю міжнародної компанії. Таким чином, по суті, створена, керована, постійно збагачувана та гнучка корпоративна культура – це значна конкурентна перевага міжнародної компанії, яку, до того ж, «неможливо скопіювати, але потрібно формувати» [1, с. 108].

Корпоративна культура істотно впливає на успішність реалізації стратегії міжнародної компанії. Окремі аспекти її діяльності, окреслені в стратегії, можуть відповідати або суперечити фундаментальним принципам корпоративної культури, що значно ускладнює реалізацію стратегії. Лише тоді, коли культура та стратегічне планування ідеально узгоджуються, компанія може досягти кращих результатів. У цьому випадку високоорганізована корпоративна культура підтримує реалізацію стратегій, які мотивують, навчають і спонукають співробітників до творчої діяльності [2, с. 96].

З'ясувавши, яким базовим аспектам конкретних стратегій розвитку повинна відповідати корпоративна культура компанії, керівництво визначає філософію управління, виходячи з якої планує конкретні методи формування ефективної корпоративної культури. При цьому розробляються різні методи, які дозволяють менеджменту компанії формувати та підтримувати корпоративну культуру організації, необхідну для успіху її стратегії розвитку. Цікавим, у зв'язку з цим, видається досвід відомої міжнародної компанії UNILEVER, яка прийняла стратегію розвитку, що передбачає три ключові цілі: поліпшення здоров'я та благополуччя для більш ніж одного мільярду людей; зменшення вдвічі впливу на навколишнє середовище; покращення життя мільйонів людей. Визначені цілі відповідають місії UNILEVER і трансформувались в «компас» організації, який слугує так званим «ядром» її системи цінностей і задає напрям розвитку корпоративної культури міжнародної компанії. Співробітники UNILEVER приймають «компас» компанії, на основі якого кожен розробляє план гнучких цілей і досягає його впродовж року, тим самим реалізуючи встановлені цілі стратегічного розвитку організації.

Отже, корпоративна культура є важливим компонентом внутрішнього середовища міжнародної компанії не тільки з точки зору підтримки основоположних цінностей і норм поведінки, а й для забезпечення ефективності її діяльності та успішної реалізації стратегії, що потребує створення комплексної системи управління розвитком корпоративної культури організації.

Література:

1. Біла І. С., Насікан Н. І. Корпоративна культура як складник соціальної відповідальності бізнесу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. №5 (16). URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/16_2018/16_2018.pdf (дата звернення: 23.10.2022).
2. Копитко, М., Михаліцька, Н., & Верескля, М. Корпоративна культура як стратегічний напрям управління підприємством в умовах сучасних викликів. *Вчені записки Університету «КРОК»*, №2 (62). 2021. С.92-99. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-62-92-99> (дата звернення: 23.10.2022).

***Паніматченко Карина Ігорівна,
студентка, Державний
торгівельно-економічний
університет***

***Науковий керівник:
Богма Олена Сергіївна,
доктор економічних наук,
професор, професор кафедри
економіки та фінансів
підприємства, Державний
торгівельно-економічний
університет***

ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4084/>

Військове вторгнення російської федерації завдає потужного удару не лише по економіці та інфраструктурі України, але й не меншим ступенем впливає на вітчизняний бізнес, зупинивши виробництво

багатьох підприємств, зруйнувавши логістику та ланцюги постачання, які підприємці напружували роками. Враховуючи початок повномасштабної війни в Україні на початку цього року, яка триває вже 8 місяців, актуальним є аналіз основних проблем, з якими стикнувся український бізнес через триваючі військові дії й запровадження воєнного стану.

Говорячи про війну між Росією та Україною відзначимо, що за ці місяці війни український бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії. Обсяг завданої шкоди та довгострокові наслідки поки що важко оцінити, адже бойові дії тривають. За оцінками Національного банку, економіка поступово відновлюватиметься, однак реальний ВВП у 2022 може скоротитися не менш ніж на 35% за усіма складовими [2].

Більш того, навіть зараз економічні перешкоди порівняно з перешкодами безпеки набувають усе більшої ваги для українського бізнесу. Так, за результатами щомісячного опитування підприємців у липні 2022 року дві з трьох головних перешкод, названих керівниками підприємств, – це зростання цін на сировину або матеріали та зменшення попиту на продукцію або послуги. Про зростання цін на сировину чи матеріали повідомляє 62% опитаних підприємств, а про зменшення попиту – 36%. На друге місце рейтингу перешкод для бізнесу вийшли складнощі з перевезенням сировини або готових товарів територією України – на них вказала майже половина опитаних (47%). А от проблема браку палива, яка у попередньому місяці була на першому місці рейтингу проблем з 74% респондентів, які про неї повідомляли, опустилася на четверте місце рейтингу. У липні 2022 року брак палива був однією з основних перешкод для 36% опитаних підприємств [5].

Про інші проблеми представники опитаного бізнесу повідомляли менше: пошкодження майна або товару внаслідок бойових дій торкнулося 11% опитаних, перебої з електро-, водо- або теплопостачанням – також 11%, а корупція – 5%. Крім того, 2% респондентів сказали, що їхні підприємства не зіштовхувалися з проблемами [5].

Рис. 1. Найважливіші проблеми для вітчизняного бізнесу [5]

Відзначимо, що вплив окремих перешкод зростає або зменшується разом із змінами розміру бізнесу. Так, що більшим є розмір підприємств, тим частіше вони повідомляють про складнощі з перевезенням сировини чи готових товарів територією України та про те, що їм небезпечно працювати. Зокрема, частка бізнесу, якому складно перевозити сировину чи продукцію по Україні, збільшується з 35% для мікробізнесу до 56% серед великих підприємств. А частка підприємств, які називають серед основних перешкод небезпечність праці, збільшується з 17% серед мікробізнесу до 34% серед великих підприємств

Натомість що меншим є розмір підприємств, тим більше вони відчують негативний вплив низького попиту та браку обігових коштів. Серед підприємств великого розміру частки тих, що повідомляють

про ці проблеми, складають 24% та 20% відповідно, тоді як серед мікробізнесу – 56% та 38%. Також варто зазначити, що мікро- та малі підприємства частіше ніж великі та середні говорять, що їм перешкоджає державне регулювання курсу валют (по 19% серед міро- та малих підприємств), а мікропідприємства більшою мірою, ніж підприємства більших розмірів, скаржаться на перебої з електро-, водо- або теплопостачанням (21%) [4].

Крім пониження поточного виробництва, війна істотно скорочує потенціал економіки. За оцінками НБУ, втрати фізичного капіталу від руйнувань підприємств, житла та інфраструктури на початок травня досягли 100 млрд доларів – це еквівалент 50% ВВП 2021 року. Також Україна крім фінансових, зазнала великих втрат людського капіталу – це міграція громадян за кордон через бойові дії, а також загибель цивільних та військових.[1]

У галузевому та регіональному розрізі спостерігається низка проблем, яка перешкоджає повноцінному функціонуванню українського бізнесу.

Так, дві найпоширеніші перешкоди у липні 2022 року – зростання цін на сировину й матеріали та складнощі з перевезенням сировини чи готових товарів територією України – підприємства більшості галузей промисловості, а також сільського господарства оцінюють приблизно на однаковому рівні. А у випадку зростання цін на сировину відрізняється. Ця проблема також помічена у деревообробній галузі, однак вона постає не так гостро: займає 33% з усіх проблем, тоді як порівняно з іншими галузями промисловості в яких вона займає від 60% до 71%. Зниження попиту на продукцію особливо суттєво відчувається в поліграфічній промисловості (на цю проблему тут вказали 57% підприємств), а також у виробництві металів, металообробці та у виробництві будівельних матеріалів (по 55%). А от сільськогосподарський сектор та деревообробна галузь частіше від інших галузей скаржаться на брак палива (56% та 50% відповідно), хоча вплив цієї проблеми зменшився для вибірки загалом. Про брак робочої сили внаслідок мобілізації або міграції найчастіше повідомляють у поліграфічній галузі (50% підприємств), а про брак обігових коштів – у сфері виробництва тканин, одягу чи взуття (43%). Крім того, представники хімічної промисловості та галузі виробництва металу й металообробки частіше від інших говорять, що працювати небезпечно через явну загрозу ракетних ударів саме по представниках цих галузей (47% та 40% відповідно). Чи не в найгірших умовах опинилися аграрні підприємства. Їх бізнес прив'язаний до конкретної території, а роботи в полі чи на фермі не можна відкласти на невизначений термін або перенести. Ринок страждає від дефіциту робочої сили, пального, добрив та оборотних коштів [5].

Різниця в негативному впливі перешкод, пов'язаних із повномасштабною війною, спостерігається також для бізнесу різних областей. Усі підприємства Дніпропетровської та Миколаївської області вказали на проблему зростання цін на сировину та матеріали. Серед решти областей про цю проблему найчастіше говорять у Сумській області. Складнощі з перевезенням сировини чи готових товарів територією України особливо гостро відчуває бізнес Миколаївської області, а також Чернівецької і Волинської областей. Про зменшення попиту на продукцію чи послуги найчастіше говорить бізнес Дніпропетровської та Одеської, а також Сумської і Львівської областей. Брак палива залишається вагомим проблемою в Одеській області, а також у Чернівецькій і Хмельницькій. У Львівській та Одеській областях бізнес частіше ніж в інших областях вказує на брак робочої сили через мобілізацію працівників або їх переселення. А в Тернопільській та Рівненській областях найбільші частки підприємств, яким бракує обігових коштів. Майже всі підприємства Миколаївської області (90%) повідомили, що їм небезпечно працювати. Високі ці частки також у Вінницькій (68%) та Одеській (60%) областях [3].

Основні проблеми вітчизняних підприємств у регіональному розрізі згруповано в табл. 1.

Табл.1 – Проблеми підприємств у регіональному розрізі [складено автором]

Сутність проблеми	Регіон	Частка підприємств
Зростання цін на сировину та матеріали	Дніпропетровська обл.	100%
	Миколаївська обл.	100%
	Сумська обл.	88%
Складнощі з перевезенням сировини чи готових товарів	Миколаївська обл.	80%
	Чернівецька обл.	66%
	Волинська обл.	66%
Зменшення попиту на продукцію чи послуги	Дніпропетровської та Одеської обл.	64%
	Сумська обл.	59%
	Львівська обл.	58%
Брак палива	Одеська обл.	76%
	Чернівецька обл.	67%
	Хмельницька обл.	65%
Брак робочої сили (через мобілізацію)	Львівська обл.	85%
	Одеська обл.	72%
Брак обігових коштів	Тернопільська обл.	71%
	Рівненська обл.	70%
Небезпечність ведення діяльності	Миколаївська обл.	90%
	Вінницька обл.	68%
	Одеська обл.	60%

Складено автором з урахуванням [3]

Логічно, що кожна проблема має певний вплив на виробничу потужність підприємства. Деякі представники вистимали цю кризу, а інші, на жаль, припиняють свою діяльність. Звичайно, за місяці війни більшість підприємств вже адаптувалися та навчилися виживати в таких умовах, про це свідчить позитивна статистика: у липні близько 3% підприємств припинили свою діяльність через війну. Ця частка скоротилася в декілька разів порівняно з попередніми місяцями (8% у червні та 10% у травні). Вважаємо, це може свідчити про пришвидшення процесу відновлення виробництва. Також спостерігається скорочення частки підприємств, які працюють на рівні менше ніж 25% від довоєнних обсягів виробництва, – лише 12% у липні (14% у червні та 17% у травні) [5].

Зрозуміло, що нова реальність проявить ще багато проблем, які будуть вимагати оперативного реагування влади та самих підприємців. Україна зараз перебуває у важкому економічному становищі у зв'язку з війною. З одного боку, важливо підтримувати роботу бізнесу та економіки, а з іншого – необхідно фінансувати армію та соціальні видатки. Тож виникає очевидний конфлікт між державою та представниками бізнесу, який необхідно вирішувати шляхом діалогу та співробітництва. Потрібно шукати збалансовані шляхи виходу з ситуації, які допоможуть і наповнити бюджет, зокрема шляхом вирішення проблем з логістикою так експортом, і шукати оптимальну модель системи оподаткування. Тільки так ми зможемо як найшвидше перемогти ворога і повернутися до мирного життя.

Література:

1. Діагностування стану українського бізнесу під час повномасштабної війни Росії з Україною. URL: https://gradus.app/documents/210/Ukrainian_Business_inWar_2Wave_Report_Gradus_KSE_22042022.pdf.
2. Бізнес під час війни. URL: <https://promodo.ua/ua/blog/biznes-vo-vremya-vojny.html>.
3. Дія. Бізнес. Війна та регіони України. URL: <https://decentralization.gov.ua>
4. Павлишин О. Проблеми бізнесу. URL: <https://www.epravda.com.ua>
5. Кузяків О., Ангел Є., Гулік А., Федець І. Щомісячне опитування підприємств. 2022. Вип. 3. URL: <https://cci.vn.ua/wp-content/uploads/2022/08/Tretye-shhomisyachne-opytuvannya-kerivnykiv-pidpryyemstv-Ukrayinskyj-biznes-v-umovah-vijny.pdf>

*Романцов Дмитро Олегович,
студент, Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського*

КУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ В УПРАВЛІННІ МІЖНАРОДНИМ ПРОЄКТОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4088/>

Вступ. Враховуючи велику різноманітність робочої сили сьогодні, багатокультурні, економічні, політичні та соціальні взаємодії стають дедалі інтенсивнішими. У культурному, незнайомому середовищі можуть виникнути труднощі щодо мови та спілкування, релігії, політики, і, як наслідок, може виникнути багато непорозумінь і конфліктів, частково через невизначеність, спричинену культурною різноманітністю.

Мета статті полягає у дослідженні культурних особливостей в управлінні міжнародним проєктом та їх можливого впливу на результати проєкту.

Об'єкт дослідження. Культурні особливості в міжнародних проєктах.

Виклад основного матеріалу. Міжнародні проєкти – це розширення національного проєкту з додатковим міжнародним клієнтом, міжнародною проєктною групою або з наданням істотних послуг за кордоном. Культура з її основними припущеннями, цінностями, нормами, ставленням і віруваннями проявляється в різноманітних формах поведінки. Таким чином, ці культурні особливості відіграють центральну роль у міжнародних проєктах [1].

Управління міжнародними проєктами – це управління проєктами на міжнародному рівні або в різних країнах та культурах, тому для управління міжнародними проєктами потрібен певний набір навичок, щоб забезпечити успіх під час управління міжнародними проєктами. Зокрема, важливість культурної поінформованості грає у міжнародних проєктах та те, як модель 6-D Хофстеде може бути використана в рамках міжнародного управління проєктами [3].

Проблема зі стандартами у глобальному сенсі і, значною мірою, у міжнародному управлінні проєктами, полягає в тому, що вони не є стандартними. Стандарти відрізняються від країни до країни, і необхідно розглядати, які стандарти будуть використовуватися, якщо потрібно дотримуватися декількох. Деякі ключові області для розгляду: політичні та правові системи, стандарти бухгалтерського обліку, стандарти якості

та одиниці виміру, мовні бар'єри, зміни часових поясів, економічні умови, культурні відмінності.

З цих міжнародних проблем управління проектами однією з найскладніших для розуміння є культурні відмінності кожної країни, тоді як деякі країни добре узгоджені, інші можуть повністю відрізнятись за своїми культурними та соціальними нормами, що є очевидним прикладом цього.

В управлінні міжнародним проектом, керівник проекту не може ігнорувати аспекти відмінностей робочих команд у всьому світі. Серед них виділяються культурні відмінності, оскільки вони є найскладнішими ознаками, з якими потрібно мати справу в складному робочому середовищі, яке включає в себе кілька країн.

У своїй моделі Хофстеде визначив 6 ключових областей культурних відмінностей, звідси 6-D, і таким чином дозволив порівняти дві або більше країн. Завдяки цим інструментам можна помітити основні культурні відмінності, з якими можна зіткнутися під час проекту [3].

Рис. 1 Модель Хофстеде

Велика і мала дистанція потужності. Що стосується їх культурного походження, люди по-різному сприймають нерівний розподіл влади. Ця різниця може мати величезний вплив на відносини між двома компаніями та спосіб проведення зустрічей. Люди в суспільствах з великою дистанцією влади поважають сильний ієрархічний порядок, часто пов'язаний із старшинством. Протилежне суспільство буде просити виправдання нерівності влади та надавати перевагу організації рівної влади.

Уникнення сильної та слабкої невизначеності. Це ступінь, до якої члени суспільства відчують незручність щодо гнучкості та раптових змін. Це пов'язано з прийняттям невизначеності, з тим, як люди різного соціального походження реагують на невизначеність, і з часом, який потрібен їм, щоб відреагувати на це. Фактично, уникнення невизначеності є причиною того, чому люди схильні вірити в інститути, які мають на меті створити правила та захищати відповідність. Суспільство уникнення сильної невизначеності не терпить девіантних або занадто нетрадиційних ставлень і не винагороджуватиме інноваційних людей, тоді як суспільство уникнення слабкої невизначеності просто дозволить майбутньому відбутися і працюватиме в більш спокійній атмосфері. У такому суспільстві практика важливіша за правила чи теорія, це те, що змушує людей діяти добре і швидко, коли з'являються раптові зміни [4].

Індивідуалізм проти колективізму. Здебільшого це стосується того, як люди думають про себе: це як «я» чи «ми»? Власні досягнення індивідуалістів в компанії – одна з найважливіших речей за час їхньої кар'єри. Вони схильні працювати проти потреб групи, якщо це означає більшу винагороду. Колективізм, його протилежність, віддає перевагу дуже тісній соціальній мережі, люди роблять все для команди, не піклуючись про свою особисту участь, але просять в обмін на беззаперечну лояльність. У суспільстві з високою культурою індивідуалізму, можливо, найкращим рішенням буде пряме спілкування з ключовою людиною і дозволить йому визнати певну частину роботи власним успіхом.

Мужність проти жіночності. Люди в маскулінному суспільстві, як правило, цінують досягнення, героїзм, наполегливість і матеріальний успіх, тоді як у фемінному суспільстві турбота про інших і якість життя важливіші. Навпаки, фемінні суспільства прагнуть до мінімальної соціальної диференціації між статями. Чоловіки охоче беруть на себе скромні, турботливі ролі.

Довгострокова та короткострокова орієнтація. Пояснює, якою мірою суспільство демонструє віру в абсолютну істину та традиційну або короткострокову точку зору замість прагматичного бачення, орієнтованого на майбутні перспективи. Суспільство довгострокової орієнтації проявить більшу наполегливість у досягненні завдання і не буде дотримуватись термінів і етапів. Протилежне суспільство буде більше шукати особистої стійкості та стабільності і тому намагатимуться виконати всі свої зобов'язання вчасно [5].

Поблажливість проти стриманості. Це в основному міра щастя в суспільстві, воно пов'язане з тим, як людина насолоджується життям і розважається. У стриманому суспільстві задоволення буде стримуватися жорсткими соціальними нормами, і люди не контролюють свої емоції

та життя, тому що суспільство диктує їм, як їм поводитися. У поблажливому суспільстві люди можуть вільно отримувати задоволення та висловлюватися.

Модель Хофстеде є надійною основою для визначення різних культурних проблем, з якими можна зіткнутися в рамках міжнародного проекту. Він широко використовується в таких областях, як міжнародний маркетинг або фінанси. Коли на підприємстві запроваджується міжнародний проєкт, культурні аспекти можуть бути першим джерелом довідки для розуміння їх загального мислення та культурних моделей, які, ймовірно, можна знайти у своїй культурі. Другим кроком є ознайомлення з різними джерелами інформації про країну, щоб не лише показати членам команди, що підприємство дбає про їхню культуру, але й справді зрозуміти, як вони живуть, думають. Третій і найважливіший крок – звернути увагу на поведінку членів команди, зрозуміти їхні цінності під час неформальних розмов і виявляти повагу до цих цінностей [2]. Розвиток цих навичок є непростим завданням, і його можна досягти лише після кількох років досвіду роботи в мультикультурних командах.

Висновки. З глобалізацією зростає взаємодія між людьми різних країн і зростає потреба мати справу з культурними відмінностями. Менеджер проєкту повинен розуміти свою власну культуру та культуру зацікавлених сторін проєкту. Бути частиною мультикультурної команди має багато переваг, наприклад накопичення багатьох навичок, переконань і досвіду, які допомагають бути унікальними. Метою інструменту культурних розривів є підвищення обізнаності керівника проєкту щодо прояву культурних відмінностей у його чи її проєкті.

Список використаної літератури:

1. Bull C., Palkovits – Rauter S., Szabo M. B. Project management in a cultural context, 8th International Scientific Conference on Project Management in the Baltic Countries, April 25-26, 2019, Riga, University of Latvia
2. Hehl, M. C. The importance of culture when managing international projects. Paper presented at PMI® Global Congress 2010-North America, Washington, DC. Newtown Square, PA: Project Management Institute. 2010
3. International Project Management. URL: http://apppm.man.dtu.dk/index.php/International_Project_Management
4. Lima N., Patah L., Cultural Issue and its Influence in the Management of Global Project Teams, Future Studies Research Journal, 2016, Vol. 8
5. Zein, O. Cultural complexities in multinational projects. Proceedings of the PMI Global Congress – EMEA, Marseille, France, 2014.

*Смольникова Вероніка Дмитрівна,
бакалавр, Київський політехнічний
інститут ім. Ігоря Сікорського*

АНАЛІЗ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИХОДУ ТОВ «КЕРНЕЛ» НА РИНОК КИТАЮ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4105/>

ТОВ Кернел – найбільший в Україні та провідний у всьому світі виробник та експортер соняшникової олії. Це ключовий постачальник на світові ринки сільськогосподарської продукції з регіону Чорноморського басейну. Продукція «Кернел» експортується більш ніж у 80 країн світу [1].

Кернел виробляє продукцію під такими торговими марками: «Здоров'я дар», «Стожар», «Чумак», «Olio», «Маринадо», «Blanc», «Kermel» та «Premi».

Обов'язковим чинником для аналізу діяльності підприємства є його динаміка фінансово-економічних показників за останні роки.

Таблиця 1 – Динаміка фінансових показників
ТОВ «КЕРНЕЛ» (2019-2022)

Показник	Роки			Відхилення	
	2019	2020	2021	абсолютне	Відносне
Чистий дохід від реалізації, грн	51482928	51020899	52941558	1458630	В 1,02 рази
Собівартість реалізованої продукції, грн	45932765	45112563	46652871	720106	В 1,0 рази
Валовий прибуток, грн	55550163	54896478	57012011	1461848	1,03 рази
Рівень рентабельності, %	12,1	13,09	13,4	0,013965	-

Джерело: узагальнено автором на основі фінансового звіту ТОВ «КЕРНЕЛ»

Чистий дохід та валовий прибуток з 2019 до 2021 року відповідно зросли в 1,02 та 1,03 рази, а собівартості реалізованої продукції – в 1 раз в 2021 р порівнюючи з показниками 2019 року. Рівень рентабельності в цей час мав також позитивну тенденцію – зріс в 0,013 разів [2].

Розглянемо основні показники ефективності експорту ТОВ «Кернел» за допомогою таблиці 2:

Таблиця 2 – Показники економічної ефективності
ТОВ «КЕРНЕЛ» за 2019-2021 роки

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
Виручка від експорту	2031830,5	2040181,7	2079871
Собівартість (експорт)	40463,8	43871,2	4770020,1
Ефективність експорту	2021366,7	2005894,1	2084588,3
Ефективність від виручки	51	46,50389549	0,43602982
Обсяг експорту у середньорічних цінах (внутрішній ринок)	43706,6	41885,6	488962,3
Середньорічна вартість основних і оборотних фондів	407219	401101,8	409017
Ефективність експорту за собівартістю	1,1	0,97	1,2
Економічна ефективність експорту	0,013%	0,01	0,04

Джерело: розроблено автором на основі звіту ТОВ «КЕРНЕЛ»

Варто відзначити, що показники ефективності експорту ТОВ «Кернел» є задовільними, проте мають місце і значні коливання. Особливо експортна діяльність підприємства постраждала під час початку пандемії.

На частку Кернел припадає близько 8% світового виробництва соняшникової олії. Свою продукцію компанія постачає до понад 60 країн світу, серед основних ринків збуту – **Індія, Єгипет, Туреччина та країни Європейського Союзу** [3].

Для початку необхідно обрати, до якої ж саме країни та яку продукцію буде експортувати КЕРНЕЛ: Канада, Бразилія, Китай. По розрахункам Бразилія отримала оцінку 23 бали, Канада 39 балів, а Китай 42 бали.

Таблиця 3 – Аналіз китайського ринку

Показник	Оцінка	Коментар
Китай		
1. Розмір та потенціал ринку	7	Величезний ринок споживачів, різні рівні купівельної спроможності, готовність до нових товарів, але велика кількість інших виробників та складність зацікавлення споживача.
2. Потреби споживачів та тренди	7	Споживачі китайського ринку – абсолютно різні рівні заробітку, на даний ринок можна поставляти як преміум сегмент, так і дешеві та середні товари.
3. Бар'єри входу на ринок	7	Високе мито при відсутності міжнародного договору між країнами, високий рівень контролю продукції, що входить на ринок, важкість знаходження конкурентної переваги [4].

Продовження Таблиці 3.

4. Конкуренти та ціна на ринку	7	Величезна конкуренція, постійні партнерські угоди з кращими постачальниками світу, важке входження на ринок за рахунок великої кількості продукції.
5. Логістика, додаткові витрати	7	Достатньо важке транспортування, але КЕРНЕЛ вже довгі роки співпрацює з Індією, через яку можна доставляти товар і до Китаю.
6. Культурні відмінності на ринку	7	Висока освіченість споживачів, ринок, на якому без належної підготовки неможливо вийти на прилавки магазинів, підприємці полюбують особисто знати свого партнера, велика різниця між культурами.
Загальна оцінка	42 бали	

Джерело: розроблено автором на основі відмічених джерел.

Отже, за загальними оцінками можна побачити, що для експортування найкращим варіантом буде Китай, не дивлячись на складність транспортування та велику конкуренцію.

Для визначення доцільності виходу на новий ринок, проведемо економічні розрахунки ефективності цього проєкту. Результати аналізу ефективності проєкту виходу підприємства КЕРНЕЛ на ринок Китаю можна побачити в таблиці 4:

Таблиця 4 – Економічна ефективність проєкту реалізації олії на новому ринку

Показник	Значення / спосіб розрахунку	Значення	Спосіб розрахунку
1. Продажі			
1 рік	1000 упаковок (по 25 пляшок)	450 000\$	1000 * 18 * 25
2 рік	2000 упаковок (по 25 пляшок)	900 000\$	2000 * 18 * 25
3 рік	3700 упаковок (по 25 пляшок)	1 665 000\$	3700 * 18 * 25
Продажі всього	3 015 000\$		
2. Прямі витрати			
1 рік	25 000 пляшок	200 000\$	25000 * 8
2 рік	50 000 пляшок	400 000\$	50000 * 8
3 рік	92 500 пляшок	740 000\$	92500 * 8
Прямі витрати всього			
3. Маржинальний прибуток			
1 рік	25 000 пляшок	250 000\$	450000 - 200000
2 рік	50 000 пляшок	500 000\$	900000 - 400000
3 рік	92 500 пляшок	1 572 500\$	1665000 - 92500
Всього	2 322 500\$		

Джерело: розроблено автором

Прямі витрати: добування, переробка, витрати оплати праці та витраченої енергії, транспортування і тд – 8\$. В перший рік планується реалізувати 1 000 упаковок по 25 пляшок, за другий рік 2 000 упаковок, і в третьому – 3 700 упаковок.

Щодо маржинального прибутку (це різниця між виручкою від реалізації товару та змінними виробничими витратами). Згідно, то в перший рік прибуток становитиме 250 000\$, за другий рік – 900 000\$, за третій рік – 1 572 500\$. Маржинальний прибуток за три роки дорівнює 2 322 500\$.

Витрати, пов'язані з експортом продукції морським шляхом складають **67 975\$** за одну поставку:

- відстань Одеса – Гонконг (Китай) – 14 000 км (30-40 днів);
- витрати палива складають 13 тон при швидкості 14,5 узлів – 5000 грн = $13 * 5000 = 65\,000$ грн;
- кількість командировочних днів – $35 * 85\$ = 2\,975\$$.

Протягом першого року планується здійснити одну поставки товару: 67 975\$. Товар експортуватиметься один раз через дороге транспортування і врожайність зерна.

Митний платіж за ввезення олії на територію Китаю не встановлений. Акцизного мита на товар немає. За реєстрацію торгової марки, що має не більше 10 марок, ціна становитиме 565\$ [5].

У першому році чистого прибутку отримаємо – 104 517,2\$, у другому – 263 617,7\$, у третьому – 1 053 503,2\$. Очікуваний чистий прибуток від проекту – 1 421 638,1\$.

Рентабельність проекту становить 45%, що є високим показником і говорить що проект є економічно вигідним та його реалізація є обґрунтованою.

Тож вихід на ринок Китаю можна вважати прибутковим проектом.

Література:

1. Офіційний сайт КЕРНЕЛ: Про компанія: [Електронний ресурс]: <https://www.kernel.ua/ua/about/>
2. Наукова стаття: «Теоретико-методичні підходи до визначення сутності інноваційного потенціалу підприємства»: [Електронний ресурс]: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5800/1/75.pdf>
3. Букліб: 6.2. Технологія виробництва олії: [Електронний ресурс]: <https://buklib.net/books/24975/>
4. Бізнес сьогодні: Стаття на тему «Плодовоовочевий експорт до Китаю: бар'єри та можливості для українських виробників»: [Електронний ресурс]: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichniy-hektar/item/20333->

plodoovochevyi-eksport-do-kytaiu-bariery-ta-mozhlyvosti-dlia-ukrainskykh-vyrobnykiv.html

5. LANDLORD: Стаття на тему «Кернел уперше відправив зерно до Китаю виключно водним маршрутом»: [Електронний ресурс]: <https://landlord.ua/news/kernel-upershe-vidpravyv-zerno-do-kytaiu-vykliuchno-vodnym-marshrutom-video/>

*Комарова Юлія Віталіївна,
студентка, Державний податковий
університет*

*Блинник Єлизавета Володимирівна,
студентка, Державний податковий
університет*

*Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
кандидат економічних наук,
доцент, Державний податковий
університет*

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4102/>

Одним з найбільш актуальних на сьогоднішній день питань в Україні є податкове регулювання. Воно розглядається як сукупність заходів непрямого впливу держави на розвиток виробництва шляхом зміни норми вилучення до бюджету за рахунок пониження або підвищення загального рівня оподаткування. Оподаткування - це фінансове підґрунтя існування держави.

Після введення воєнного стану в Україні надзвичайно важливим є питання забезпечення стабільного надходження податків до бюджету, тож з метою стабільного функціонування держави в умовах війни було запроваджено зміни в податковій системі. Верховна Рада України внесла зміни до податкового законодавства. Отже, після 24 лютого 2022 року набрали чинності вже 3 закони, які вносять зміни до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України.

За прийнятими актами законодавець надав можливість всім представникам бізнесу перейти на єдиний податок, тим самим спростивши систему оподаткування. Фізичні особи – підприємці – платники єдиного податку першої та другої групи мають право не сплачувати єдиний податок. При цьому такими особами декларація платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця не заповнюється за період, в якому єдиний податок не сплачувався. Відсоткова ставка

єдиного податку для платників єдиного податку третьої групи встановлюється у розмірі 2% доходу. Платники єдиного податку третьої групи звільняються від обов'язку нарахування та сплати ПДВ. Для користування такою спрощеною системою, платники мають подати заяву до контролюючого органу. Також до заяви не додається розрахунок доходу за попередній календарний рік [1].

Податковий (звітний) період для платників єдиного податку третьої групи становить календарний місяць. Декларація подається до 20 числа наступного місяця, що йде за звітним. Сума податкового зобов'язання, зазначена платником податку в поданій ним податковій декларації, підлягає сплаті протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем після подання податкової декларації [1].

У зв'язку із встановлення цінового регулювання на деякі позиції, податкова служба має право під час воєнного стану здійснювати контроль і спостереження за дотриманням встановлених державою фіксованих цін, граничних цін та граничних рівнів торговельної надбавки. Такий вид контролю здійснюється шляхом проведення фактичних перевірок. Існує лише дві підстави: письмова заява споживача та отримання інформації від інших органів.

Ще в березні парламент зупинив розпочаті податкові перевірки та заборонив починати нові. На камеральні перевірки декларацій або уточнені розрахунки (у разі їх подання) та камеральні перевірки податкових декларацій платників єдиного податку четвертої групи не розповсюджується мораторій.

Згодом, у травні податківці отримали змогу почати чи продовжити камеральні, фактичні та документальні позапланові перевірки, що проводяться на звернення платника податків. Причиною цьому стали реорганізація, ліквідація, зняття з обліку, заява на бюджетне відшкодування ПДВ, декларація з від'ємним значенням ПДВ понад 100 тис грн, наявність інформації про порушення валютного законодавства в частині граничних термінів повернення валютної виручки або надходження товарів за зовнішньоекономічними операціями [2].

Таким чином, у зв'язку з повномасштабним вторгненням росії на територію України, державою було запроваджено значні зміни щодо зменшення податкового навантаження на бізнес. Законом «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» передбачено право на застосування спрощеної системи оподаткування та добровільну сплату єдиного податку, зміни норми щодо звільнення від податку на додану вартість у разі допомоги українським військовим та норми щодо відсутності коригувань з податку на прибуток у випадку допомоги, зокрема, лікарям та інші зміни.

Література:

1. Юридична газета онлайн «Податкова реформа під час війни: що запровадили та скасували в Україні». URL: <http://surl.li/dmbtb>
2. Економічна правда «Податкові послаблення для парків, ФОПів та інших під час війни». URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/18/692753/index.amp>

*Кузнецова Марина Юрійвна,
кандидат юридичних наук,
доцент, завідувач кафедри
приватного та соціального права,
Сумський національний
аграрний університет*

*Бондар Наталія Анатоліївна,
доктор філософії, доцент кафедри
приватного та соціального права,
Сумський національний
аграрний університет*

ПРАВО НА СТРАЙК В СИСТЕМІ КОЛЕКТИВНИХ ФОРМ ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ

Інтернет-адреса публікації на сайті:
<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4089/>

Питання вибору форми захисту трудових прав є завжди актуальним, що обумовлено правовою природою трудових правовідносин: нормативно закріпленими порядком та змістом взаємовідносин між роботодавцем та працівником або колективом працівників.

Під формою захисту трудових прав слід розуміти порядок здійснення діяльності по захисту суб'єктивних трудових прав, що включає у себе комплекс внутрішньо погоджених організаційних дій, які протікають в рамках єдиного правового режиму [1, с. 98].

М.Іншин розглядає форму захисту трудових прав працівників як комплекс урегульованих законом заходів, способів, комплекс певних юридичних процедур, спрямований на захист трудових прав працівників, а також профілактику та строге виконання законодавства про працю [2, с. 112].

В. Журавель, проводячи дослідження колективних форм захисту трудових прав працівників, наводить їх класифікацію: 1) неюрисдикційна форма захисту – колективний самозахист працівників у вигляді

колективних дій; 2) юрисдикційні форми: а) захист працівників професійними спілками; б) захист працівників у порядку нагляду й контролю за дотриманням трудового законодавства уповноваженими державою органами; в) захист працівників органами, створеними для порядку розгляду колективних трудових спорів (примирна комісія, трудовий арбітраж, Національна служба з посередництва та примирення та інші) [3, с. 76]. Можна зробити висновок, що принципи й види колективної форми захисту трудових прав працівників обумовлюються правовою природою порушених колективних трудових прав. Такі порушені права мають у будь-якому випадку бути захищеними, щоб належним чином засвідчити необхідність сприйняття інституту захисту в трудовому праві на практиці. Класифікація й видова характеристика кожної колективної форми захисту трудових прав працівників залежить від умов реалізації такої форми, обсягу повноважень суб'єктів захисту та їх властивостей [3, с. 77].

Слід погодитись із Т. Шелпяковою, що індивідуальні та колективні трудові права тісно взаємозв'язані, незважаючи на відмінності у своїй правовій природі. Основою їх взаємозв'язку є принцип: реалізація колективних прав не повинна обмежувати прав і свобод особи [4, с. 376]. Отже, реалізація колективної форми захисту повинна забезпечувати інтереси не тільки колективу, але і кожного окремого представника.

Розглядаючи форми захисту трудових прав, слід особливу увагу приділити праву на страйк, оскільки зазначене право є не лише одним із основних соціально – економічних прав громадян закріплених у Конституції України, але і формою захисту порушених трудових прав і законних інтересів працівників.

Відповідно до статті 44 Конституції України ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів. Порядок здійснення права на страйк встановлюється законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей. Ніхто не може бути примушений до участі або до неучасті у страйку. Заборона страйку можлива лише на підставі закону.

Право на страйк – це колективне трудове право працівників. Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» передбачено, що страйк це колективне припинення роботи. З таких позицій виходить і міжнародне законодавство, яке право на страйк передбачає в системі колективних трудових прав, зокрема, права на колективні переговори, права на асоціацію. Його надають колективу працівників і реалізують профспілки як представники цих найманих працівників. Водночас потрібно пам'ятати, що індивідуальне право кожного працівника брати чи не брати участь у страйку. Закон передбачає

відповідні компенсації працівникам, які не брали участі у страйку, але з огляду на його проведення не мали можливості виконувати свої трудові обов'язки. За такими працівниками зберігається у розмірі не нижче від установленого законодавством чи колективним договором, як за час простою не з вини працівника. Зазначена норма захищає права працівника, який прийняв рішення про неучасть у страйку [5, с. 228].

Страйк – організована акція, всі дії чи бездіяльність страйкарів у перебігу страйку мають бути скоординовані, мають відбуватися у правовому полі, щоб попередити потенційний хаос та масове безладдя. Для цього ініціативна група найманих працівників – підписантів рішення про оголошення страйку має визначитися, хто очолить страйк (одна особа чи орган) [6, с. 31].

Порядок реалізації права на страйк встановлюється Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)». Відповідно до статті 18 зазначеного Закону, страйк може бути розпочато, якщо примирні процедури не привели до вирішення колективного трудового спору (конфлікту) або роботодавець або уповноважена ним особа, організація роботодавців, об'єднання організацій роботодавців ухиляється від примирних процедур або не виконує угоди, досягнутої в ході вирішення колективного трудового спору (конфлікту).

Право на страйк належить виключно найманим працівникам, а сам страйк, за логікою законодавця, – це тимчасове колективне добровільне припинення роботи працівниками (невихід на роботу, невиконання своїх трудових обов'язків) підприємства, установи, структурного підрозділу з метою вирішення колективного трудового спору (конфлікт) і застосовується як крайній засіб його вирішення, коли всі інші можливості вичерпано. Нині страйк не є єдиним способом реагування та захисту працівників від дій чи бездіяльності роботодавця (наприклад, акціями соціального протесту також є збори, мітинги, демонстрації, пікетування тощо), але він більш дієвий, із погляду протестувальників, для привернення уваги до вирішення нагальних проблем. [7, с. 85]. О. Тихонюк вважає, що страйк – це не тільки масова відмова від роботи, а й індивідуальне право кожного працюючого самостійно ухвалювати рішення щодо відмови в наданні своїх трудових послуг; реалізація права на індивідуальний страйк для захисту індивідуальних трудових прав можлива за умови внесення відповідних змін до чинного законодавства або ухвалення спеціального закону про трудові спори (конфлікти), який би закріпив можливість проведення страйку не лише для працюючої більшості, але й для меншості працівників, права яких були порушені роботодавцем (а на даний момент на локальному рівні повинен бути прописаний «покроковий» механізм процедури проведення індивідуального страйку) [7, с. 87].

Захист трудових прав працівників має свої особливості, які зумовлені нерівним становищем працівника та роботодавця як суб'єктів трудового права.

На нашу думку, реалізація права на страйк як одна із форм колективного захисту трудових прав виконує соціально важливу роль для суспільства, забезпечуючи можливість приведення в дію всіх законодавчо закріплених механізмів забезпечення та гарантії прав працівників на об'єднання та вираження волі колективу. У цьому контексті також варто звернути увагу на зміст статті 27 Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», яка закріплює гарантії для працівників під час страйку: 1) участь у страйку працівників, за винятком страйків, визнаних судом незаконними, не розглядається як порушення трудової дисципліни і не може бути підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності; 2) за рішенням найманих працівників чи профспілки може бути утворено страйковий фонд з добровільних внесків і пожертвуваль; 3) за працівниками, які не брали участі у страйку, але у зв'язку з його проведенням не мали можливості виконувати свої трудові обов'язки, зберігається заробітна плата у розмірах не нижче від установлених законодавством та колективним договором, укладеним на цьому підприємстві, як за час простою не з вини працівника. Облік таких працівників є обов'язком роботодавця.

Вбачається, що встановлення таких гарантій на законодавчому рівні для громадян, що беруть участь у страйку, є проявом соціальної функції держави та прагнення до забезпечення соціально-економічних прав та інтересів працюючого населення.

Література:

1. Ваганова І. М. Поняття форми захисту та різновиди заходів захисту трудових прав працівників. *Форум права*. 2009. №. 3. С. 94-99.
2. Іншин М. І. Науково-теоретичне обґрунтування поняття форм захисту трудових прав працівників. *Європейські перспективи*. 2012. №. 2 (2). С. 110-114.
3. Журавель В. Принципи та види колективних форм захисту трудових прав працівників. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №. 2. С. 74-77.
4. Шелпякова Т. В. Колективні трудові права працівників за законодавством ЄС. *Часопис Київського університету права*. 2013. №. 4. С. 376-379.
5. Бурак В. Право на страйк як колективне трудове право працівників. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. №. 60. С. 227-232.

6. Швець Н. М. Право на страйк: особливості застосування та обмеження. *Право та інновації*. 2017. №3(19). С. 30-37.
7. Тихонюк О. В. Щодо права на індивідуальний трудовий страйк. *Юридичний науковий електронний журнал*. №4. 2019. С. 84-87

*Палій Валерій Валерійович,
здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права*

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК КЕРІВНИЙ ОРГАН ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4079/>

Одним із пріоритетних завдань Національної поліції є забезпечення публічної безпеки, яка сприймається як благо та найвища гуманна цінність. Нагальні ризики економічного, політичного, соціального, природного та іншого характеру загрожують публічній безпеці і порядку, а в деяких випадках й національній безпеці держави загалом, що потребує створення наукового підґрунтя забезпечення публічної безпеки і порядку, яке відповідає викликам сьогодення.

Питанням забезпечення публічної безпеки присвячені доробки В. Авер'янова, М. Ануфрієва, О. Бандурки, Д. Бахрах, Ю. Битяка, І. Голосніченко, Д. Мулявки, О. Подоляки, С. Стеценка, В. Фатхутдінова та інших учених. Публічна безпека є предметом дослідження багатьох вітчизняних вчених в основному як об'єкт правової охорони. При цьому, на сьогодні залишається малодослідженим статус органів Національної поліції як провідного суб'єкта публічної безпеки, а також сучасне законодавство у сфері забезпечення публічної безпеки й порядку.

Позиціонування Національної поліції як принципово нового органу у сервісній державі визначає служіння суспільству основним завданням, яке ставиться перед кожним суб'єктом публічної адміністрації, включаючи поліцію.

Підтвердженням реформування Національної поліції в рамках людино-центристського підходу до адміністративно-правового регулювання стало прийняття Закону України «Про Національну поліцію», яким докорінно змінено завдання поліції через виокремлення сервісної функції цього суб'єкта владних повноважень [3].

Виходячи з положень Закону України «Про Національну поліцію», її правовий статус полягає в тому, що це центральний орган виконавчої

влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [3].

Прийняття 2 липня 2015 року Верховною Радою України Закону України «Про Національну поліцію» зумовило запровадження оновленої концепції функціонування Національної поліції, регулювання правових засад організації та діяльності цього органу, зокрема впровадження в теорію та практику діяльності правоохоронних органів нової термінології. Ідеться про терміни «публічна безпека» і «публічний порядок», зміст яких у цьому Законі не визначено.

Окрім того, відповідно до Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року “Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України”» від 14 березня 2016 року № 92/2016 (на сьогодні втратив чинність), підтримання публічної безпеки і порядку Міністерством внутрішніх справ України та Національною поліцією України було визнано одним з основних напрямів розвитку складових сектору безпеки і порядку в державі [4].

Законодавством визначено Національну поліцію України як центральний орган виконавчої влади, що служить суспільству шляхом надання поліцейських послуг у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, а отже, є провідним суб'єктом такої діяльності. Загалом усі поліцейські повноваження повністю або частково спрямовані на забезпечення публічної безпеки в широкому розумінні цього поняття, тобто створення таких умов, за яких громадяни будуть не тільки захищені від протиправних посягань та інших видів небезпек (стихійних лих, надзвичайних станів тощо), а й зможуть на належному рівні реалізовувати свої права.

Національна поліція України як центральний орган виконавчої влади служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Її головними завданнями є надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1, с. 206].

Основним завданням Національної поліції є підтримання публічної безпеки і порядку. Як суб'єкт забезпечення публічного порядку органи Національної поліції, відповідно до покладених на них завдань повинні уживати [2]:

- заходи, спрямованих на усунення загроз публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

- заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, інших публічних місцях.

Окрім цього, органи Національної поліції здійснюють моніторинг оперативної обстановки в державі, вивчають, аналізують та узагальнюють результати й ефективність поліцейської діяльності, інформують в порядку та спосіб, які передбачені законом, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також громадськість про здійснення державної політики у сфері підтримання публічної безпеки та порядку.

Органи Національної поліції є основним суб'єктом публічної адміністрації у сфері забезпечення публічної безпеки. Метою функціонування Національної поліції у сучасних умовах є забезпечення охорони прав і свобод людини, протидія злочинності, підтримання публічного порядку та безпеки

Література:

1. Аброськін В. В. Адміністративно-правові засади забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки в умовах проведення антитерористичної операції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2018. 238 с.
2. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#n9>
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. №580-VIII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» : Указ Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016#Text>

*Патlachук Олександр Васильович,
кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри загальноосвітніх
дисциплін Чернігівського
інституту імені Героїв Крут
ПраТ «Вищий навчальний заклад
«Міжнародна академія
управління персоналом»*

ІДЕЇ І ПІДХОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ І УДОСКОНАЛЕННЯ ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4083/>

У сучасній Україні склалася критична ситуація у сфері охорони, захисту та відновлення природних ресурсів, які використовуються з метою забезпечення сировиною економіки, аграрного сектору, енергетики та інших галузей. Динамічний та інтенсивний розвиток юриспруденції вимагає застосування нових ідей і підходів у напрямку підвищення її ефективності й удосконалення. Діюче законодавство на практиці демонструє свій низький рівень і не забезпечує на належному рівні ефективну охорону природи. З іншої сторони, природне середовище складається зі значної кількості об'єктів – землі, лісів, надр, атмосферного повітря, водних ресурсів, тваринного та рослинного світу, – і використання кожного з них потребує окремих нормативно-правових актів.

В Україні повсякденним явищем стало нецільове використання земель, забруднення атмосферного повітря, водних об'єктів, порушення законодавства при видобутку природних копалин, незаконне використання та захоплення земель, знищення лісів і об'єктів природно-заповідного фонду. Процес притягнення винних осіб до відповідальності ускладняється недоліками діючого природоохоронного законодавства, яке характеризується наявністю колізій, дублювання, протиріч. Одним із дієвих засобів вирішення цього завдання є використання юридичної техніки як практичного інструментарію створення й розвитку законодавства. Наразі спостерігається значне зростання кількості праць у сфері юридичної техніки та розширення спектра її застосування в юриспруденції.

Діючі природоохоронні акти характеризуються низьким рівнем юридичної техніки природоохоронних актів, а також недосконалою композиційною будовою, недодержанням правил логіки, мови викладення матеріалу, що веде до порушення законності у цій сфері та створює складнощі у правозастосовній практиці. При цьому питання юридичної техніки природоохоронних актів знаходяться на стику теорії загального і природоохоронного права, що вимагає врахування особливостей кожної з цих сфер. З іншої сторони, в результаті теоретичних досліджень накопичено значну кількість матеріалу, який має бути трансформований у систему правил, вимог та інструментарію юридичної техніки. На процес використання юридичної техніки негативно впливає відсутність в Україні закону про нормативно-правові акти, який зміг би суттєво допомогти в процесі створення високотехнологічних документів. До того ж, не існує цілісної й несуперечливої теорії юридичної техніки, а погляди вчених на цю проблему часто мають полярний характер. Наразі накопичено значний досвід використання методики кількісних характеристик нормативно-правових актів, яку доцільно використовувати при проведенні наукового дослідження. Дана методика була залучена як засіб детального розгляду природоохоронних нормативно-правових актів, що дозволило розглянути їх кількісні характеристики, виділити пріоритетні напрямки правового регулювання та оцінити нерівномірність розподілення матеріалу. Проведення досліджень у сфері юридичної техніки природоохоронних актів відкриває нові можливості в удосконаленні діючого законодавства, шляхом підготовки пропозицій, направлених на підвищення ефективності діючих нормативно-правових актів.

Необхідність проведення такого дослідження пов'язана з ЗУ від 28.02.2019 р. «Стратегія державної екологічної політики України на період до 2030 р.», до змісту якої увійшло завдання з посилення контролю за дотриманням природоохоронного законодавства та забезпечення невідворотності відповідальності за його порушення.

Також хотілось би відмітити період війни Росії з Україною, починаючи з 2014 року та активні бойові дії з 24 лютого 2022 року, який ускладнив стан екології та призвів до природного дисбалансу земель, лісів, степів, озер, річок та водосховищ. Мінування різних типів земель, лісів, зірвані греблі деяких дамб на водосховищах та пожежі у лісах – все це призводить до порушення балансу, що дуже важко і довго буде відновлюватися у флорі та фауні на території України.

Список використаних джерел:

1. Анацька Н. В. Екологічна освіта: знання і життєво-ціннісні орієнтації сучасної людини : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.10. Київ, 2016.
2. Андрейцев В. І. Охорона навколишнього природного середовища. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 14 : Екологічне право / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова), А. П. Гетьман (заст. голови) та ін. Харків : Право, 2018.
3. Беґека А. Д. Охорона природи в Україні з найдавніших часів до кінця XVIII ст. : навч. посіб. Київ, 1997.
4. Безлатня Л. О., Гнатюк Н. О. Необхідність природоохоронної діяльності в сучасних умовах. *Екологія: наука, освіта, природоохоронна діяльність* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 15-річчю наук.- дослід. лабораторії «Екологія і освіта» / Уманський держ. педагогічний ун-т ім. Павла Тичини. Київ : Науковий світ, 2007.
5. Патlachук О. В. Природоохоронні доктрини в системі джерел права : монографія / Інститут законодавства Верховної Ради України. – Одеса : Фенікс, 2018.

*Пашинська І.В.,
аспірант кафедри кримінального
процесу та криміналістики,
Державний податковий
університет
ORCID: 0000-0003-0430-6667*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОБУДОВИ ОКРЕМОЇ СИСТЕМИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Інтернет-адреса публікації на сайті:
<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4092/>

На самих різних етапах становлення та розвитку криміналістичної науки питання побудови загальної системи криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень в методиці розслідування привертали увагу криміналістів.

Із найважливіших засобів криміналістичного вивчення злочинної діяльності є класифікаційний метод. Саме класифікаційне дослідження

формує найбільш повну й розгалужену систему криміналістичних понять і термінів, що характеризують криміналістичне правопорушення, як об'єкт криміналістичного пізнання; створює базу для подальших наукових досліджень окремих видів кримінальних правопорушень; аналізуються їх результати з використанням єдиної системної понятійно-термінологічної основи; розробляються практичні рекомендації щодо розслідування кримінальних правопорушень.

Криміналістичну класифікацію організованої економічної злочинності в аспектах кримінального права та процесу, криміналістики й теорії оперативно-розшукової діяльності розглядали у своїх працях О. О. Алексєєв, П. Д. Біленчук, В. К. Гавло, С. С. Мірошніченко, Г. М. Мудьюгін, А. М. Падалка, І. В. Смаль, В. П. Корж, О. Є. Користін, С. С. Чернявський, С. А. Шепетько і ін.

У літературі викладені різні точки зору криміналістичної класифікації економічних правопорушень, її класифікаційні критерії. Одні дослідники криміналістичну класифікацію економічних правопорушень розглядають в рамках традиційних злочинів в сфері господарської діяльності, другі – розглядають криміналістичну класифікацію корисливих злочинів у сфері економіки, треті – вважають за доцільне розглядати криміналістичну класифікацію економічних злочинів, як систему їх груп і видів, які передбачені відповідними нормами КК України [1; 2; 3].

Аналізуючи думки різних вчених щодо даної проблематики, ми проаналізували, що вчені в криміналістичну класифікацію економічних правопорушень включають систему груп, підгруп і видів зазначених кримінальних правопорушень. Зокрема:

- 1) кримінальні правопорушення в сфері відносин власності;
- 2) кримінальні правопорушення в сфері виконання бюджету;
- 3) з кримінальні правопорушення в сфері фінансових відносин;
- 4) кримінальні правопорушення в сфері підприємницьких відносин;
- 5) кримінальні правопорушення в сфері захисту від монополізму і недобросовісної конкуренції;
- 6) кримінальні правопорушення в сфері обслуговування населення: випуск або реалізація недоброякісної продукції;
- 7) кримінальні правопорушення у сфері оподаткування;
- 8) кримінальні правопорушення в сфері митного регулювання: контрабанда.

В той же час вивчення практики, проведення досліджень дозволило нам в окремих видах економічних правопорушень виявити або науково спрогнозувати криміналістичні закономірності організованої злочинної

діяльності і врахувати їх при розробці криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень у сфері економіки, вчинених організованими злочинними групами.

Звідси класифікація організованої злочинності у сфері економіки має широкі і багаторівневі аспекти. У сьогоденній практиці налічується безліч способів вчинення економічних правопорушень, є різновиди і модифікації цих способів. Як приклад, для отримання прибутку і маскування цих дій, ОЗГ створює цілий ланцюжок різних підприємств і банків.

Тому у криміналістичному аспекті важливою є розробка окремої криміналістичної класифікації організованої злочинності, як по загальному способу вчинення економічного правопорушення, так і за певними видами груп способів вчинення конкретного кримінального правопорушення.

Література:

1. Падалка А. М. Стан дослідження криміналістичної характеристики організованої злочинності у сфері оподаткування. *Особистість, суспільство, закон* : тези доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. С. П. Бочарової (25 квіт. 2019 р., м. Харків, Україна) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків. Харків, 2019. С. 280-283.
2. Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. та ін. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2006. 624 с.
3. Степанюк Р. Л. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України : монографія / за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : НікаНова, 2012. 382 с.

*Паюл Віра Русланівна,
студентка, Навчально-науковий
інститут права Державного
податкового університету*

*Лель Галина Вікторівна,
студентка, Навчально-науковий
інститут права Державного
податкового університету*

*Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
кандидат економічних наук,
доцент, Державного
податкового університету*

СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ ПРОПАГАНДИ КУЛЬТУ НАСИЛЬСТВА ТА ЖОРСТОКОСТІ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4093/>

Свобода слова поряд із значними здобутками і перевагами тягне за собою і ряд негативних наслідків для формування і розвитку особистості, її духовного, душевного і тілесного здоров'я. Зокрема, мова йде про шкідливий вплив відомостей і даних, що містять пропаганду культу насильства і жорстокості. Вплив творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію характеризується підвищеною небезпекою, оскільки встановлює норми поведінки, що суперечать моралі та принципам виховання молоді. Сьогодні в Україні все більше розвиваються неприпустимі для суспільства негативні процеси в духовній сфері, що призводять до падіння моралі. У зв'язку з цим постає питання боротьби з інформацією, яка може зашкодити нормальному психічному та фізичному розвитку неповнолітніх, їх моральному благополуччю. Зміни, які призводять до падіння моральних цінностей дітей та неповнолітніх, можемо спостерігати як у появі психологічних проблем, так й у поведінці молоді. Расизм, націоналізм, ксенофобія та інші прояви нетолерантності є не тільки національною, а й міжнародною проблемою.

Емпатія – це здатність розуміти та відчувати почуття інших людей, побачити світ з позиції іншої людини і скеровувати власну поведінку відповідно до цього [1].

Останні слова змушують задуматись над темою нашої доповіді все більше і більше. Нерідко можна почути від людей які нас оточують, що вони так сильно прониклись історією улюбленого персонажа з фільму. Чи що вони так сильно співчують йому чи їй. Це звісно позитивна ознака для будь-якої людини – вміти розуміти та відчувати почуття інших людей. Вміти співчувати. В такі моменти ми уявляємо, наприклад, мелодраму ,де головні герої проживають свої власні сюжети, що часто нагадують глядачам їх власне життя, і це добре! А що якщо на місці мелодрами буде фільм жахів з сюжетом де головний персонаж вчиняє дії насилля над іншими? І при цьому реальні люди також відчують співчуття до такого персонажу. Це вже звучить не так добре, як на нашу думку. Останнім часом ми бачимо стрімке прагнення до романтизації всього злочинного. Це не є правильним. Багато дітей і підлітків проводять час за переглядом фільмів та серіалів. І звісно з кожного з них вони беруть для себе частину того, що їх вразило найбільше. Якщо їх вразила чудова історія великого кохання це одна сторона, а якщо це історія серійного вбивства? Багато наукових статей дають висновки, що схильність до насильства, жорстокість і агресивність як властивості особистості формуються переважно в період ранньої соціалізації: у дитячому та підлітковому віці. Спостереження насильства закладає навички та навчає дитину-глядача насильницької поведінки через механізм наслідування; діти й підлітки засвоюють уже готові сценарії жорстокої поведінки, агресії та насильства через засоби масової інформації. А в подальшому окремі події життя дитини пробуджують ці спогади і генерують агресію й жорстокість. Також ми маємо, станом на сьогоднішній день, вже застарілу статистику 2010 року, яку дав Леонід Чупрій. В ній йдеться, що 37,3 % молоді готові вчиняти протиправні дії, наслідуючи героїв телевізійних програм. Дані відсотки були актуальними 12 років тому. Ми впевнені, що зараз цей відсоток виріс мінімум вдвічі. Є і інша сторона пропаганди насилля – це жорстокі відеоігри. Найгіршим наслідком таких ігор є одержимість, яка викликає у дітей психічні розлади та деякі шкідливі наслідки. Наприклад, є величезні ігри, а також фільми, які були заборонені та на них накладено обмеження через зображене в них насильство та його негативні наслідки [2].

Таким чином, зазначене вище дозволяє зробити наступні висновки. Соціально шкідливі наслідки сприйняття інформації, що містить пропаганду культу насильства і жорстокості – це шкода, завдана законним правам, свободам та інтересам людини, суспільства чи держави через відображення у психіці людини відповідних відомостей або даних під час їхньої дії на органи чуття.

Список використаних джерел

1. Андрейчин М., Гудина А. Емпатія. Енциклопедія Сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=17853 (дата звернення: 27.10.2022).
2. Чупрій Л. Вплив телебачення та Інтернету на моральне та фізичне здоров'я дітей. Абетка. URL: http://abetka.ukrlife.org/tv_vplyv.html (дата звернення: 27.10.2022).

*Свирид Софія Володимирівна,
студентка, Навчально-науковий
інститут права Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка*

ВІЛЬНИЙ РИНОК ЗЕМЛІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ЩО ОЧІКУВАТИ УКРАЇНІ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4077/>

Причиною, що гальмує розвиток аграрного сектору економіки України, стала відсутність ринку землі, тобто її вільного обігу, а це потужний ресурс для перезапуску та розвитку сільського господарства й економіки, що передбачає залучення інвестицій, створення робочих місць, зростання прибутків. 31 березня Верховна Рада України проголосувала за Закон України №2178-10 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення», який з 1 липня 2021 року має відкрити ринок землі в Україні. Мораторій, який з'явився з 1992 року, тепер знято. Основні положення Закону: обмеження площ придбання землі в одні руки, заборона на продаж землі іноземцям, пріоритетне право придбання для фізичних осіб, які є громадянами України перед юридичними особами [1]. Малієнко А. М. вважає, що після зняття мораторію на торгівлю землею відбудуться такі негативні події: захоплення земель великим вітчизняним та іноземним капіталом; перепрофілювання діяльності з переходом на працевзберігаючі технології; подальше зростання сільського безробіття, деградація сіл і сільських територій; різке погіршення екологічної ситуації [2].

В Україні проводять вже не першу аграрну реформу, але з них жодної результативної і земельне питання, як і раніше, не вирішене.

Проблемним не є питання, яку ж модель реформування обрати для наслідування, оскільки для українського ринку землі має бути сформована власна модель реформи, яка буде відповідати специфіці території сільських угідь, умовам господарювання та поєднання інтересів сільського населення, власника господарства та інтересів держави та, найголовніше, дасть можливість уникнути недоліків в процесі реформування ринку землі та зекономити час.

Доречно розглянути досвід та різні способи створення та функціонування сільськогосподарських ринків у країнах ЄС. У Франції законодавство зорієнтоване на збереження цільового призначення аграрних земель. Повністю заборонено купівлю-продаж особливо родючих земель для нецільового використання. Власник не має права не обробляти поле понад п'ять років, інакше ділянку можуть примусово передати іншим особам. Діє принцип «преференційного спадкоємця», на засадах якого місцевий суд обирає найбільш кваліфікованого кандидата у власники ферми.

Польща серед інших членів ЄС вирізняється переважанням індивідуального приватного виробництва й слабким розвитком колективного землеволодіння. З 1998 року в Польщі ухвалили закон, який дозволив продаж сільгоспугідь, а також дав змогу місцевим органам селянського самоврядування проводити торги й запроваджувати конкурсну систему розподілу земельних ресурсів, яка сприяє максимальній приватизації наділів та створенню ринку землі. Польща запровадила 12-річний мораторій на купівлю іноземними компаніями земель від моменту вступу в ЄС.

В Угорщині ще 1989 року був прийнятий закон про купівлю-продаж земель, що фактично запровадив їх вільний обіг. До 2011 р. право купівлі-продажу поширювалося тільки на громадян Угорщини. Проте іноземці обходили заборону, залучаючи вітчизняних фермерів. Сьогодні ж законодавство дає право іноземцям купувати землю, якщо ті проживають у цій державі понад три роки й займаються сільським господарством. Пріоритетне право на придбання земельних ділянок сільгосппризначення надано особам, які пов'язані з аграрною сферою та мають відповідну освіту. Для боротьби зі спекуляцією ввели обов'язкове використання землі для ведення сільського господарства упродовж п'яти років.

У Чехії всі земельні угіддя залежно від ґрунтово-кліматичних умов класифікували на 44 податкові групи, наприклад, за найменш родючі – 10 крон за 1 га. Не можна змінювати цільове призначення ділянки упродовж 3 років з моменту купівлі. Переважне право на придбання державних земель аграрного призначення мають чеські

фермери. У результаті переговорів із ЄС Чехія запровадила семирічний мораторій на придбання земель іноземними юридичними та фізичними особами, який вже закінчився [4].

У Словаччині ринок землі регулює держава через створений Словацький земельний фонд. Власниками землі сільськогосподарського призначення можуть бути фізичні особи, які працювали та вели бізнес у царині сільського господарства не менше трьох років. Юридичні особи мають право купувати землю, якщо зареєстрували свій бізнес принаймні 10 років тому, та повинні довести, що мають трирічний стаж ведення бізнесу в сільському господарстві. У приватній власності перебуває 81% земель.

В Австрії ринок землі досить обмежений. Угоди купівлі-продажу земель регулюють винятково місцеві органи влади, до того ж, ураховуючи федеративний устрій країни, у кожній із провінцій існують свої правила передачі землі у власність. Середня вартість сільськогосподарської землі становить 36238 євро за га. 53% земель – приватні. А податок на дохід від продажу земельної ділянки становить аж 20% від вартості угоди. Іноземці можуть купувати землю тільки з дозволу держави.

Досить жорстко регулюють ринок земель у Данії. Перед укладанням угоди купівлі-продажу земельної ділянки потенційний покупець повинен підтвердити наявність відповідної аграрної освіти та дати письмове зобов'язання, що на куплений земельній ділянці господарюватиме не менше восьми років. Після набуття у власність земель сільськогосподарського призначення фермер зобов'язаний проживати за місцем їх територіального розміщення. За 1 га землі у Данії потрібно сплатити 21202 євро, незважаючи на високу ціну у приватній власності зосереджено 98% земель, при цьому площа придбаної земельної ділянки не повинна перевищувати 30 га.

Нідерланди в агросекторі вважають однією з найпрогресивніших країн у світі, ринок землі тут абсолютно відкритий. Держава не встановлює жодних обмежень щодо права власності на землю для іноземних фізичних і юридичних осіб. Також не встановлено максимальної площі земельної ділянки, яка може бути придбана у власність. Ціни на земельні ділянки повністю регулює ринок. Нідерланди є країною, де встановлена найвища ціна за 1 га землі – 62972 євро. У приватній власності 89% земель [3].

У США основна частина земельної політики формується на рівні штатів. Іноземцям не заборонено купувати сільгоспугіддя, але в кожному окремому випадку вони повинні повідомляти про це міністра сільського господарства. Однак, в основних аграрних штатах діють фактичні

обмеження прав іноземних громадян на купівлю землі. У США лише 1,7% земель сільгосппризначення належить іноземним компаніям.

Отож основними складниками ефективного й стабільного функціонування ринку сільськогосподарських є: державне регулювання, земельний кадастр, спеціалізовані земельні установи, ринковий механізм оцінки землі й орендні відносини. У країнах-членах ЄС держава регулює правила щодо одержання дозволу на купівлю сільськогосподарських земель (Франція, Австрія, Німеччина, Велика Британія, Словаччина), установлює максимальну величину земельної власності на сім'ю (Угорщина, Польща, Данія), контролює дотримання цільового призначення земельної ділянки та підтримання рівня її родючості (Литва, Данія, Нідерланди) [4].

Отже, аналіз міжнародного досвіду говорить про те, що у світі не має єдиної для всіх стратегії, не має універсального рецепту дій для реформування. Земля – це ресурс, яким багата наша держава, і це повинно бути стимулом для виходу з кризи та породженню змін у суспільстві. Процес реформування вже запущено, тепер важливо забезпечити контроль та якісне, справедливе реформування.

Література:

1. Гнітецький О. стаття: Закон 1423 (проект 2194) – нова «Земельна Конституція» URL:<https://decentralization.gov.ua/news/13604>
2. Дюк А. А. «Реформування земельних відносин: міжнародний досвід» Продовольчі ресурси – збірник наукових праць №9, 2017 р. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/17094.pdf>
3. Пришляк К. М. «Світовий досвід формування ринку сільськогосподарських земель» Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка», № 12 (40), березень, 2019 р. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/7839/1/5.pdf>
4. Черпак А. Є., Свинчук А. А. «Проблематика реалізації переваг корпоративної форми організації бізнесу машинобудівними підприємствами у складі державних холдингових компаній», Вісник Хмельницького національного університету № 2, 2011 р. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_2_3/075-079.pdf

*Шульженко Олександр Олександрович,
студент, Навчально-науковий
інститут права Державного
податкового університету*

*Більський Віктор Анатолійович,
студент, Навчально-науковий
інститут права Державного
податкового університету*

*Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансових
ринків та технологій,
Навчально-науковий
інститут права Державного
податкового університету*

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ ТА ЇХ РОЛЬ У НАПОВНЕННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4106/>

Устрій грошового забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування має постійно вдосконалюватися щоб адаптовуватись до змін що передумовлені економічним та соціальним розвитком. Системна трансформація, що триває в Україні, призвела до затяжної фінансово-економічної кризи, яка проявилася в нестабільності економічного розвитку. Наполегливий пошук шляхів виходу з цієї ситуації призвів до усвідомлення необхідності реформування фінансової системи. Одним із таких шляхів є проголошення децентралізованого управління фінансовими ресурсами країни. Тому фінансування соціальних потреб значної частини населення покладено на місцеві бюджети. Оголошене органом місцевого самоврядування має відповідне право справляти на своїй території податки і збори, достатні для задоволення потреб місцевого розвитку. Метою даної роботи є дослідження змін, що відбулися у складі місцевих податків, аналіз їх ефективності та надання рекомендацій щодо підвищення їх ролі у власних доходах місцевих бюджетів. Для досягнення поставленої мети дослідження в роботі було визначено та вирішено ряд завдань: – окреслення теоретичних аспектів визначення ролі податків

і зборів у власних доходах місцевого бюджету – аналіз поточного стану власних доходів місцевого бюджету за рахунок до податків і зборів; – запропонувати шляхи підвищення ролі податків і зборів у власних доходах місцевого бюджету.

Право встановлювати місцеві податки та збори закріплено ст. 143 Конституції України за органами місцевого самоврядування. Так, відповідно до п. 24 ч. 1 ст. 26 Закону «Про місцеве самоврядування» ці питання вирішуються виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради. Конкретний перелік податків та зборів, які входять до складу доходів загального фонду бюджетів ОТГ, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, визначені ст. 64 та 691 Бюджетного кодексу України [1].

Весь спектр відносин, що виникають у сфері справляння податків і зборів, регламентовано Податковим кодексом України. Нормами ПКУ передбачено поділ податків і зборів на загальнодержавні та місцеві. При цьому до місцевих належать податки та збори, які є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад. Вони встановлюються відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених ПКУ [1].

Зважаючи на особливості місцевого оподаткування, усі місцеві податки та збори, які сплачують юридичні та фізичні особи, надходять до місцевого бюджету. Тому, щоб оцінити їх фінансову роль, ми будемо використовувати звітні дані, надані Міністерством фінансів України та Міністерством фінансів України на офіційному сайті. Зауважимо, що за останні роки бюджетна класифікація доходів неодноразово змінювалася на основі змін у законодавстві. Йдеться про окремі види податків, які відносяться до різних груп доходів бюджету, та власні назви цих груп доходів. Для того, щоб органи місцевого самоврядування в Україні грали таку ж роль, як в західних країнах, інститут місцевих податків і зборів повинен розвиватися. Специфічна особливість бюджетів міст – переважання в їх витратах асигнувань рутинного характеру на утримання об'єктів соціального призначення. Тому велике значення має стабільність їх дохідних джерел. Для місцевих податків краща нерухомісна податкова база, в максимальному ступені стійка до коливань ділової активності [2].

Стабільність і надійність місцевої податкової системи визначає міцність і достатність місцевих бюджетів і зрештою добробут територіальних громад. Інструментом стимулювання підприємницької діяльності, планування та прогнозування економічного розвитку має бути податкова система, яка складає місцевий бюджет. Місцева податкова система має бути реальним інструментом впливу місцевих адміністрацій та органів місцевого самоврядування на економічну діяльність та

якість життя населення. При створенні ефективної системи місцевого оподаткування в Україні необхідно запозичити досвід розвинених країн світу та теоретично продемонструвати методи розробки проектів податкової реформи на більш поглибленому законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 28.10.2022).
2. Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2021. Вип.121. 264 С.

*Trofymenko Volodymyr Anatolevich,
candidate of Legal Sciences,
associate professor, associate
professor of the Department of
Philosophy, Yaroslav Mudryi
National Law University
ORCID: 0000-0003-2240-3727*

*Kalnytskyi Eduard Anatolevich,
candidate of Philosophical Sciences,
associate professor, associate
professor of the Department of
Philosophy, Yaroslav Mudryi
National Law University
ORCID: 0000-0002-1777-9992*

**CONCERNING LEADERSHIP IN THE FIELD OF CYBERSECURITY:
A PERSON OR A STATE (BASED ON FOREIGN PUBLICATIONS)**

Internet address of the article on the web-site:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4075/>

The topic of cyberspace and cyber security is very popular in academic circles today. The interests of scientists in these areas cover a large number of topics. But the rapid development of information, computer, network and other technologies and their rapid expansion does not allow researchers to create some kind of unified understanding of them. Despite the large number of publications, many theoretical and general questions regarding cyberspace and cyber security remain debatable. One of the main problems is the problem of interaction between the state and people in the field of cyber security.

Paying attention to the fact that the demand for computer security is growing, and the trends of cyberization are characteristic features of the 20th century (the growth of cybercrime, digital currency and electronic government, etc.), the American R. Ramirez and N. Choucri [1] focused on the merciless band of investments in new technologies to protect computers around the world. Business and government, according to the latest opinion, have begun to focus their efforts on complex cyber security solutions. Thanks to these efforts, there was a need for closer cooperation between the research and industrial sectors. Despite many efforts, interdisciplinary cooperation in the field of computer security is still insufficient. The authors insist that

this change is mainly related to the definition of international disciplinary practice, which is not justified to identify problems, which is clearly multifaceted. In addition, in accordance with standard scientific research in accordance with regulatory requirements, standard terminological safety measures for use in various disciplines, such as cooperation and guidelines for global research of rich castles on the Internet, which should be taken into account. Separately, American scientists propose to create a unified jargon in the field of security.

South African researchers: N. Gcaza, R. von Solms, M. Grobler, J. van Vuuren, and J. Jansen [2] are responsible for delineating the culture of cyber security. Cybersecurity, they note, has been a concern for years. To reduce cyber security risks, technological measures are considered the best solution. However, today, according to them, it is accepted that the cybersecurity process requires much more than just technical controls. Instead, it now requires a human-centric approach, including a cybersecurity culture. Although the role of culture cultivation in achieving cybersecurity is well recognized, research that focuses intensively on cybersecurity culture is still in its infancy. In addition, subject knowledge is not clearly limited and defined.

Serbian scientists A. Kovačević, N. Putnik, and O. Tošković [3] also hold the same opinion. Theoretical and empirical analysis, they note, shows that cyber security awareness is of particular interest to cyber security. People are central figures in cyber security, and the way to reduce risk in cyberspace is to make people more security aware. When examining different aspects of cybersecurity awareness, researchers note that they are inconsistent and environment-dependent. An in-depth analysis of cyber security awareness needs to be conducted and try to find out how different factors such as socio-demographic factors, cyber security perception, previous cyber security breaches, IT usage and knowledge can individually or together influence cyber security. safety behavior. As an example, scientists conducted research on students, since they are the most technologically active part of society. Knowledge was found to be the dominant factor in cyber security awareness, and although students are digital natives, they do not feel safe in the cyber environment; they behave dangerously and lack the knowledge to protect themselves in cyberspace. Therefore, cyber security awareness should be systemic.

The American scientist W. Dutton [4] also suggests drawing more attention to people in the field of cyber security. Cybersecurity experts, he notes, have recognized the need to pay more attention to the views, beliefs and practices of end users. Unfortunately, instead of driving user social research, this awareness has more often led users to blame security problems and sponsor fear-based campaigns aimed at end users. The author insists

on the education of "safety thinking". Rather than simply identifying safe practices, the researcher writes, this will help shape a mindset that embeds cybersecurity considerations into everyday user choices. This, in turn, will allow working out the concept of the "mentality" of security and its social significance. The Canadian scientist G. Platsis [5] also takes similar positions. Considering the cross-spectrum of problems that the cyber domain affects in human decision-making, he argues that technical efforts and solutions are not enough. Until personal cyber awareness improves, he notes, we will not come close to solving this great problem of our time.

The American researcher K. Carley [6] also makes a bias towards people in cyber security issues. She writes that a new science – social cyber security – can help in this matter. According to her, it is an applied field focused on the science of characterizing, understanding, and predicting cyber-mediated changes in human behavior and performance, as well as related social, cultural, economic, and political outcomes. On the engineering side, it involves creating the cyber infrastructure necessary for society to maintain its essential character in a cyber-mediated information environment, under changing conditions, in the presence of real or imminent social cyber threats. Research into social cyber security has shown, writes the scientist, that social media and personalized data assistants are critical technologies that influence how people navigate this cyber-mediated information space, as well as the way they interact and participate in discussions. This impact is complex and related to human socio-cognitive responses, the developed features of technology, and the policy/legal environment in which people and technology interact. The changing nature of interaction in the cyber-mediated information environment, Carly notes, creates new scientific and policy challenges that social cybersecurity practitioners must address.

Indian scientists M. Khari, J. Shrivastava, S. Gupta and R. Gupta express a slightly different position regarding the place of a person in the field of cyber security [7]. Underscoring the overall importance of cyber security, they note that in computer security or information security, the relationship to the person is primarily related to their duty(s) in the security process. In cyber security, this factor has an additional dimension, making people targets for cyber attacks or even becoming part of cyber attacks unknowingly. A similar position about a person in the field of cyber security is expressed by the British researcher J. De Silva [8]. Based on surveys and interviews with chief information security officers at large private enterprises, he concludes that the private sector is unable to fully counter cyber threats. A person is not able to create a full-fledged defense system without the help of a large general mechanism. Recalling "Leviathan" and other works of Thomas Hobbes, the researcher believes that such a mechanism should be the state. Only she is able to give effective cyber security practices.

In general, one can see the polar views of scientists regarding the person in the field of cyber security, which shows the incompleteness of this issue in the scientific community.

Analyzing the place of the state in the field of cyber security, the Chinese scientist X. Wenhong [9] puts the problem of cyber sovereignty of the state in the first place. With the development of the Internet, the scientist writes, it gradually became an indispensable infrastructure for all countries of the world. Recently, various countries are facing cyber security issues and countries around the world are starting to create their own cyber security systems. The origin of all cyber security activity comes from cyber sovereignty. Sovereignty means the supreme and exclusive power to manage affairs within a particular jurisdiction. According to the scientist, cyber sovereignty is a natural extension of national sovereignty in cyberspace. Regarding the construction of cyber security, the author notes, there are different opinions. When the meaning of "Internet freedom" is important, it is believed that the word "cyber sovereignty" is first and foremost in building a cyber security system. And cyber sovereignty itself is the basis of all relevant activities. Theoretically, cyberspace has no borders, but legally it is not beyond the law. Cyber sovereignty now faces many challenges. To answer them, it is necessary to study future cyber sovereignty (security) with the participation of developing countries. No country, K. Wenhong notes, can achieve absolute security. Usually, a large power promotes freedom, while others emphasize the rules of the game. Emphasizing the role of cyber sovereignty in the development of cyber security does not mean closing cybernetics and separating the country from the outside world. The international community, the Chinese scientist believes, should create a new order of cyber governance based on mutual respect for cyber sovereignty and sovereign equality. Shared governance must be the future of cyber sovereignty.

The German scientist L. Fichtne draws attention to the leading role of politics and political initiatives in the field of cyber security [10]. When a policy or initiative is chosen by policymakers, she writes, analyzing the underlying approach improves our understanding of how this shapes the relationships between actors, and the values that are prioritized, promoted, and inscribed in the technologies involved. Swiss scientists M. Cavelty and A. Wenger call politics the driving force in the field of cyber security [11]. This approach, in their opinion, makes it possible to predict the future development of this area. It is also worth noting that Swiss scientists also note the importance of the existence of an interdisciplinary approach to understanding processes in the field of cyber security. The importance of policy in the field of cyber security at the international level is emphasized by the Indonesian researcher F. Timur [12]. In recent decades, he notes, information technology has so strongly influenced global politics that defense

and security experts are arguing for the beginning of a new era in warfare. Many foreign countries have begun to include the cyber threat as a determining factor in the space of international security, which also confirms the importance of cyber security in foreign policy, the scientist notes.

Indian scientists J. Srinivas, A. Das and N. Kumar insist on a centralized approach in the field of cyber security with the state at the head [13]. Noting the large number and variety of cyber threats (viruses, phishing, Trojan horses, worms, denial-of-service (DoS) attacks, illegal access (such as theft of intellectual property or confidential information), attacks on control systems, etc.), they insist on the importance of creating various standards in cyber protection and building the architecture of the cyber security system. Scientists are convinced of the need for the development and adoption by the state of a national cyber security strategy for the protection of cyberspace, as well as various government policies for the protection of cyber security. Mexican scientists P. Orozco and G. Alejandro [14] generally propose to create a common platform for the purpose of comparing the cyber security models and strategies of states in order to highlight their most successful elements and build a comprehensive effective model or strategy.

Looking at the danger of cyber threats to the state and society, Finnish researchers L. Linnel and M. Lehto [15] consider it necessary to have strategic leadership in the field of cyber security. Cybersecurity, they write, has become one of the biggest priorities for companies and governments. Optimizing and strengthening strategic leadership are key aspects of ensuring the realization of the cybersecurity vision. Strategic cybersecurity leadership, they believe, involves defining and setting goals based on protecting the digital operating environment. It also involves coordination and preparedness, as well as managing significant disruptions. From the perspective of effective strategic cybersecurity leadership, it is vital to define structures that can meet the operational requirements of the environment. As a foundation for national development and preparedness, a clear leadership model at the level of strategy and situational awareness that supports governance is needed. They are also required to manage severe, large-scale disruptions in both normal and emergency cyber operational environments. The problems of cyber security management, the researchers note, are especially noticeable at the level of strategic management. In order to ensure cyber security and achieve the set strategic goals, society must be able to involve different parties and coordinate resources and courses of action as efficiently as possible. Cyber capability, the researchers conclude, must be developed throughout society, requiring strategic coordination, governance and executive capacity.

Thus, it can be concluded that the scientific community, according to the authors, is inclined to the position of state leadership in the field of cyber security. Only it has the ability to create a single, general cyber defense strategy

that will make the fight against cyber threats more effective and efficient. It is worth saying that, again, only the state can establish all this at the legislative level.

One cannot fail to note that the vision of a person in this area is gradually changing. If earlier it was considered mainly as an object of cyber threats, now one can see proposals to consider it as a subject. But at the same time, scientists emphasize, it is necessary to increase awareness and education of a person in the field of cyber security. In this regard, the emergence of new interdisciplinary sciences is emphasized, the purpose of which is the education of such a subject.

In general, the problem of the interaction between the state and man in the fight against cyber threats has not yet been closed and has not lost its relevance, which will necessarily lead to the emergence of scientific and interesting scientific proposals on this topic.

References:

1. Ramirez R., Choucri N. Improving Interdisciplinary Communication With Standardized Cyber Security Terminology: A Literature Review. *IEEE Access*. 2016. Vol. 4. P. 2216-2243.
2. Gcaza N., von Solms R., Grobler M., van Vuuren J. A general morphological analysis: delineating a cyber-security culture. *Information and computer security*. 2017. №25 (3). P.259-278.
3. Kovačević A., Putnik N., Tošković O. Factors Related to Cyber Security Behavior. *IEEE Access*. 2020. Vol. 8. P.125140-125148.
4. Dutton W. Fostering a cyber security mindset. *Internet Policy Review*. 2017. № 6(1). Режим доступа: <https://policyreview.info/articles/analysis/fostering-cyber-security-mindset> (дата звернення 25.09.2022 р.)
5. Platsis G. The Human Factor: Cyber Security's Greatest Challenge. *International journal of public administration in the digital age*. 2018. № 5 (2). P.23-39.
6. Carley K. The Science of Social Cyber-Security. *24th Annual International Conference on Mobile Computing and Networking (MobiCom'18)*. (Association for Computing Machinery, 2018). New York, NY, USA, 2018. P. 459.
7. Khari M., Shrivastava G., Gupta S., Gupta R. Role of Cyber Security in Today's Scenario. *Detecting and mitigating robotic cyber security risks*. 2017. P.177-191.
8. De Silva J. Cyber security and the Leviathan. *Computers & security*. 2022. Vol.116. Режим доступа: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167404822000724?via%3Dihub> (дата звернення 25.09.2022 р.)
9. Wenhong X. Challenges to cyber sovereignty and response measures. *Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya*. 2020. №64 (2). P.89-99.

10. Fichtne L. What kind of cyber security? Theorising cyber security and mapping approaches. *Internet policy review*. 2018. №7 (2). Режим доступу: <https://policyreview.info/articles/analysis/what-kind-cyber-security-theorising-cyber-security-and-mapping-approaches> (дата звернення 25.09.2022 р.)
11. Cavelti M., Wenger A. Cyber security meets security politics: Complex technology, fragmented politics, and networked science, *Contemporary Security Policy*. 2020. №41:1. P.5-32.
12. Timur F. The Rise of Cyber Diplomacy ASEAN's Perspective in Cyber Security. *KnE Social Sciences*. 2017. №2(4). P.244-250.
13. Srinivas J., Das A., Kumar N. Government regulations in cyber security: Framework, standards and recommendations. *Future generation computer systems-the international journal of escience*. 2019. №92. P.178-188.
14. Orozco P., Alejandro G. Chinese and American cyber security models: a comparative. *Oasis-observatorio de analisis de los sistemas internacionales*. 2021. №34. P.107-126.
15. Linnell J., Lehto M. The Importance of Strategic Leadership in Cyber Security: Case of Finland. *18th European Conference on Cyber Warfare and Security (ECCWS)*. Proceedings of the 18th european conference on cyber warfare and security (ECCWS 2019). P.288-296.

**Мельник Маріанна Василівна,
студентка, Вінницький технічний
фаховий коледж**

**Науковий керівник:
Голєва Тетяна Володимирівна,
викладач, Вінницький технічний
фаховий коледж**

ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОСТІ У ВИГЛЯДІ ДЕВ'ЯТИ НІМЕЦЬКИХ, ФРАНЦУЗЬКИХ І АНГЛОСАКСЬКИХ ТРАДИЦІЙ У ФІЛОСОФІЇ НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Інтернет-адреса публікації на сайті:
<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4107/>

Ми майже всім зобов'язані попереднім часам, перш за все – передсучасній добі, яка вдосконалила методи, визначила головні пріоритети дослідження, надала основні шляхи для розвитку. Філософія сьогодні наче опинилася на перехресті доріг: слід або визнати перевагу попередників і продовжувати їхню справу, намагаючись вдосконалити методи і вирішити проблеми, що накопичувались весь час, або на свій

страх і ризик прокладати нові шляхи у невідоме, радикально змінювати парадигму. Сучасна філософія демонструє полілогічність, поліфонізм різних методологічних позицій, різних сфер діяльності людини (науки, практики, мистецтва) та провокує до формування толерантного ставлення до різних інтелектуальних практик.

Якщо подивитися на сучасну соціальну філософію, то в її історії виділяють три головних варіанти її розуміння, які зберігають актуальність і досі: соціально-ідеалістичну (ціннісну), соціально-нормативну (рефлексивну) і комунікативну [1]. Перша пов'язується з домінуючим впливом «спекулятивної філософії» або метафізикою, виступає як форма «соціального проповідництва» і спрямована на пошук сенсу існування людини та суспільства, а також найкращих форм суспільного устрою. Соціально-нормативній спрямованості, навпаки, властива акцентуація на нормах життя суспільства, аналізі його сутності та форм існування, вона тісно пов'язана з теоретичною соціологією, а також антропологією, політологією, культурологією, психологією, політичною економією тощо. Комунікативна спрямованість є не стільки філософським вивченням соціуму і «соціального», скільки певною мірою автономною соціально зумовленою філософською системою уявлень про суспільство (продовження напрямку Франфуртської школи). Цей напрямок не «стоїть» над соціумом, а є філософською рефлексією динаміки його розвитку, своєрідною саморефлексією. Відмінності між цими підходами значною мірою обумовлені плюралізмом розуміння соціуму, соціальності або соціальної субстанції [2].

На сьогоднішній день дев'ять німецьких, французьких та англосакських традицій складають філософію новітнього часу, вони представлені: феноменологією, герменевтикою, неомарксизмом, екзистенціалізмом, структуралізмом, постструктуралієм, неопозитивізмом, аналітичною філософією та прагматизмом [3].

Феноменологія зародилася в Німеччині на початку – близько 1910 року, розквіт відбувся у 30-ті роки; вона є попередницею герменевтики і пов'язана з екзистенціалізмом, особливо через фігуру Сартра. Засновником феноменології вважається австрієць Едмунд Гуссерль, видатним представником течії був Мартін Хайдеггер. Школа також отримала поширення у Франції, де її представником були Моріс Мерло-Понті, а також (у 30-40-і роки) Сартр.

Основну проблему, яку вирішував цей напрям – це відповідь на питання «Де шукати фундамент людського знання, якщо не зводити його до хімічних процесів в мозку?». Основний тезис – будь-яке знання спочатку є явище (феномен) у свідомості людини. Іntenціональність – це властивість свідомості бути спрямованою на об'єкт. Феноменологія

вплинула на значну кількість гуманітарних дисциплін, особливо на соціологію і релігієзнавство. Бути феноменологом в науці – означає прагнути до опису явищ «від першої особи», реконструюючи реальність такою, якою її бачить той, про кого розповідає наука, наприклад віруючий [2].

Герменевтика зародилася в Німеччині у 60-80-ті роки. Вона є подальшим розвитком ідей феноменології стосовно мови. Класичним представником філософської герменевтики був учень Хайдеггера Ганс-Георг Гадамер; до традиції примикають сучасні філософи Карл-Отто Апель і один з найбільш впливових інтелектуалів останніх десятиліть Юрген Хабермас.

Основну проблему, яку вирішував цей напрям – це відповідь на питання «Як можливе розуміння?». Основний тезис – тлумачення світу можливе на основі тих же моделей, що і тлумачення тексту. Герменевтика як філософська дисципліна та метод знайшли застосування в соціальній теорії, літературній критиці та естетиці. Наприклад, процес розуміння витвору мистецтва буде описаний в рамках цієї традиції як нелінійний та вимагати створення автора та глядача.

Напрямок неомарксизму зародився у Німеччині у 60-90-ті роки. У створенні течії брали участь Герберт Маркузе, Теодор Адорно, а також представники так званого фрейдомарксизму, капіталізму, що об'єднав критику, з критикою неврозів і комплексів, властивих сучасній людині. Основну проблему, яку вирішує цей напрям – це відповідь на питання «Як можна боротися за звільнення людини у сучасному світі?». Основний тезис – капіталізм в ХХ столітті винаходив нові форми експлуатації людини: через ілюзорні цінності успіху, демонстративне споживання, у тому числі споживання масової культури.

Екзистенціалізм зародився у Франції у 50-60-ті роки ХХ століття. Він пов'язаний з феноменологією, протилежний до структуралізму. Окрім Альбера Камю і Жан-Поля Сартра до напрямку примикала велика кількість мислителів з інших країн Європи, таких як Пауль Тілліх (Німеччина), Еміль Чоран (Румунія), Мигель де Унамуно (Іспанія) і російський філософ-емігрант Микола Бердяєв. Існує релігійний напрям в екзистенціалізмі – окрім Тілліха до нього належить, наприклад, католицький мислитель Габріель Марсель. Основну проблему, яку вирішує цей напрям – це відповідь на питання «Як можна осмислити конкретне людське життя у світі?». Основний тезис – людина кінцева, приречена на свободу і вимушена боротися зі світом за сенс свого існування [3].

До середини ХХ століття екзистенціалізм став базовою мовою художньої культури і знайшов своє відображення в численних літературних і кінотворах. Камю став Нобелівським лауреатом по

літературі; видатний представник течії Сартр відмовився від аналогічної премії. Впродовж другої половини XX століття екзистенціалізм поступово схибив нанівець.

Структуралізм зародився у Франції у 50-70-ті роки; основне призначення – заперечення екзистенціалізму і шлях до постструктуралізму. Батьками-засновниками структуралізму були не стільки філософи, скільки вчені, працюючі в таких областях знання, як лінгвістика (Фердинанд де Соссюр, Роман Якобсон), етнографія (Клод Леви-Стросс), психологія (Жак Лакан). До напрямку відносять Ролана Барта, який займався теорією літератури, а також, можливо, головну зірку французької філософії XX століття – Мішеля Фуко. Основну проблему, яку вирішує цей напрям – це відповідь на питання «З чого зроблена культура, якщо винести індивіда за дужки?». Основний тезис – у основі самих різних культурних явищ лежать структури, побудовані на протиставленні фундаментальних понять, наприклад сирого як символу природного і приготованого на вогні як символу цивілізованого. Структуралізм багато в чому виглядав як спроба подолання спадщини попереднього покоління французьких філософів – екзистенціалістів. Від теми людської самотності мислителі цього напрямку намагалися йти у бік реальної тканини культури і знання, що узгоджується з науковим досвідом [2].

Постструктуралізм зародився у Франції у 60-80-ті роки; є спадкоємцем структуралізму. Останнє в XX столітті покоління французьких філософів було представлене Жаком Дерріда, Жилем Делезом і Жаном Бодрийяром, тексти яких утворюють класичну бібліотеку постструктуралізму. З інших авторів до традиції примикав співавтор Делеза Фелікс Гваттарі, а також італійський мислитель Джорджо Агамбен. Основну проблему, яку вирішує цей напрям – це відповідь на питання «Чому уся попередня філософська традиція Заходу неспроможна?». Основний тезис – слова, які використовують люди, визначають реальність, в якій вони опиняються. Західна філософія не усвідомлює власних передумов. Постструктуралізм, його також іноді називають постмодернізмом, став предметом для запеклої критики з боку представників традиційних напрямів філософії. По суті, він був новою формою скептицизму: гра слів утворює сенс, ґрунтований тільки на цій грі. Широкий вплив постструктуралізму досі відчувається в літературознавстві, а також в деяких напрямках соціальної науки, наприклад в теорії національної держави (робота Бенедикта Андерсона «Уявні співтовариства») [3].

Неопозитивізм виник в Австрії в 20-40-ві роки, поширився у англomовному світі, дав початок аналітичній філософії. Представниками Віденського гуртка були такі автори, як Моріц Шлик, Отто Нейрат,

Рудольф Карнап. Останній став потім учителем для багатьох відомих американських авторів. Окремо варто згадати ще одного австрійця – Людвіга Вітгенштейна, який, хоча і не мав спеціальної філософської освіти, став у результаті ключовим мислителем для Великобританії і США, зумовивши розвиток аналітичної філософії. Основну проблему, яку вирішує цей напрям – це відповідь на питання «Чим наука відрізняється від ненауки?». Основний тезис – наукове знання може бути перевірене досвідом і підтверджене аналізом мови. Неопозитивізм (або логічний позитивізм) з'явився у рамках Віденського гуртка – неформального об'єднання австрійських інтелектуалів. Із-за приходу до влади нацистів і аншлюсу Австрії більшість з них були вимушені до 30-х років XX століття покинути батьківщину і розповсюдити свій вплив на англomовний світ. Неопозитивізм тісно пов'язаний з пошуками повної і строгої наукової картини світу, характерної для багатьох фізиків і математиків того часу [2].

Напрямок аналітичної філософії виник у 30-90-ті роки. Він є головною англomовною традицією, що далеко пішла від своїх коренів, зокрема неопозитивізму. Після Вітгенштейну та Бертрана Рассела в аналітичній філософії з'являються багато шкіл та фігур. Філософія повсякденної мови розробляється Іоанном Остіном, ранній матеріалізм у філософії свідомості представляє Девід Армстронг. Серед більш сучасних філософів, які сперечаються про природу розуму, виділяються Джон Серель, Даніель Денне та Томас Нагель. Основну проблему, яку вирішує цей напрям – це відповідь на питання «Що таке мова та свідомість?». Основний тезис – мова є формою соціальної гри, свідомість – особливою формою пояснення поведінки людини за допомогою мови. Аналітична філософія пов'язана з теорією штучного інтелекту, сучасної психології та комп'ютерних наук. Починаючи з 70 -х років XX століття, напрямок активно впливає на нові сфери: філософію історії, політичної теорії тощо. Аналітична філософія є важливою частиною сучасної університетської культури, орієнтованої на відтворення чітких наукових знань [3].

Прагматизм по праву вважається національною американською традицією думки, його основи були закладені в другій половині XIX століття Чарльзом Пірсом і розвинені класиками американської філософії Джоном Дьюї і Уільямом Джеймсом. Вже в другій половині XX століття синтез прагматизму і аналітичної філософії (чи її критики) дав світу сучасних класиків Уїлларда Куайна і Річарда Рорті. Основну проблему, яку вирішує цей напрям – це відповідь на питання «Що таке істина і як про неї можливо говорити?». Основний тезис – істинним є те, що працює і приносить користь. Прагматизм як спосіб мислення залишив слід в історії і теорії науки, вплинув на дослідження в області політичної теорії, історіографії і соціології. Прагматична аргументація

широко використовується в різних сферах знання – від теорії штучного інтелекту і когнітивної психології до теорії еволюції.

Таким чином, фіксуючи таке різноманіття підходів до типологізації сучасної філософії, ми повинні зрозуміти, що світ атомізується. Потреба у філософському знанні та способах філософського засвоєння світу стосовно різних форм дійсності актуалізується та індивідуалізується. Таке різноманіття підходів до типологізації обумовлено низкою причин:

1) процес глобалізації змінив характер комунікації та її форми, утворилась нова професійна спільнота філософів, що диктує певний пафос філософствування;

2) цей процес обмежується намаганням зберегти самоідентифікацію, що створює на перетині глобалізаційних та локальних процесів унікальний простір для рефлексії;

3) диджиталізація також опосередковано вплинула на розвиток філософії через полегшений доступ до інформації, значну швидкість поширення ідей, відкритість їх до інтерпретації, запозичення, обміну;

4) філософія почала шукати основи для свого подальшого розвитку й для своєї саморефлексії в незвичних для традиційної філософії сферах, обслуговуючи окремі напрямки розвитку людської думки та діяльності.

Розвиток наукового знання й домінування наукового способу засвоєння та опису світу спричинив звернення філософів до мови науки. Отже, філософи начебто намагаються додати наукоподібності філософській рефлексії. Зміна відбулася не лише в мові опису але й в об'єктах дослідження. Цей процес можна проілюструвати зацікавленістю темою штучного інтелекту, можливостями впливу механізмів як на людину окремо, так і на її спосіб пізнання й загалом питанням існування людини як людини.

Література:

1. Михальченко М., Скотний В. Яка філософія потрібна сучасності? URL: <https://veche.kiev.ua/journal/989/> (дата звернення 26.10.2022).
2. Сучасна філософія : конспект лекцій / укладач Т. О. Козинцева. Суми : Сумський державний університет, 2021. 73 с.
3. Шевцов С. П. Сучасні досягнення філософії: третій та четвертий змістові модулі курсу «Історія, концепції та сучасні досягнення філософії» – метод. вказівки для здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти за спеціальністю 033 Філософія / С. П. Шевцов. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 50 с.

*Бричок Ольга Володимирівна,
вчитель початкової школи
Софіївсько-Борищівського ліцею,
аспірант Київського міжнародного
університету*

*Мартиненко Світлана Миколаївна,
доктор педагогічних наук,
професор, проректор з науково-
педагогічної діяльності Київського
міжнародного університету*

ТЕОРЕТИКО - ПРАВОВІ ОСНОВИ РОБОТИ З ІНКЛЮЗИВНИМИ ДІТЬМИ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4091/>

В умовах сьогодення для України є надзвичайно актуальним питання впровадження інклюзивного навчання дітей з обмеженими можливостями фізичного або психічного здоров'я, які є не лише відображенням надзвичайно важкого часу для держави, але й одним із кроків до забезпечення повної реалізації прав дітей з особливими потребами на якісну освіту під час військових дій.

Розглядаючи означену проблему, вважаємо за необхідне визначитися із основними базовими поняттями дослідження. Під інклюзивним навчанням ми розуміємо систему освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахуванні багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. Такими принципами є:

- право будь – якої дитини на освіту;
- унікальні особливості, інтереси, здібності та навчальні потреби;
- освітні програми мають брати до уваги широке різноманіття характеристик і потреб дітей;
- діти з особливими освітніми потребами повинні мати доступ до навчання у звичайних освітніх установах;
- заклади освіти зобов'язуються створити умови навчання, що забезпечують потреби дитини;

- звичайні заклади освіти є найбільш ефективним методом навчання з точки зору забезпечення потреб дитини, протидії дискримінації та розподілу державних коштів [5]. На жаль, інклюзивне навчання часто ототожнюють із інтернатною формою навчання, де діти з особливими освітніми потребами навчаються в спеціальних закладах освіти та змушені проживати в інтернатних відділеннях. Жодна дитина не має відчувати себе іншою та виключеною з освітніх, культурних і соціальних процесів – це основне завдання інклюзії.

Зокрема, Закон України «Про освіту» визначає поняття особи з особливими освітніми потребами як особи, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана, насамперед, із тим, що кількість дітей, які потребують інклюзивного навчання, постійно збільшується. В умовах євроінтеграції, військового стану в державі ця проблема набуває ще більшого значення. До категорії означених осіб можуть підпадати не тільки учні з інвалідністю, а й внутрішньо переміщені особи, діти-біженці та діти, які потребують додаткового і тимчасового захисту, яких в Україні під час військових дій стає щодня все більше. Також до цієї категорії відносимо осіб, які здобувають спеціалізовану освіту та/або можуть прискорено опанувати зміст навчальних предметів, учні з особливими мовними освітніми потребами (наприклад, ті, які здобувають загальну середню освіту мовами, що не належать до слов'янської групи мов) тощо [2].

Вважаємо, що в основу інклюзивної освіти покладено ідеологію, яка заперечує будь-яку дискримінацію через обмеження у спілкуванні, самообслуговуванні чи пересуванні. Розвиток цих дітей значною мірою залежить від задоволення їхніх потреб іншими людьми, а це і є багатогранним процесом соціально-педагогічної інтеграції та процесу інклюзії, зокрема. Відтак, особою з особливими освітніми потребами ми можемо вважати таку, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту.

Кожна особа з особливими освітніми потребами потребує інклюзивного освітнього середовища, тобто сукупності умов, способів і засобів для спільного навчання, виховання та розвитку з урахуванням їхніх потреб і можливостей. Інклюзивне навчання для дітей з особливими освітніми потребами для кожної особи, яка здобуває освіту, має певні переваги, а саме:

- інклюзивне навчання усуває бар'єри в системі освіти та системі підтримки дітей з особливими освітніми потребами;
- більша залученість батьків до процесу навчання;
- діти з особливими освітніми потребами мають можливість соціалізації, розвитку своїх інтересів і талантів, а також подальшої інтеграції в суспільство, вступу до професійних і вищих закладів освіти;
- діти з особливими освітніми потребами мають змогу налагодити дружні стосунки з однолітками в школі та поза її межами, моделюють належні способи взаємодії з колективом;
- в інклюзивних класах створено атмосферу спокійного прийняття відмінностей інших людей [5].

Аналіз правових основ досліджуваної проблеми засвідчив, що офіційними засадами інклюзивної освіти в Україні є ратифікація міжнародних документів і сфері забезпечення прав дітей згідно зі світовими стандартами освіти, соціального захисту та охорони здоров'я, яка відбулася у грудні 2009 р. В статті 24 Конвенції ООН про права людей з інвалідністю, визначено обов'язок держави щодо реалізації інклюзивної моделі освіти, тобто створення такого предметно-просторового спеціального середовища, яке б дало змогу всім дітям бути однаково рівними учасниками навчального процесу в єдиному освітньому просторі відповідно до їхніх особливостей, потреб і можливостей [3]. Наступне – 5 липня 2017 року Президент України підписав ухвалений 23 травня цього ж року Закон «Про внесення змін до Закону України "Про освіту" щодо особливостей доступу осіб із особливими освітніми потребами до освітніх послуг». 5 вересня 2017 року було прийнято новий Закон України “Про освіту”. З того часу діти з особливими освітніми потребами мають повне право здобувати освіту в усіх навчальних закладах, зокрема й безоплатно в державних та комунальних, незалежно від «встановлення інвалідності» [2].

На основі зазначеного можна зробити висновок, що діти з особливими освітніми потребами мають право на:

- дистанційну та індивідуальну форми навчання;
- психолого-педагогічну та корекційно - розвиткову допомогу;
- інклюзивні та спеціальні групи (класи) у загальноосвітніх навчальних закладах;
- «підлаштовані» для їхніх потреби загальноосвітні школи і класи, тобто на відповідні архітектурні перепланування;
- корекційних педагогів, тьюторів, психологів;
- адаптовані навчальні плани та програми, методи та форми навчання, ресурси спеціальної освіти, партнерство з громадою [4].

Вважаємо, що Україна в питанні розвитку інклюзивного навчання зробила надпотужний крок вперед, але досі законодавство в державі залишається недосконалим, частково не відповідає нормам міжнародного права, відсутні правові основи для інституту інклюзивної освіти та принципів створення економічних та фінансових умов для забезпечення права на освіту особам, які мають особливі освітні потреби, тобто система інклюзивної освіти на сьогоднішній час повністю не відповідає індивідуальним потребам кожної особи, яка здобуває освіту.

Отже, освіта дітей з особливостями психофізичного розвитку є однією із найважливіших завдань для країни, яка розвивається та планує вступити до Європейського союзу. Одним із варіантів вирішення цієї проблеми, на нашу думку є, розвиток в Україні інклюзивної освіти, яка спрямована на:

- залучення дітей з обмеженими можливостями в освітній процес;
- соціалізацію дітей-інвалідів у сучасному суспільстві;
- створення активної поведінкової установки у дітей-інвалідів на впевнене позиціонування себе в сучасному суспільстві;
- вміння перетворювати свої недоліки в переваги;
- зміну ставлення сучасного суспільства до людей з обмеженими можливостями через залучення їх до соціалізації.

Аналізуючи теоретико – правові основи роботи з інклюзивними дітьми у навчальній діяльності, можемо зробити висновок, що інклюзивна освіта в Україні є першим кроком до визнання ціннісної значущості та поваги до особистості з особливими освітніми потребами, прийняття її індивідуальності, особливостей, забезпечення її життя в суспільстві.

Література:

1. Закон України «Про загальну середню освіту». Законодавство України. Відомості ВВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651> – 14
2. Закон України «Про освіту». Законодавство України. Відомості ВВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145> – 19
3. Конвенція про права дитини. Відомості ВВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
4. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. – 300 с. <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>

*Клімакова Світлана Миколаївна,
старший викладач кафедри
спортивно-педагогічних
дисциплін і фітнесу, Харківський
національний педагогічний
університет ім. Г.С. Сковороди*

*Тихонова Ася Олександрівна,
старший викладач кафедри
Олімпійського і професійного
спорту, спортивних ігор та
туризму, Харківський
національний педагогічний
університет ім. Г.С. Сковороди*

СИЛА СТРАХУ – НЕВІД’ЄМНА ЧАСТИНА УСПІХУ

Інтернет-адреса публікації на сайті:
<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4094/>

«Сміливість міста бере»

На сьогоднішній день в душі багатьох людей нашої країни вкоренився страх, пов’язаний з війною. Цей страх надалі може привести до значних негативних наслідків. Тому дуже важливо навчитися боротися з ним і якщо людина вирішила перевиховати себе, їй потрібно проаналізувати, чи не залишилось у неї страху.

В даній статті ми розглянемо емоції страху, які зароджуються і розвиваються тоді, коли людина навіть і не підозрює про їх існування. Свідомість людини повинна підготуватись до сприйняття страху. Період підготовки невеликий і нескладний і починається з вивчення, аналізу і розуміння тих ворогів від яких потрібно здихатись – це нерішучість, недовіра і страх. Вони між собою тісно пов’язані: якщо помітили одного, то поряд буде і парочка інших. Страх зростає з нерішучості, яка потім кристалізується в недовіру, що потім змішуються і отримуємо страх. Ця трійця завжди існує поряд і дуже вразлива. Треба сконцентрувати всю увагу на причинах прояву основних видів страху і способів звільнитися від них. Необхідно зайнятись самоаналізом, щоб встановити, якому ж із загально розповсюджених страхів знайшлося місце в душі людини. Бажано пам’ятати, що описані вище три страхи часто ховаються в підсвідомості, де їх дуже важко знайти і перемогти.

Мета даної статті сконцентрувати увагу на причинах прояву основних видів страху і способах звільнення від них.

Психологи Кендіс Перт, Фалунь Дафа, Луїза Хей, Наполеон Хіл, Ю. Хван, О. Свіяш, Т. В. коваль, М. М. Мовчан, виділяють шість широко розповсюджених страхів з різними комбінаціями. Їх порядок такий: бідність, критика, захворювання, розчарування, старість і смерть. Вони лежать на дні тривоги, але завжди страх є станом людської свідомості. Тож його можна контролювати і направляти. Природа нагородила людей абсолютним контролем над усім, крім своїх думок. Якщо врахувати той факт, що натхнення починається з пориву думки, то можна наблизитися до розуміння принципів управління страхом. Людина сама відповідає за свої вчинки, ніщо не може звільнити її від відповідальності за свої вчинки, тому що в її руках стан свідомості, який не можливо купити, він створюють! А Яків Гальперін вважає, що кожна людина винагороджується не лише за вчинки, а й за думки всім – «негативні думки, стверджує він, схожі на бумеранги» [3]. Самонавіювання завжди попереджається відображенням: спочатку народжується думка. Тільки спалахнувши, вона повинна викоринитися. Хочеться чи ні – така мета думки. Але і чужі думки, підхоплені на льоту можуть визначити професійну, ділову або громадську долю людини, так само, як думки, що виховані нею. Чому деякі люди бувають «щасливчиками», тоді як інші настільки ж здібні, підготовлені, досвідчені, здавалося б, самою долею призначені на невдачі – і чому? Кожен має повний контроль над свідомістю, а це означає, що кожен може тримати свій розум відкритим для атмосфери мислення та отримати від нього все або відгородитись від сукупного розуму. І якщо справедливі роздуми людини про думки, що бажають укоринитися, то як же думки про страх і бідність можуть переродитись в мужність і успіх? Розглянемо всі шість симптомів страху, що були виділені раніше.

Страх бідності. Усі шанси на успіх в будь якому напрямку можуть бути знищені страхом бідності. Він паралізує розум, руйнує самонавіювання, убиває впевненість в собі, підриває ентузіазм, охолоджує ініціативу, розмиває мету, робить неможливим самоконтроль. Він лишає людину впевненості, перетворює силу в безсилля та лінь, знищує амбіції, знижує пам'ять, притягує невдачі. Страх бідності придушує кращі почуття людини і насилує кращі почуття душі, керує дружбою і накликає нещастя, приводить до безсоння і печалі. Бідність – це відсутність відповідної мети. Із усіх страхів – бідність самий руйнівний страх. Його важче за все перемогти, тому що у свідомості людини укоринився страх стати жертвою своїх побратимів. Ніщо не приносить більше страждань і принижень ніж бідність.

Існує шість симптомів страху бідності: безнадійність – відсутність ініціативи інтелектуальної і фізичної та лінь, ентузіазму, самоконтролю і уяви; нерішучість – звичка дозволяти думати іншим за себе, зайнявши позицію очікування; сумніви – заздрість до чужих успіхів, виправдання за свої невдачі; безпорадність – життя не по кишені, пошук помилок в інших, похмурий вигляд, погана зовнішність, нестримний у вживанні алкоголю, наркоман; над спокій – песиміст, думки і розмови про невдачі; зволікання – звичка відкладати на завтра те, що можна зробити сьогодні, відсутність у впевненості в собі, відсутність мети, самоконтролю, ініціативи, ентузіазму, самолюбства.

Зволікання разом із симптомами над спокою, сумніву і нерішучості часто означає відхід від відповідальності, там де тільки це можливо, підкорення життєвій скруті, замість переборювання її. Торгівля за кожную копійку, в той час, як від життя треба вимагати процвітання, багатства, щастя і задоволення. Впевненість в собі замість спалювання всіх мостів допоможе звільнитися від симптомів страху бідності. Треба прогнати геть страх бідності, прийнявши рішення перемогти, на скільки це можливо, без всяких хвилювань. Прийняти одне для всіх випадків рішення: труднощі, які нав'язує життя недостойні тривоги людини, і з цим рішенням прийде врівноваженість, ясність інтелекту, спокій думки, що як раз і приведе до щастя. Необхідно позбавити себе від страху бідності, забувши всі їх симптоми.

Страх критики. Симптоми страху критики підривають ініціативу, руйнують силу навіювання, не забезпечують індивідуальності і впевненості в собі. Цей страх в людині присутній і дуже розвинутий. Не секрет, що грабіжники лають тих кого грабують і виправдовують свої дії критикою щодо характеру того, кого грабують. Політики, добиваючись перемоги на виборах, не стільки демонструють світові, власну гідність і кваліфікацію, скільки обливають брудом своїх опонентів. Дорослі люди часто не бажають відкрито говорити про свою недовіру, бо абсолютно зневірилися в більшості історій, що були ними почуті у дитинстві. А чому? А тому, що бояться критики. Батьки, які своєю критикою виховують не стільки дитину, скільки комплекс неповноцінності в людському обличчі повинні признаватися правопорушниками. Критика викликає в серці почуття неповноцінності або образу не прив'язаності і нелюбові. Цей вид страху такий же як і страх бідності, тому, що страх критики руйнує ініціативу і зусилля навіювання.

Основні симптоми: сором'язливість – виражене в нервозності, в незручності рухів, очі, що бігають; неврівноваженість – невміння контролювати свій голос, у нервозності при сторонніх присутніх, погана постать і пам'ять; слабохарактерність – відсутність нюху та

вміння чітко висловлювати свої думки, не впевнене ухвалення рішень, відкладання на завтра; комплекс неповноцінності – самоусвідомлення, самоствердження мовою, звичка наслідувати в сфері одягу, звичка говорити гучні фрази і слова та ін.; екстравагантність – прагнення, щоб все було як у людей – або життя не по кишені; безініціативність – страх висловлювати свою точку зору, незграбність в манерах і мові, брехливість; відсутність самолюбубання – лінь душі і тіла, навіюваність, пристрасть говорити неприємності за спиною, брехати в очі, безтактність в розмові, не визнання помилок.

Страх захворювань. Цей страх рівнозначно відносяться як до фізичного так і до соціального наслідування. Він тісно пов'язаний із страхом старості і смерті. В цілому людина боїться всяких захворювань завдяки тому, що боїться смерті. Цей страх смерті вселяється у свідомість завдяки можливим економічним потрясінням. Страх захворювань дає реальні фізичні симптоми того захворювання, якого людина боїться і страждає від іпохондрії (надуманих болячок). Психологи підтверджують, що захворювання починаються від поганих думок. Наприклад, «Кендіс Перт, доктор молекулярної біології і автор популярної книги «Молекули емоцій», вперше науково пояснила, як негативні думки можуть перетворитися у хвороби. Юрій Хван, автор науково-популярної книги «Еліксир здоров'я» і прихильник альтернативної «енергетичної» медицини, стверджує, що під впливом *негативних думок* на клітинному рівні в певній області тіла виникає згусток негативної енергії. Цей згусток поступово зростає в розмірі. Через деякий час наявність у клітині негативної енергії передається як контрольний сигнал у мозок у вигляді депресії або больових відчуттів. Приблизно такої ж точки зору дотримується і Олександр Свіаш, директор тренінгового психологічного центру О. Свіаша і автор 13 книг з практичної психології.» [3].

Думки можуть бути навіяними, а можуть і самі народитись у свідомості людини. До чого ж могутня свідомість людини – як у творенні так і в руйнуванні! Клітини страху захворювання присутні в свідомості кожної людини. Неспокій, страхи, розчарування в коханні і невдачі у справах запліднюють їх і дають їм життя. Тому необхідно змінити клімат, змінити обстановку життя людини. «Відомий психолог Луїза Хей більше 30 років тому без допомоги лікарів шляхом «прощення, правильного харчування, розслаблення і очищення» зуміла самостійно вилікуватися від раку. Вона стверджує: «Коли ви в щось вірите, це стає реальністю для вас... Коли ви вірите, що любов переповнює світ, я люблю і люблять мене, коли ви від заходу до світанку і від світанку до заходу повторюєте цю фразу, то саме так і складеться ваше життя, і ви будете дійсно це відчувати. І навпаки» [3].

Симптоми захворювань, або загального страху наступні: самонавіювання – пошук і передбачення в собі усіх болячок і розмови про них, пристрасть купувати рекламні таблетки, експерименти з дієтами, способами схуднення та ін.; іпохондрія – звичка говорити про болячки до нервового стресу, вона приходить разом з поганими думками, і ніщо, крім гарних думок від неї на спасе; в'ялість – причина – велика вага тіла, страх захворювання не дає можливості займатись фізичними вправами; вразливість – підриг сил організму, до супротиву страху захворювання, постійний неспокій і підготовка до своїх захворювань, підготовка до смерті, накопичення грошей для похорону; самолюбство – симуляція захворювання для виправдання ліні, або відсутність амбіцій; нестриманість – звичка вживати алкоголь, або наркотики від болю, невралгії. Замість видалення їх причин; неспокій – пристрасть вивчати медичну літературу і неспокій, щоб не захворіти.

Страх розчарування. Це ревності та інші способи неврозів зростають зі страху втратити об'єкт свого кохання. Цей вид страху самий болючий з відомих нам. Він вносить найбільше безладу в життя тіла і духу. З часу розвитку нашої цивілізації змінились не поведки чоловіків, а способи їх прояву. Чоловіки викрадали жінок, застосовуючи грубу силу з давніх давен. Вони продовжують робити це і зараз, але техніка викрадання змінилась, вона діє ефективніше фізичної сили – використовуючи обіцянки гарної одєжі, красивої машини та інше. Але жінки ще більше підлягають цьому страху.

Основні симптоми розчарування: ревнивість – звичка підозрювати усіх без причин, звинувачувати в невірності, підозри і зневіра; пошук промаху в усіх – друзів, рідних, коханих з кожного приводу, або при його відсутності – все одно; авантюризм – схильність до крадіжки, шахрайства з метою добути гроші для подарунків коханим, щоб показати себе з кращого боку, безсоння, нервовість, відсутність самоконтролю, самовпевненості, слабка воля і поганий настрій.

Тривога стан свідомості, який приходить від страху, діє поступово і настирливо. Це вид безперервного страху, який виникає з причини нерішучості, і значить, що це теж стан свідомості, який можливо і необхідно контролювати. Зруйнована свідомість, і такою її виховує нерішучість. У людини не хватає сили волі швидко прийняти рішення, а потім триматись за нього з усіх сил. Людина не повинна роздумувати про обставини після того, як намітила для себе лінію дій. Треба діяти і тоді можна перемогти страх розчарування, управляти страхом невдач в коханні.

Страх старості. Він приходить від думки, що старість може принести із собою бідність, а також іншого, більш важливого жорсткого вчення минулого, бездушно спрямованого на поневолення людини страхом. Страх старості має ще дві причини – це недовіра до ближнього, здатного присвоїти земні блага, які належать цій людині, а також жахливі картини потойбічного світу, які нав'язані у свідомість людини. До цього страху додається страх захворювань, а також думка про втрату сексуальності. До того ж не треба забувати про страх бідності – «будинки пристарілих», який б'є по свідомості того, хто має можливість провести похилий вік в богадільні. Старість не виключає і залежності, як фізичної, так і економічної.

Симптомами страху старості є: передчасний спад – тенденція до спаду у 40 – річному віці з розвитком неповноцінності і уявлені, що в цьому віці людина деградує; вибачте мені старому – так думають багато людей після 40 або 50 років, замість щастя жити у віці мудрості і розуміння та дякувати за це; безініціативність – ініціатива, навіювання і впевненість втрачається в того, хто вирішив, що він старий для прояву цих якостей; прагнення омолоджуватися – виглядає в очах середовища, як намір наслідування поведінки молоді.

В психології страху прийнято враховувати флюїди, які протікають із свідомості однієї людини в свідомість іншої так само швидко, як коливання голосу з радіо. Висловлюючи вголос негативні думки людина отримує руйнуючу віддачу з різних напрямків. Мозок, що пульсує негативними думками різко знижує здатність до творчого навіювання і це потрібно пам'ятати. Присутність у свідомості негативних емоцій «заряджає» людину, тому від неї відвертаються і часто проявляють ворожість.

Людині необхідно націлитись на досягнення успіху, який бере початок в імпульсах думки. Треба контролювати свідомість, приймаючи відповідальність за те, що користуються нею. Людина є хазяїном своєї судби, де вона володіє владою над своїми думками. Вона може впливати на своє оточення, наближаючи життя до свого ідеалу. Щоб дожити до похилого віку, важливо жити в радості, бути в колективах де навчаються люди, відвідувати університети похилого віку, які в Україні широко розповсюджені територіальними центрами.

Страх смерті. Цей страх діє найжорсткіше. Думка про смерть частіше може бути віднесена до релігійного фанатизму. Думки про пекельне покарання заважають цікавості до життя і роблять щастя неможливим. Ніякий релігійний лідер не в змозі гарантувати вознесіння в рай, а ні влаштувати похід у пекло (у зв'язку відсутністю такого). Сама думка про пекло важким тягарем лягає на навіювання, начисто паралізує розум і формує страх смерті.

Симптоми страху смерті: думки про смерть – виникають внаслідок відсутності мети існування, або не вмінню відшукати необхідну прогресію. Найкращі ліки – велике бажання досягти чого-небудь. Зайнята людина про смерть не думає; зв'язок зі страхом злиднів – наближення особистих злиднів, або злидні внаслідок чужої смерті; зв'язок із захворюваннями або нерівновагою – захворювання приводить до депресії. Сильний невроз, розчарування у відношеннях людей, релігійний фанатизм, несамовитість можуть стати причиною смерті.

Треба запам'ятати – життя створене з енергії і матерії. Ні енергія, ні матерія не можуть бути ні створені, ні зруйновані. Вони видозмінюються, але не руйнуються. Наше життя ні що інше, як енергія. І подібно іншим формам енергії, вона може переносити різні трансформації і зміни. А смерть – теж тільки трансформація. Якщо це так, то після смерті настає довгий, мирний, вічний сон, а його нема чого боятися. боритися – поборете!

Крім шести описаних вище страхів, люди страждають від ще одного зла – підданості негативним впливам. Це зло – не страх, а живильне середовище для всіляких невдач. Воно невловимо і його присутність важко встановити. Якщо людина досягає успіху, вона повинна бути готовою до супротиву цьому демоні. Треба розібратися в собі. Якщо не працювати над самоаналізом, можна попрощатися з мрією. Боротися з цим злом надзвичайно важко, оскільки воно контролює людину, яка навіть не підозрює про його існування, незалежно від того, спить вона чи працює. Афірмація негативного впливу – це стан особистої свідомості. Іноді воно з'являється в людині зі словами її рідних, що не мають при цьому нічого поганого. Іноді воно виникає зі складу розуму людини та її характеру, але воно завжди є отрутою, хоч і вбиває повільніше.

Захищатись від особистого впливу, або впливу поганих людей, що є в оточенні, треба силою волі. Силою волі треба користуватися постійно і тоді вона вибудує в свідомості людини імунітет. Є тільки один вихід – виробити навик протидії негативним впливам. Контролювати людина може все, навіть особисті думки, це найбільш значимий фактор, що надихає. Якщо людина не контролює свою свідомість, значить вона не контролює нічого. Свідомість – це духовний капітал людини. Такого роду контроль буде результатом самодисципліни і звичок. Або людина управляє свідомістю, або вона управляє людиною – компромісів не існує. Найпродуктивнішим з методів контролю над свідомістю, зайняти її рухом до якої-небудь конкретної мети – за планом. Успіху, що не управляється просто не існує.

Література:

1. Коваль Т. В. Страх старості як чинник буття сучасної людини : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.04 / Т. В. Коваль. – Житомир, 2012. – 188 с.
2. Мовчан М. М. Страх як проблема буття людини в соціальному середовищі: монографія / М. М. Мовчан. – Полтава: ПУЕТ, 2019. – 356с.
3. Негативні думки – причина хвороб і депресії. [Режим доступу]: <https://www.epochtimes.com.ua/zdorovyi-sposib-zhyttya/negatyvni-dumky-prychyna-hvorob-i-depresiyyi-71817>
4. Романовський О.Г. Педагогіка успіху : підручник / О.Г. Романовський, В.Є. Михайличенко, Л.М. Грень. Харків : НТУ «ХП», 2011. 368 с.
5. Хілл Н. Думай и богатей: Деловой бестселлер. / Сост. В.В. Шарпило – Мн.: Парадокс, 1998. – 400 с.

*Свиридюк Віра Петрівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент, Київський національний
лінгвістичний університет,
м. Київ, Україна*

КЕЙС МЕТОД ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4080/>

Одним із ключових результатів у підготовці майбутніх викладачів, як стверджують фахівці у галузі педагогіки і психології, є формування теоретичної свідомості та теоретичного мислення, від яких залежить подальше професійне зростання фахівця (Педагогіка 2002, с. 456). З метою досягнення таких педагогічних цілей навчальна діяльність має охоплювати фазу осмислення ситуації, яка виникла; фазу адаптації і появу передумов її реалізації та фазу активної діяльності надбання знань і вмінь використовувати їх у нових ситуаціях відповідно до сфери життєзабезпечення.

Мета роботи охарактеризувати один із інноваційних методів формування міжкультурної компетентності, зокрема кейс-метод.

Оволодіння іншомовним спілкуванням, процес якого передбачає розв'язання комунікативних задач у кожній фазі мисленнєво-мовленнєвої діяльності, потребує перманентної активізації дій за рахунок методів і

засобів до них. Вирізняється інноваційність кейс-методу, на основі якого створюється проблемна ситуація, наближена до життєвих умов або взята із реального життя. Вивчення конкретного випадку потребує від студентів-магістрантів самостійного усвідомлення розв'язання комунікативної задачі через осмислення проблеми; планування її вирішення та оприлюднення можливих шляхів для ефективного результату.

Ідеї використання кейс-методу під час навчання і вивчення ІМіК розглядаються вітчизняними науковцями (Т. О. Ворона, А. Ю. Корягіна, О. В. Ярошенко, І. Ф. Форостюк та ін.) та фахівцями близького і далекого зарубіжжя (А. М. Щукін, Chr.Vatter, R. Henfling та ін.), що підкреслює його доцільність під час здійснення іншомовних дій.

У німецькомовному науковому дискурсі, як констатує А. Thomas, критичний випадок, який отримав назву кейс-метод, зазнав утілення у міжкультурній взаємодії комунікантів. Метод представляє ситуації, у яких дійові особи:

- налаштовуються на певні культурні бар'єри, що спричиняє непорозуміння;

- відчувають фрустрацію, конфліктність поглядів;

- інтерпретують ситуації із власної життєвої позиції, але можуть змінити погляди, маючи у розпорядженні знання про чужу культуру, носієм якої є співрозмовник (R. Henfling 2017, с.34).

Виходячи із зарубіжного досвіду, І.Н.Жукова називає кейс-метод методом для навчання практики міжкультурної комунікації, у якому використовуються приклади із реального життя, які слугують засобом для дослідження різних аспектів взаємодії двох культур (І. Н. Жукова 2013, с.154).

До типових ознак кейс-методу Chr.Vatter відносить:

- повсякденну, автентичну, реалістичну ситуацію;

- неординарність відображення подій у ситуації: не так, як очікувалось, незрозуміло, конфліктно;

- дискомфорт одного із учасників комунікації, як конфліктну суперечливість;

- комунікативну поведінку із неправильною інтерпретацією, проте її можна пояснити завдяки знанням чужої культури (Chr.Vatter 2016, с.19).

Кейс-метод як метод формування іншомовної комунікативної компетентності (Т. О. Ворона 2021, с.25) набуває ефективності через залучення ряду вправ, які можуть бути когнітивно-пізнавальними, культурно-специфічними, професійно-орієнтованими, а базу для них становить метод проблемного навчання. Цілі вправ у контексті кейс-методу передбачають першочергово аналіз критичної ситуації під час взаємодії комунікантів різних лінгвокультур; розкриття факторів

впливу на взаємодію для взаєморозуміння; інтерпретацію конкретного випадку з позиції кожного із учасників культурного конфлікту. До розвивальної мети належать емпатичні здібності, уміння вжитися у мікросередовище, де ІКК виступає лише засобом усвідомлення проблемної ситуації.

В основі комунікативної діяльності за допомогою кейс-методу лежить розвиток навичок і вмінь брати участь у дискусії, дотримання конвенціональних норм якої створює передумови ведення дискурсу.

Засобами для моделювання ситуації можуть бути запропоновані аудіо- і відеоматеріали, фільми, набір друкованих навчально-методичних матеріалів або підбірка інтернет-адрес відповідно до практичної мети із урахуванням типу кейсу, а саме: начального, практичного або науково-дослідного для набуття нових знань про ситуацію і поведінку у ній (Т. О. Ворона 2021, с. 28).

Кожен із типів кейсів охоплює усі види МД, що забезпечує дотримання комунікативно-діяльнісного підходу і надає можливість контролювати рівень підготовленості кожної із мовних і мовленнєвих компетентностей, на результат яких впливає лінгвосоціокультурна міжкультурна і навчально-стратегічна компетентності, сукупність яких підсилюється дискурсивно-компенсаторною і професійною компетентностями.

Зауважимо, що зазначений метод може виступати засобом для формативного контролю під час здійснення німецькомовних дій, адже обговорення проблемної ситуації відбувається за участю викладача, роль якого бути учасником робочої групи.

Таким чином, студенти-магістранти, користуючись кейс-методом, мають високу усвідомленість проблемної ситуації адаптуватись до неї, осмислюючи важливість отримання рішення, підвищують власну мотивацію до пізнання міжкультурного аспекту. Звідси впливає теоретичне осмислення рівня знань бажання трансформувати їх у нову життєву ситуацію. В умовах освітньо-виховного процесу вона може бути представлена через метод культурного асимілятора, який, на нашу думку, органічно поєднується і доповнює метод конкретного випадку.

Література:

Ворона Т. О., Корягіна А. Ю. Методичні вказівки щодо поповнення лексичного запасу студентів шляхом використання комп'ютерних програм : методичні вказівки / Т. О. Ворона, А. Ю. Корягіна. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 72 с.

Жукова И. Н. Словарь терминов межкультурной коммуникации / И. Н. Жукова, М. Г. Лебедько, З. Г. Прошина, Н. Г. Юзефович; под ред. М. Г. Лебедько и З. Г. Прошиной. – М. : Флинта : Наука, 2013. – 632 с.

Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. – Ростов н / Д: Феникс, 2002. – 544 с.

Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: Колективна монографія / С. Ю. Ніколаєва, Г. Е. Борецька, Н. В. Майєр, О. М. Устименко, В. В. Черниш та інші; [за ред. С. Ю. Ніколаєвої; техн. ред. І. Ф. Соболевої]. – К. : Ленвіт, 2015. – 444 с.

Форостюк І.В. Використання кейс-методу на заняттях з англійської мови з майбутніми спеціалістами в сфері туризму // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. – 2019. – Т. 30 (69), № 2, Ч. 1. – С. 146-150.

Henfling, R., Franzke, B. Interkulturelle Kompetenz Deutschland-Russland: 20 Critical Incidents mit Lösungsmustern.. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag. – 2017. – 154 S.

Gwenn Hiller G., Vatter Chr. u.a. Leitfaden Interkulturelle Kommunikation und Kompetenz. – Merzig: Druckproduktion GmbH, 2016. – 55 S.

*Беззубенко Аліна Володимирівна,
кандидатка історичних наук,
доцентка кафедри всесвітньої
історії Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди*

*Цимбалістенко Лариса
Костянтинівна,
здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня
спеціальності 014.03
Середня освіта (Історія)
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди*

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ США У РАКУРСІ «СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ НОВОГО СТОЛІТТЯ»

Інтернет-адреса публікації на сайті:
<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4098/>

У 1998 р. адміністрація Білла Клінтона представила «Стратегію національної безпеки США для нового століття» («A National Security Strategy for a New Century»). У даному документі проголошувалася мета американського керівництва використовувати наявні методи й засоби для підтримки подальшої переваги Сполучених Штатів Америки у світі. Отже, і під час другого президентського терміну Білла Клінтона було продовжено колишній зовнішньополітичний курс держави з наростаючими глобальними інтересами. «Наш стратегічний підхід заснований на визнанні того, що ми повинні лідирувати у світі, якщо ми хочемо у своїй країні почуватися в безпеці... Ми маємо бути готовими до того, щоб використовувати всі необхідні інструменти національної могутності для впливу на ті чи інші дії інших держав та недержавних суб'єктів міжнародних відносин» – зазначено в документі [4].

У «Стратегії національної безпеки США для нового століття» в контексті основних, довготривалих інтересів проголошувалися: захист життя та безпеки американських громадян, збереження суверенітету та

територіальної цілісності Сполучених Штатів, непорушність їх цінностей та інститутів, процвітання країни та американського народу. Логічно, що такий підхід є цілком закономірним, оскільки відповідає потребам будь-якої сучасної держави. Але справа не обмежувалася цим. У передмові, написаній Б. Клінтоном, цілі стратегії національної безпеки визначалися ширше, більш глобально. А саме: 1) «зміцнювати нашу безпеку; 2) сприяти економічному процвітання Америки; 3) просувати демократії в інших країнах» [4].

Якщо говорити про регіональний вимір зовнішньополітичного курсу США у часи другого терміну перебування Білла Клінтона на посаді президента країни, то першим таким пріоритетним регіоном був Європейський регіон. «Ми повинні сприяти створенню мирної, неподільної, демократичної Європи. Коли в Європі стабільно і мирно, Америка у більшій безпеці. Коли процвітає Європа, процвітає і Америка» [4]. Стосовно Північноатлантичного Альянсу (НАТО), то зазначалося, що організація має адаптуватися до нових реалій часу, продовжувати розширювати свій вплив у східноєвропейському регіоні, висловлювалися прагнення налагодити міцне партнерство між НАТО і Росією, а також зміцнення програми «Партнерство заради миру» та розширення відносин між НАТО й Україною.

Наступним стратегічним регіоном визначено Азіатсько-Тихоокеанський регіон. Мета політика Сполучених Штатів Америки у цьому регіоні – створення стабільної, процвітаючої спільноти АТР, зміцнення зв'язків з Японією, Республікою Корея, Австралією та іншими союзниками з АСЕАН. Окремо наголошувалося на необхідності контролю за Північною Кореєю з приводу виконання країною угоди щодо заморожування та демонтажу ядерної програми, сприяти налагодженню мирного діалогу між Південною та Північною Кореями. Американо-китайські відносини визначалися у площині поглиблення діалогу з Китаєм. Визнавалася роль Китаю як відповідального та активного члена міжнародної спільноти.

На Близькому Сході основними питаннями адміністрації були відносини з Іраком і Іраном, а також ізраїльсько-палестинський конфлікт [Годлевський, с. 124]

Важливе значення у «Стратегії національної безпеки для нового століття» надавалося виокремленню небезпек, які загрожували, у першу чергу, американським інтересам. Зокрема, це регіональні або державні загрози. Так, на думку американського керівництва, існує низка держав, які активно вдосконалюють свої наступальні можливості, включаючи спроби отримати ядерну, біологічну або хімічну зброю. В інших випадках – це внутрішня нестабільність в країнах, громадянські, етнічні, міжконфесійні конфлікти, що можуть загрожувати подальшою

дестабілізацією в регіоні, де США мають свої інтереси. Друга група – це транснаціональні загрози (тероризм, незаконна торгівля наркотиками, незаконна торгівля зброєю, міжнародна організована злочинність, неконтрольована міграція біженців та екологічні проблеми). Насамкінець, найбільшою потенційною загрозою глобальній безпеці визначено зброю масового ураження.

У «Стратегії...» віталось активне просування Сполученими Штатами Америки демократії за кордоном, зміцнення демократичних інститутів та норм в країнах, які здійснювали перехід від закритого суспільства до відкритого, дотримання прав людини. До речі, у даному контексті згадується Україна, для якої підтримка та взаємодія зі США, на думку американського керівництва, стали визначальними для переорієнтації української держави на шлях ефективних економічних реформ, що було критично важливим для її довгострокової стабільності. Крім того, нові демократії в Центральній та Східній Європі також вважалися стратегічними напрямками. На думку Вашингтона, майбутня інтеграція в європейські організації безпеки та економічні організації типу НАТО та ЄС допоможуть зафіксувати та зберегти вражаючий прогрес, досягнутий цими країнами у запровадженні демократичних та ринково-економічних реформ протягом 1990-х рр. Відзначалося прагнення продовжувати просування демократичних ідеалів та вільного ринку в регіоні Латинської Америки, Карибського басейну та АТР.

Для економічного процвітання США планувалося створювати інноваційні проекти, заохочувати розробку, комерціалізацію та використання цивільних технологій, активно інвестувати в національну інформаційну інфраструктуру, в освітню сферу, відкривати закордонні ринки для американських товарів і послуг. Важливими зовнішньоекономічними ринками для країни були визначені регіони Північної Америки, Латинської Америки, Азіатсько-Тихоокеанський регіон, Європа.

Таким чином, «Стратегія національної безпеки для нового століття» була орієнтована на процвітання США за рахунок підтримки їхнього статусу як головної світової держави, утвердження активного лідерства країни за кордоном як необхідного фактора підвищення безпеки, поживлення американської економіки і відкриття для неї нових ринків.

Література:

1. Бессонова М. Стратегії національної безпеки США пост-біполярної епохи: головні регіональні виміри загроз американським інтересам. *Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»*. К., 2013. Вип. 75 (№ 8). С. 141-143.

2. Годлевський М. Нові підходи в застосуванні силових і несилових засобів в зовнішній політиці США за адміністрації Б. Клінтона. *Етнічна історія народів Європи*. К., 2016. Вип. 48. С. 122-126.
3. Толстов С. В. Фактор США в сучасній системі міжнародних відносин. США і світ ХХІ століття: монографія / Пахомов Ю. М., Коваль І. М., Шергін С. О. та ін. К. : Центр вільної преси, 2013. С. 164-182.
4. A National Security Strategy for a New Century. The White House. December 1999. 49 p. URL: <https://clintonwhitehouse4.archives.gov/media/pdf/nssr-1299.pdf>

*Голубович Олександр Ігорович,
магістрант, Вінницький
державний педагогічний
університет імені Михайла
Коцюбинського*

*Науковий керівник:
Романюк Іван Миронович,
кандидат історичних наук,
професор, Вінницький державний
педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ СЕЛЯНСТВА В ПЕРІОД ВІДБУДОВИ ПІСЛЯВОЄНОГО УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4099/>

Після війни матеріальне становище селянства залишалося вкрай важким. Оплати праці колгоспників не було, дефіцит товарів вжитку, одягу взуття, керосину, солі, сірників. Багато чоловіків загинуло на війні, як наслідок у сільському господарстві, було дуже мало людей здатних до фізичної праці, основна робоча сила – це були жінки та підлітки [1].

Селянин перебував в надзвичайно скрутному становищі. В повоєнні роки серед селянства досить поширеними були антиколгоспні настрої. Прагнення селян бути господарями на власній землі придушувалося владою, і оцінювалося як пережиток минулого [2].

Після війни сільське господарство продовжувало розглядатися владою, як сировинний придаток для розвитку промисловості. У цьому очевидно крилася причина розорення села, розладу повсякденного життя селянства, перетворення, селянина на робітника-наймита [4].

У 1952 році влада підняла податки для колгоспників. Податковий терор стосовно селян призвів до того, що вони почали самовільно нищити худобу, скорочувати посіви [3].

В колгоспах не було створено зацікавленості до праці, повноцінно не оплачували. Єдиним виходом з такої скрутної ситуації для селянства, була робота на особистих садибних ділянках, яка була життєво необхідною умовою для виживання [1].

Катастрофа, що насувалася викликала природний опір селянства. Селяни вдавалися до найрізноманітніших заходів, аби вберегти себе та свою сім'ю від голоду [4].

У господарствах попри нестачу робочих рук, колгоспники намагалися вирватися з села. Зазвичай це була молодь яка влаштовувалася на промислові підприємства [2].

Отож соціальне становище селянства в період відбудови села являлось скрутним. Ставлення держави до сільського господарства як до сировинного придатка стало причиною розладу повсякденного життя селянства, перетворення селянина на наймита. Треба підкреслити що після війни серед селянства поширювались антиколгоспні настрої.

Література:

1. Історія українського селянства. Нариси в 2 т. Т. 2 / Ред. С. В. Кульчицький; НАН України; Ін-т історії України. – К.: Наук. думка, 2006. – 650 с
2. Українське село у 50-ті – першій половині 60-х рр. ХХ ст. / І. М. Романюк; Ред. В. М. Даниленко; Нац. пед ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Вінниця: Книга-Вега, 2005. – 255 с.
3. Історія селянства Української РСР : [у 2 т.]. – К., 1967
4. Литвин Володимир Михайлович Україна в першому повоєнному десятилітті (1946-1955) / В. М. Литвин; Відп. ред. В. А. Смолій, – К.: Вид дім "Лі-Терра", 2004 – 240 с.

*Патlachук Василь Никифорович,
доктор юридичних наук, професор
кафедри теоретико-правових
дисциплін, Навчально-науковий
інститут права Державного
податкового університету*

РОЗВИТОК ПОЛЬСЬКОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4082/>

Початок ХХ ст. відзначився новим сплеском конституційної активності в державі Польщі.

Розглянемо чотири етапи Польського конституціоналізму першої половини ХХ ст., у яких викладено особливості конституцій Польщі 1919, 1921, 1935 та 1952 рр.

Причиною підготовки Основного Закону стало правове забезпечення відродження польської держави. Підготовці Конституції 1919 р., яка отримала назву Малої Конституції, передували складні суспільно-політичні події та війна з більшовицькою Росією. Так, 11 листопада 1918 р. Регентська Рада приймає декрет про передачу військової влади Ю. Пілсудському, згідно з яким цьому політичному діячеві для підтримки та встановлення порядку в країні передається вся повнота державної влади. Одночасно з цим створюється конституційна комісія у складі 30 осіб, де було представлено основні політичні сили країни. Регентська Рада саморозпустилася у 1918 р. та передала владу Ю. Пілсудському з правом видавати закони, створювати уряд, скликати Парламент. Відповідно, процес відновлення польської державності пройшов чотири етапи: від генерал-губернаторств до Тимчасової ради, потім Регентська Рада і до створення Сейму з посадою Начальника держави.

Установчий Сейм 20 лютого 1919 р. прийняв Малу Конституцію, яка визначала форму державного правління, суспільний лад, територіальний устрій. Документ складався з двох розділів та п'яти підрозділів. Згідно з першим із них, Сейм затвердив статус Ю. Пілсудського як глави держави, верховного головнокомандувача із правом призначати міністрів та інших керівників, при цьому вказувалося про його відповідальність перед Сеймом за долю нації.

Зазначемо, що Мала Конституція 1919 р. не відповідала суспільно-політичним реаліям, тому на початку 20-х років почалися розробки проєктів нової конституції.

Особливості побудови та зміст інститутів Конституції Республіки Польщі 1921 р. показує зміст її розділів, повноважень різних гілок влади та проведені розрахунки кількісних показників.

Конституція Республіки Польщі 1921 р. мала особливе значення, бо її прийняття відбувалося в умовах відродження країни, яка постала перед значною кількістю суспільно-політичних, економічних та соціальних проблем. До процесу підготовки Конституції 1921 р. було залучено найбільш відомих у той історичний період юристів, науковців – представників трьох різних шкіл: а) краківської – Станіслав Естрейхер; б) американської – Юзеф Бузик; в) французької – В. Врублевський. на підставі обговорення цих проєктів, компромісів, домовленостей між різними парламентськими фракціями було сформовано текст Конституції, яку 17 березня 1921 р. затвердив Сейм. На зміст документа вплинуло бажання тодішніх політиків обмежити владу Президента на користь Парламенту, з метою недопущення на цю посаду Ю. Пілсудського. Встановлено, що у змісті Конституції Польщі 1921 р. було враховано положення французької Конституції 1875 р., пов'язане з багатолітньою підтримкою цієї держави та наявністю прихильників французької теорії конституціоналізму.

Конституція 1921 р. мала дворівневу структуру «розділ – стаття»: сім розділів, 126 статей загальною кількістю знаків 31 905. Найбільша кількість знаків припадає на повноваження Сейму – 18,8 %, Президента – 14 %, Сенату – 4,9 %. Одночасно, Сейм мав достатньо широкі права у правотворчій діяльності, до яких входили контроль за діяльністю всіх гілок влади, право відсторонення та призначення міністрів за згодою Президента.

Досвід реалізації положень Конституції 1921 р. показує, що надання Сейму значного обсягу повноважень та неврахування принципу рівноваги гілок влади призвело до негативних кризових явищ у суспільно-політичному житті Польщі. Боротьба партій у польському парламенті стала причиною постійного гальмування розвитку країни, створення несприятливого середовища у сфері прийняття ефективних законів та розвитку економіки, сільського господарства і соціального життя.

Розглянемо основні положення та характерні риси Конституції РП 1935 р. Причиною прийняття Конституції 1935 р. була стабілізація суспільно-політичної ситуації в країні, вихід з економічної кризи та встановлення правопорядку. На відміну від Конституції 1921 р. цей Основний Закон базувався на доктрині концентрації влади в руках Президента, зменшенням обсягу повноважень Парламенту, обмеженням прав та свобод населення. Основним завданням Конституції було бажання політичної верхівки створити в країні умови для введення диктатури Юзефа Пілсудського з метою укріплення держави та протидії агресії

з боку фашистської Німеччини, більшовицької Росії та придушення революційного руху.

Розгляд змісту Конституції 1935 р. показує, що за формою правління в країні встановлювалася президентсько-парламентська республіка, в якій Президентові надавався значний обсяг повноважень: затвердження прийнятих законів; рішення про введення стану війни та заключення миру; керування збройними силами; прийняття представників іноземних держав; призначення послів; проведення відкриття та закриття сесій Сейму та Сенату; призначення Голови Ради Міністрів та міністрів, Голови Верховного Суду, Генерального інспектора збройних сил; призначення суддів Державного трибуналу; скликання та розпуск Сейму та Сенату.

Інститут парламентаризму складався із закріплених у Конституції Польщі повноважень Сейму і Сенату. До повноважень Сейму належало: законодавчі функції; контроль за діяльністю уряду; вимога відставки уряду чи міністра; затвердження бюджету; контроль за боргами країни; притягнення Голови Ради міністрів чи міністра до конституційної відповідальності; встановлення розміру податків. Недоліками Конституції є відсутність інститутів референдуму, місцевого самоврядування, суду присяжних та інституту прав і свобод людини, що призводило до зловживань з боку влади, розправ з опонентами режиму та з українцями, які боролися за збереження своїх прав.

Причинами підготовки та правові передумови прийняття Конституція Польської Народної Республіки 1952 р. є: забезпечення легітимізації радянського панування; закріплення влади польських комуністів; проведення реформ, спрямованих на націоналізацію промисловості та соціалізацію села.

Комуністична влада СРСР бажала створити систему прорадянських держав у Східній Європі. З метою правового закріплення соціалістичної влади в цих країнах розпочалась кампанія з підготовки конституцій, які було прийнято в Болгарії 1947 р., Румунії 1948 р., Чехословаччині 1948 р., Угорщині та Німецькій Демократичній Республіці 1949 р. Водночас у Польщі після виборів до Сейму в лютому 1947 р., сфальсифікованих комуністами, загострилась суспільно-політична ситуація, яка могла призвести до антикомуністичного повстання. З метою підготовки Конституції у 1949 р. було створено Комітет під керівництвом міністра юстиції Генріха Святковського, а головою комісії з прийняття Конституції було призначено тодішнього президента Польщі Болеслава Берута. Після закінчення підготовчих робіт 22 липня 1952 р. Сеймом було прийнято Конституцію за своїм змістом подібну до Конституції СРСР 1936 р., що доводиться розташуванням статей, їх змістом та порядком викладення матеріалу. Основний закон характеризувався наявністю подвійних стандартів стосовно прав та свобод населення та

відсутністю у нього реальних засобів впливу на діяльність державних органів, а також закріпленням положень, стосовно яких завданням судів та прокуратури був захист соціалістичного устрою та боротьба з експлуаторськими класами.

Конституційно-правове забезпечення прав і свобод населення ґрунтувалось на декларативних положеннях стосовно недоторканості конкретної особи та свободи слова й друку, які не мали своєї практичної реалізації.

Радянська модель конституційних правовідносин знайшла відображення в Конституції Польської Народної Республіки 1952 р. у вигляді права Державної Ради видавати Укази, які мають силу закону у міжсесійний період Парламенту за аналогією з Президією Верховної Ради СРСР. При цьому в Конституції закріплювалися положення стосовно обов'язку кожного громадянина Польської Народної Республіки зміцнювати і захищати суспільну власність як основу розвитку соціалістичної держави, а особи, що вчиняють саботаж, диверсії та інші посягання на неї, повинні каратися з усією «суворістю» закону.

Список використаних джерел:

1. Боечко В. Ф. Скликання законодавчого Сейму та розробка попередніх проектів Конституції Польської Республіки (січень-червень 1919 р.). *Гуржіївські історичні читання*. 2013. Вип. 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gurit_2013_6_139.
2. Булавіна С. Конституції Польщі 1921 р. та 1935 р. в українській та польській історіографії. *Історико-правовий часопис*. 2014. № 1(3).
3. Kaczmarczyk-Klak Katarzyna. System rzadow w Polsce w Latach 1918-1922. URL: <https://DOI.ORG/10.31743/SP.633>.
4. Кульчицький В. С. Центральні органи державної влади і управління за Конституцією Польщі 1935 р. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 1999. № 34.
5. Патlachук В. Н. Польський конституціоналізм: історико-правовий дискурс. Дис. – Національна академія внутрішніх справ, Харків, 2021.

*Потапенко Руслана Михайлівна,
PhD, доцент кафедри історії
і культури України та спеціальних
історичних дисциплін,
Університет Григорія Сковороди
в Переяславі*

*Адобаш Віктор Вікторович,
аспірант кафедри історії
і культури України та спеціальних
історичних дисциплін,
Університет Григорія Сковороди
в Переяславі*

ЛЬВІВСЬКА КОНЦЕПЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ КІНЦЯ 1980-Х РОКІВ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4071/>

У кінці 1980-х років радянська модель освіти в Українській РСР зазнавала краху, оскільки політика «перебудови» [3, с. 323] і курс на гласність, взяті М. Горбачовим у 1985 р., не змогли реінкарнувати комуністичну систему та забезпечити реалізацію намічених змін в освіті. У суспільства з'явився запит на модернізацію, старі системи давали збій [1, с. 37]. Яскравим доказом цього слугує Львівський експеримент 1990-1991-х років щодо впровадження львівського варіанту концепції української національної школи. Коли за ініціативи освітніх осередків відбувалася гуманізація навчально-виховного процесу, демократизація життя навчального закладу, виховання в учнів почуття національної гордості і поваги до інших народів. На додаток, створення національної школи сприяло утвердженню Декларації про державний суверенітет України [4, арк. 101].

На початковому етапі концепція української національної школи передбачала лише апробації у двох-трьох навчальних закладах, але, з радикалізацією суспільних настроїв, націоналізацією українського простору, бажанням частини суспільства вийти з-під «опіки» СРСР, на таке навчання перейшло 56% шкіл Львівської області. При цьому вчителів не лякав чинник відсутності відповідних підручників, навчальної літератури, методичних розробок. Різко скорочувалися години природничо-математичного циклу і вивчення російської мови та літератури. У той час як історія України виділилася в окремий навчальний курс. Патріотично налаштованим вчителям доводилося працювати за

власною новаторською методикою, приділяючи більше уваги тій чи іншій проблематиці, адже уніфікованої програми тоді ще не існувало, а був лише перелік тем уроків. В той же час, представники старої гвардії, вчителі-комуністи всіляко нарікали на те, що історія України подається у відриві від всесвітньої історії та історії народів СРСР.

Крім того, керівниками освіти поширювалися тези, що декілька поколінь українців виховувалися в брехні, що часто неправдиву інформацію вміщують підручники українських радянських істориків, що вчителі й учні мають обережніше вибирати навчальну літературу. В школах області з'являється перевиданий підручник А. Лотоцького «Історія України для дітей» 1934 р. тиражом у 140 тис. екземплярів. У ньому вже можна було простежити українську національну ідею, доводилася думка, що «москалі» є ворогами українського народу [4, арк. 102-103].

Водночас, на противагу атеїстичній радянській державній політиці проти релігії [2], вводився курс «Історія релігії» в обсязі 102 год. та предмет філософія обсягом 70 год. Відбувалося масове освячення освітніх закладів. Навіть більше, відділ народної освіти Миколаївського райвиконкому листом від 20.02.1991 р. рекомендував директорам і вчителям початкових класів вивчення молитви «Отче наш», «Богородице діво» тощо, радив починати навчання з молитви, запрошувати з просвітницькою місією священників до школи [4, арк. 103].

Варто зауважити, що місцеві Ради охоче приймали рішення про повний перехід навчальних закладів на національну концепцію [4, арк. 104]. Посилювався тиск на вчителів-комуністів. Популярними ставали лозунги «Деідеологізації!» та «Деполітизації!». Приналежність вчителя до комуністичного табору починала кваліфікуватися як привід до звільнення. У виховній роботі з'являлися антирадянські, антисоціалістичні ідеї. У школах ліквідовувалася радянська символіка, знімалися портрети В. Леніна, зникали піонерські кімнати, музеї революції та бойової слави. Наказом управління народної освіти № 974 від 21.11.1990 року з шкільних бібліотек вилучалася політична література та дидактичні матеріали комуністичного спрямування [4, арк. 106].

Отже, нова національна школа взяла курс на формування нової української генерації, витісняючи при цьому КПРС та ліквідовуючи піонерські дитячі організації з навчальних закладів тощо.

Література:

1. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави. [Г. В. Боряк (кер. авт. кол.), В. В. Головка (координатор проекту), В. М. Даниленко, С. В. Кульчицький, О. М. Майборода, В. А. Смолій

(відп. ред.), Л. Д. Якубова, С. О. Янішевський] ; НАН України ; Ін-т історії України. К. : Ніка-Центр, 2016. 796 с.

2. Бабенко Л. Як українців робили атеїстами: державна політика проти релігії у перші десятиліття радянської влади. *Міжнародний інтелектуальний часопис. Країна модерна*. 07.11.2017. URL: <https://uamoderna.com/md/babenko-atheism>.

3. Політична історія України. XX століття: Т. 6: Від тоталітаризму до демократії (1945-2002). О. М. Майборода, Ю. І. Шаповал, О. В. Гарань та ін. 2003. 696 с.

4. Центральний державний архів громадських об'єднань України, Ф. 1, Оп. 32, Спр. 2923. Центральний комітет компартії України. Міністерство народної освіти УРСР. Про ситуацію, що склалася в народній освіті області. Арк. 101-109.

*Снігир Лариса Петрівна,
кандидат економічних наук,
викладач історії, Ірпінський
академічний ліцей Національного
університету біоресурсів
і природокористування України*

ЗМІНА ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТУРЕЧЧИНИ: ВІД КЕМАЛІЗМУ ДО НЕООСМАНІЗМУ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4078/>

Після поразки у Першій світовій війні та встановлення влади Мустафи Кемаля Ататюрка Туреччина відмовилася від своїх геополітичних амбіцій. Головними пріоритетними напрямками розвитку зовнішньої політики для Туреччини тривалий час розглядалися відносини з країнами Європи та США. Але у 90-ті роки XX століття відбулися перші зміни, насамперед у внутрішній політиці: прихід до влади релігійних груп та поступове ослаблення контролю військовими над зовнішньою політикою.

Сучасна Туреччина не приховує своїх амбіцій щодо ведення зовнішньої політики тому, що зарекомендувала себе країною-лідером мусульманського світу. Кардинальні зміни зовнішньополітичних орієнтирів відбулися під час приходу до влади Партії справедливості та розвитку (далі – ПСР). Кемалістська еліта та політичний клас

Туреччини понад сімдесят років розглядали період Османської експансії на Близькому Сході та Балканах як катастрофічну політику, яка майже закінчилася крахом турецької держави.

Більше чотирьох століть Туреччина була найголовнішою мусульманською країною серед країн мусульманського світу. У період домінування кемалістських ідей лідери республіки неохоче демонстрували свої геополітичні інтереси. А, наприклад, у період після закінчення холодної війни Туреччина намагалася показати себе в ролі світової держави, яка стрімко повертається до своїх колишніх імперських амбіцій.

Входження Туреччини до НАТО в 1952 р. зміцнило роль країни. Однак, незважаючи на спроби ранніх західних модернізаторів Туреччини відокремити країну від імперської історії, ностальгія по Османській імперії, як осередку мусульманського світу продовжувала впливати на турецький електорат. Релігійна мотивація більшості турецьких громадян завжди була відкрита для маніпуляцій з боку політичних лідерів, які сповідують різноманітну прихильність до цінностей ісламу – від колишнього прем'єр-міністра Тургутта Озала, роки правління якого припали на кінець періоду холодної війни та різкого вплинули на геополітику Заходу.

Туреччина була країною, яка прагнула входження до ЄС у 2004 році, але перспектива членства в ЄС перетворилася на розчарування, що посилює пошук важливої ролі серед країн мусульманського світу. Зміни в політиці Туреччини щодо її сусідів драматичні – це пояснюється лише сукупністю міжнародних, регіональних і внутрішніх чинників. Системні зміни на міжнародному та регіональному рівнях після розпаду Радянського Союзу несуть відповідальність щодо змін у загальній зовнішній політиці Туреччини.

Враховуючи політичну історію Туреччини щодо нестабільних коаліційних урядів і корупційних скандалів, не дивно, що до того, як до влади прийшла Партія справедливості та розвитку, політична еліта країни мала набагато меншу громадську довіру та підтримку, ніж військові, які вважалися опорою світської республіки Ататюрка. Хоча головна роль щодо прийняття рішень у галузі зовнішньої політики традиційно покладалася на державну бюрократію через інституційні та конституційні реформи ПСР.

У той час як кемалізм був основою Туреччини, з'явилася «нова» еліта з кардинально іншим ставленням до зовнішньої політики та управління державою. Насамперед, участь громадськості в зовнішньополітичних дискусіях значно розширилася. Критичний внесок у нове мислення ПСР було зроблено Ахмедом Давутоглу в 2001 році, коли ним було оприлюднено концепцію «стратегічної глибини». Витоки підходу Давутоглу до геополітики можна віднести до неоосманізму

Озала та багатовимірної зовнішньої політики уряду Ербакана в кінці 90-х років XX століття. Суть концепції його політики базується на географічному та на історичному підґрунті. На думку Давутоглу, саме географічне та історичне підґрунтя змушує Туреччину перебувати в центрі багатьох геополітичних подій.

Концепція Давутоглу була самим систематичним, змістовним і всеосяжним баченням стратегічного становища Туреччини. Доктрина стратегічного значення була закладена в новому дискурсі, який утвердив ідеологію ПСР. Пам'ять про згубну політику Османської експансії на Близькому Сході та Балканах була відхилена керівництвом ПСР.

Партія швидко здобула авторитет серед ісламістів і прихильників спадщини Османської імперії. Цей новий неоосманістський напрямок є відображенням глибоких соціальних перетворень як складу турецької еліти, так і суспільства, що духовно змінювалося. Це також кульмінація нових ідейних нововведень, які виникли під час президентської каденції Тургутта Озала (1989-1993 роки правління) [2, с. 206].

Неоосманізм – це ідеологія нової турецької політичної еліти, що почала формуватися у Центральній Анатолії наприкінці 1980-х років. Це політичне угруповання виникло переважно серед представників консервативного і релігійного нижчого класу, тобто з міських жителів та сільського населення. Виникнення нового підприємницького середнього класу було неминучим, оскільки реформи Озала призвели до зростання соціальної мобільності та міграції сільського населення у великі міста, особливо в Стамбул [2, с. 208].

«Анатолійські тигри», успішні релігійно-консервативні бізнесмени, популяризували ідеологію, використовуючи цитати з Корану та стверджували, що Пророк благословив торгівлю й розвиток у цілому. У той же час населення Кайсері – оплоту «анатолійських тигрів», збільшилось за п'ятдесят років майже в десять разів. Цей рух отримав назву «ісламський кальвінізм» [1, с. 256].

У листопаді 2002 року ПСР виграла загальні вибори та отримала 365 місць у парламенті Туреччини. В рамках ПСР сфера зовнішньої політики поступово підпадає під цивільний контроль, тоді як військових виключили із процесу прийняття рішень у галузі зовнішньої політики. Партія уникала прямої конфронтації зі Сполученими Штатами Америки та оголосила про вступ до ЄС, як свою головну мету. І, тільки Давутоглу відкриває своє неоосманістське бачення, що Туреччина може стати об'єднанням націй, так само як і союз Великобританії з її колишніми колоніями. Істотним для цього відродження Османської спадщини були як економічні інтереси, так і регіональний динамізм.

Таким чином, зміни зовнішньої політики Туреччини відбулися внаслідок приходу до влади Партії справедливості та розвитку на чолі

з Реджепом Ердоганом. Ця партія отримала підтримку сільських жителів і релігійних угруповань. Посилення впливу ПСР – це, насамперед, результат неефективної політики республіканців-кемалістів. Після розпаду СРСР країни Заходу – Велика Британія, Франція, а також США, не розглядали Туреччину як стратегічного партнера. Але невдачі республіканців-кемалістів у зовнішній політиці, корупція, що супроводжувалася складнощами в економічному розвитку, посилення релігійної самосвідомості Туреччини стали причиною успіхів ПСР та Ердогана.

Література:

1. Замікула Г.О., Замікула М.О. Регіональні підсистеми міжнародних відносин: Близький та Середній Схід. Регіональні підсистеми міжнародних відносин: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця, 2018. С. 247-295.
2. Едемський А.Б. Неоосманізм як реальність сучасної геополітики. Проблеми національної стратегії. Київ, 2016. № 2 (28). С. 204-208.

*Чистякова Катерина Віталіївна,
студентка 1-го курсу
магістратури, Черкаського
національного університету
імені Б. Хмельницького*

*Постоєнко Віталіна Сергіївна,
студентка 1-го курсу
магістратури, Черкаського
національного університету
імені Б. Хмельницького*

ПРАВОСЛАВНІ МОНАСТИРІ ЯК ДУХОВНІ НАТХНЕННИКИ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ

Інтернет-адреса публікації на сайті:
<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4097/>

Черкащина, як центр України, завжди мала велике значення в історії. Адже саме на її землях було створено перший козацький полк, і саме їй судилося стати центром національно-визвольної боротьби українського народу проти польського гніту.

Деякі історики вважають, що визвольний рух на черкаських землях розпочався ще 1640-х рр. Адже постійні утиски православ'я, зловживання

з боку польських магнатів, намагання ліквідувати козацтво вилилось в масове невдоволення населення, яке згодом переродиться в національно-визвольну боротьбу (1648 – 1657 р.р). Варто зазначити, що роль церкви та монастирів у цій боротьбі була досить великою. Адже більшість тогочасного населення України сповідувало православ'я і Православна церква була для них найбільшим авторитетом. Заручившись підтримкою церкви, Богдан Хмельницький зумів прихилити на свій бік широкі верства українського населення, які відстоювали національні та релігійні інтереси. У церкві та монастирях козаки знайшли опору.

Одним із найшанованіших монастирів Черкащини є Трахтемирівський монастир. Варто зазначити, що монастир був духовним осередком всього Війська Запорозького. Тривалий час в монастирі розміщалась напівофіційна козацька резиденція.

У Війську Запорозькому існувала давня традиція облаштування шпиталів та лазаретів при монастирях. Одним з таких монастирів був Трахтемирівський. В монастирі лікували поранених, смертельнохворих козаків та просте населення.

Чигиринський Свято-Троїцький монастир – є одним з найбільш відомих монастирів Правобережної України XVII ст. Достеменно нічого не відомо про засновника монастиря. Деякі дослідники вважають, що засновником Свято-Троїцького монастиря був І. Виговський, який згодом взяв монастир під свою опіку. Під час визвольної війни під проводом Б. Хмельницького монастир опиняється в вихорі історичних подій. Ченці допомагали козакам де порадою, а де і своєю міцною рукою. Так, обитель стала однією з найбільш упорядкованих і процвітаючих в Україні.

Перлиною архітектури Канева є Канівський монастир. Історичні джерела свідчать, що в Каневі у 1097 – 1098 роках, на одній із гір, був заснований монастир, але не наземний, а підземний – за зразком Києво-Печерської лаври. В період національно-визвольної боротьби, у Каневі був організований козацький монастир, в якому доживали вік бездомні та покалічені козаки. В монастирі надавали медичну допомогу пораненим та хворим. Ченці монастиря не рідко бралися до зброї, захищаючи землю від нападників. До кінця третьої чверті XVII століття Канівський монастир і собор Святого Георгія користувався повагою не лише з боку населення, а й був відомий у всій Київській митрополії.

Так, монастирі Черкащини відіграли значну роль у збереженні духовної єдності українського народу, виступили осередками у формуванні національної свідомості в боротьбі проти дискримінації українського народу.

Література:

1. Мельниченко В. М. Початок Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького [Електронний ресурс] / В. М. Мельниченко // Землі Черкащини в XVII – XVIII ст. – [Черкаси]. – Режим доступу: <http://nsku.ck.ua/>. – Краєзнавча Черкащина.
2. Мицик Ю. Православна церква та її духовна опіка над Військом Запорізьким у період національно-визвольної війни (1648-1657) [текст] / Ю. Мицик // Історичні студії. – 2004. - №17. – 17 – 21 с.

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

*Лиманська Ольга Вікторівна,
доцент, кандидат
мистецтвознавства, доцент
кафедри хореографії,
Харківський національний
педагогічний університет
ім. Г. С. Сковороди*

*Хуан Шентін,
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти 2-го року
навчання факультету мистецтв,
Харківський національний
педагогічний університет
ім. Г. С. Сковороди*

ДО ПИТАННЯ ХОРЕОГРАФІЧНОГО ВТІЛЕННЯ ДУЕТНОГО ТАНЦЮ НА НАЦІОНАЛЬНІЙ ОСНОВІ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4087/>

Національна база хореографії як засіб формування естетичного світогляду може розвиватися тільки за наявності самовдосконалення майбутніх фахівців, які володіють професійно-педагогічною компетентністю й беруть участь у формуванні не тільки масових форм танцю на національній основі, а й у дуетній формі. У яких можна транслювати події, що переживала Україна, уявлення про світ і місце людини в ньому, роль естетизації життя суспільства, інтеграцію української культури та світової, що в цілому виражається в посиленні впливу прекрасного на майбутніх вчителів хореографії.

В залежності від стилю та жанру хореографічного дуету постановник використовує особливі засоби його пластико-лексичного рішення. В цьому процесі слід визначитися із засобами розвитку дії на основі контрасту, активні прийоми композиції, що залежать від багатьох факторів: кількості рухів, широти та швидкості їх виконання; ритмічно-структурні, просторово-зорові прийоми композиції танцю, різні прийоми побудови малюнків танцю (симетрії, асиметрії, дроблення, нарощування, накладання, стоп-кадру та ін.), використовувати усе розмаїття танцювальних технік, пластичних сучасних тенденцій.

Дуетна форма танцювальної композиції розповідає, наприклад, про відповідні події, розвиток стосунків; змальовує тих чи інших героїв, їхні специфічні риси характеру, відображати емоційний стан героїв, національний колорит, побут, традиції.

В процесі підготовки дуетних танців важливо приділяти увагу узгодженості рухів, синхронності їх виконання. Емоційний сплеск викликають різноманітні підтримки: партерні або повітряні. Складна техніка підтримок, поєднана з акторською майстерністю, створює певні умови для виконавців дуету, в яких вони демонструють свої яскраві індивідуальні фізичні та емоційні якості. Окремі танцювальні композиції вимагають від танцюристів досконалого володіння акробатикою, силою, гнучкістю. Таким чином, можна сказати, що дуетна форма є складною не тільки в постановці, а й у виконавській майстерності та доборі виконавців.

Дуетний танець у сценічній формі народної хореографії має певні особливості постановки та виконання, що потребують відповідних практичних навичок. Це дає змогу виробити такі необхідні якості танцівників, як: координація, відчуття ритму, свобода тіла, орієнтація в сценічному просторі, узгодження рухів партнерів за допомогою технічних прийомів танцівника.

З огляду на це, дуетна форма у народно-сценічному танці має великий вплив, насамперед, на особистість танцівника, хореографа. Виконання дуетного танцю в народній хореографії вимагає від виконавців координації своєї сили і темпу музики, уміння використовувати стійкістю корпусу в різних позиціях, особливо на півпальцях та в позиції *en dehors*, чіткої фіксації у повітрі стрибкових рухів тощо, тобто висуває до підвищені вимоги до виконавської майстерності танцюристів. Крім того, для танцювальних дуетів у народно-сценічному танці, як будь-якому іншому його виді, важливо навчитися не лише узгоджувати свої рухи, а й встановлювати внутрішній контакт, що дасть змогу двом виконавцям однаково відчувати темпоритм, сприймати музичний твір та творчу ідею балетмейстера-постановника.

Окрім високого рівня володіння своїм власним тілом, виконавцям дуетів важливо відчувати себе у парі, допомагати партнеру при виконанні складно координаційних рухів, розуміти поняття танцю в унісон та володіти поліфонічними прийомами виконавства. Також, не слід забувати про передачу національного характеру, стилю, манери, уникнення побутових рухів, знання епохи, «історії відношень» в заданому дуеті.

Відтак, робота над постановкою та відпрацюванням танцювальних дуетів на національній основі досить складна й відповідальна, потребує достатніх професійних знань, умінь та високого рівня креативності

автора хореографії. Тому вивчення дуету як форми хореографічного твору є важливо в освітньому процесі з підготовки кадрів у галузі хореографії.

Література:

1. Голдрич О. С. Хореографія. Посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю. Львів: СПОЛОМ. 2006. 172 с.
2. Лиманська О.В., Барабаш О.В. Розвиток постановчих компетенцій майбутніх учителів хореографії в процесі підготовки концертно-конкурсних композицій. Наукові записки. Вип.192. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В.Вінниченка, 2021. С. 96-102. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-192-96-102>
3. Мистецтво балетмейстера. Методичні рекомендації для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Хореографія». / Автори Волчукова В. М., Лиманська О. В., Бугаєць Н. А., Барабаш О. В., Ефімова О. В., Тіщенко О. М. Харків: ХНПУ імені Г.С.Сковороди. 2021. 138 с.
4. Шевченко В. Т. Мистецтво балетмейстера в народно-сценічній хореографії: Навчально-методичний посібник / Валентин Тихонович Шевченко. – К.: ДАКККиМ, 2006.
5. Limanskaya O, Yefimova O, Kriventsova I, Wnorowski K, Bensbaa A. The coordination abilities development in female students based on dance exercises. *Physical education of students*. 2021; 25(4): 249-56. <https://doi.org/10.15561/20755279.2021.0406>

*Дячук Тетяна Миронівна,
кандидат філологічних наук,
Національний авіаційний
університет, м. Київ*

*Федорець Анастасія Дмитрівна,
студентка 1 курсу,
Факультет аеронавігації,
електроніки та телекомунікацій,
Національний авіаційний
університет, м. Київ*

ЛЕКСЕМИ З НЕГАТИВНИМ ЕМОЦІЙНИМ КОМПОНЕНТОМ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4109/>

Україна й українці наразі переживають складний період своєї історії. У час війни в соціальних мережах панує емоційно забарвлена лексика. Мета цього дослідження – зібрати та проаналізувати лексичні одиниці на позначення часто вживаних понять з негативним емоційним забарвленням. Джерелом фактичного матеріалу стали соціальні мережі, конкретніше, з одного боку, відеоролики, переважно з ютубу за жовтень 2022 року, а з іншого, коментарі дописувачів за той самий період.

Через мову народ виявляє своє ставлення до подій, що відбуваються. Як ніколи раніше, українці єдині у своєму сприйнятті реалій. Наразі немає значення мова, якою спілкуються громадяни, не мають значення релігійні переконання, усі дописувачі соціальних мереж поділилися на два табори: «свої» – українські захисники, переважна маса дописувачів – та «чужі» – «російські загарбники», колаборанти, їх прихильники.

З-поміж інших, за частотою вживання виділяються назви окремих понять. На позначення Російської Федерації, крім нейтральних – Російська Федерація, Росія, РФ, – вживаються емоційно забарвлені слова та словосполучення: *російська федерація, російська педирація, росія, расея, расея, раззея, роззія, раша, рашка, росція, Рашка, руззія, рашарейх, ерефія, фашистська раша, срашка, московія, Оркистан, Московія, Мородьор, Мордор, мордор, Мордер, запоребрик, країна-окупант, країна-терорист, країна-спонсор тероризму, путінська расея, найогидніша країна земної кулі*. Наприклад: «Хлопці, ви знаєте, що з ними

робити, Мордер має бути наказаний»; «Слава Україні! Героям слава! Смерть фашистським ворогам фашистської раші, території недоумків, чікотіл, гвалтовників», «Погано працює розвідка, раз не знаємо, скільки Іран продав безпілотників Московії», «За недолюдьми з російської педирації плачуть психлікарні», «Бідна дитина! Щоб та росія згоріла!», «Зворушила реакція людей з залу, на обличчях так і читається огида і висміювання всього, що несе соціальна хвороба під назвою руззія...».

Подібні негативні емоційні нашарування мають лексеми на позначення народу-агресора та частково мобілізованих росіян: *росіяниці, русня, руснаки, роззіяни, руззкі, рабсіяни, москалі, московити, москаляки, москалота, орки, російсько-нацистські загарбники, російські вороги, російські фашисти, окупанти, рашисти, нацисти, терористи, цапня, зомбі, іроди, федерасти, дебілоїди російські, російське гарматне м'ясо, руснява сволота, людоїди-сусіди, мокишани, моксельські виродки, Зондер Ваффен; чмо, чмоні, чмобіки*. Наприклад: *«В Лани не було ілюзій щодо русні», «Рашистські зайди, окупанти будуть знищені», «Не зли руззких», «Чорнобаївка щільно замінована роззіянами», «Шановні, не реагуйте на злобні висловлювання рабсіян та іншої мерзоти», «Мета орків мородерської армії російської федерації – це захват міст і подальший грабіж громадян», «Чмоня в українському полоні», «Чмобіки» псують власну техніку».*

Такі самі негативні конотації містять лексеми на позначення очільника Російської Федерації, президента В. Путіна: *Путлер, Пуйло, пуйло, путлер, путя, пуття, Путінцап, Пупкін, бункерний, дід, бункерний дід, карлик, кремлівський карлик, нелюд, упир, потвора, монстр, нечистий, Моль, бункерна Моль: «Мої родичі із Москви говорять, що у війні винен Захід, але не пуйло», «Світ знову дає шанс цьому упирю...», «Тільки хто повірить, що Пуйло нічого не знав», «Нема чого лізти в чужу країну і нити, що кусають комарі. ... А путю привили, мабуть, чимось заразним», «Нечистий лютує».*

Негативний емоційний фон мають лексеми на позначення прибічника В. Путіна Кадирова та його військ. Кадиров – Дон, донДонич, кадирка, дон-дон-Доня, Доня; війська, які той очолює, – кадировці, КаДиркінці, дондони, кадри-дон, ТІКТОК війська, тікток війська, дон-дон-війська, тіктокери, кадиркіни сніговики, бородачі. Наприклад: *«Чому донДоничу не дали частини флоту?», «У Кадирова кадри-дон закінчуються», «ТІКТОК війська Кадирова засвітилися і отримали по заслугах відповідь від України», «Дондонів треба відправляти не тільки на той світ, а ще далі», «А інших з дон-дон-війська заколосила українська земля».*

Потрібний ефект досягається різними засобами: написанням власних назв з малої букви (*росія, московія* та подібні лексичні одиниці),

свідомою заміною певних літер у словах (*расея, рассея*), додаванням літери Z (*razzeя, rozzіяни, руzzкі*). Чимало коментарів містять російсько-українську лексичну суміш, суржик без розділових знаків: «*Бийте гоните руських тварей з української землі!!! Дякуємо воінам Переможе Україна!!!*». Це явище, коли ігноруються норми літературної мови, зокрема пунктуаційні, типове для соціальних мереж.

Проведене дослідження засвідчує сплеск емоцій українського етносу, що є логічною реакцією на війну та ті несподівані для більшості населення України дії, які чинять російські окупанти на захопленій території. За відносно невеликий період виникло чимало неолексем з негативним емоційним компонентом. Мова соцмереж – надзвичайно багате джерело для подальших досліджень.

Література:

1. «Це п*здьож?! Так! : Лана Зеркаль яскраво влупила по росії. Рандеву з Яніною Соколовою. URL: <https://f.5.ua/randevu2022> (дата звернення: 27.10.2022).
2. Під Херсоном зайшли заражених «бойових комарів!»: Росія шокувала всіх в ООН. URL: <https://cutt.ly/CZOxCGT> (дата звернення: 30.10.2022).

*Печко Ніна Миколаївна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
та перекладу, Волинський
національний університет
імені Лесі Українки*

СЕМІОТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОР

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4104/>

Постановка проблеми. Межі загальної теорії знаків не визначені чітко, що дає можливість включати до цієї галузі знань роботи з філософії, логіки, психології та лінгвістики. Науковці, які цікавляться питаннями теорії перекладу, використовують семіотичні концепції (Ю. Лотман, Ч. Пірс) для своїх теоретичних засад [1, с. 67]. Відтак, семіотика на сучасному етапі її розвитку – це міждисциплінарна наука. Будь-яке явище або процес, що розглядається з точки зору його знакового втілення, може стати предметом аналізу цієї наукової дисципліни. Питаннями, які пов'язані з дослідженням знакових систем слід назвати праці всесвітньо

відомих зарубіжних дослідників, таких як: Р. Якобсон, Ю. Лотман, Р. Барт, Ж. Лакана, У. Еко, А. Тарський, Ч. Пірс та інші.

Мета статті – проаналізувати особливості перекладу англomовних метафор з точки зору семіотичного підходу.

Результати дослідження. У лінгвoseміотичних дослідженнях поширеною системою знаків вважається тріада “ікона – індекс – символ”, яка була введена Ч. Пірсом [2, с. 58]. Під *індексами* в семіотиці розуміють знаки, що виконують функцію вказівки чи впливу на деякий об’єкт [2, с. 59], тобто вони фокусують увагу на чому-небудь. *Іконічність* у зазначеній вище парадигмі розглядають як один із модусів існування знака, поряд із символічністю та індексальністю. Іконічний знак базується на фактичній подібності означаючого і означуваного [1, с. 71], тобто аналогії між формою знаку та об’єктом, що співвідноситься з ним у нашому сприйнятті світу.

Згідно з семіотичним визначенням *символу*, цей знак передбачає використання свого первинного змісту в якості форми “іншого, як правило, культурно ціннішого змісту” [3, с. 11]. Вживання символу для розуміння певного предмета, об’єкта або явища уможлиблюється завдяки конвенційній природі (за домовленістю) зв’язку між формою і значенням, що властива цьому знаку [4, с. 2]. Можливо тому символи пов’язані з абстрактними категоріями, а їх смисл може бути загальним. Будь-який знак повинен бути нескінченно гнучким, рухливим, релятивним і суперечливим, тому він відображає собою дійсність і його покликання – її змінювати [5, с. 204].

Кожний знак має три види зв’язків, без яких він не може виконувати своєї функції. По-перше, знак пов’язаний з тим, що він позначає, що в семіотиці називається семантикою знака. По-друге, існуючи в системі, знак пов’язаний з іншими знаками цієї системи. По-третє, знак пов’язаний з людьми, які використовують його, оскільки він може бути знаком лише для когось [7, с. 29]. Три види зв’язків утворюють значення знаку, тому знаки можуть використовуватися для формування і передачі змістових повідомлень.

Значення мовного знака має складну семантичну структуру, де співіснують лексичне та граматичне значення. У структурі лексичного значення є два значення: *денотативне* (предметно-логічне) та *конотативне*. Предметно-логічне значення лексичної одиниці – це її здатність позначати певний клас об’єктів. Слова, які позначають певний об’єкт, можуть передавати також певні емоції, які пов’язані з цим денотатом (образне значення) [6, с. 31]. Образна характеристика дозволяє виділити в позначеному об’єкті ознаку, яка використовується як основа образу – *метафору*.

В англійських мові метафоричні засоби вживаються доволі широко, адже вони сприяють передачі та сприйняттю інформації у доступнішій формі, привертають увагу читача до поставленої проблеми. У текстах зустрічаються **мовні** (стерті) та **мовленнєві** (індивідуально-авторські) метафори. Переклад таких метафор теж має свої особливості. Зокрема, привертають увагу дослідження перекладача-практика П. Ньюмарка (1988), який розкрив залежність потенціалу перекладності метафор від різних функціональних стилів та жанрів. Він дійшов висновку, що вибір стратегії передачі метафори перекладачем значною мірою залежить від типу дискурсу: науково-технічний (інформативна), інституційно-культурний (вокативна), художньо-літературний (експресивна), а також провів класифікацію різних видів метафор у відповідності до їх контекстуальних факторів та процедури перекладу, створивши своєрідну діаграму різних видів метафор та особливостей їх перекладу, що склали основу *прескриптивного підходу* [7]:

1. Стерта метафора (dead metaphor) – метафора, фігуральна природа якої не відчувається; зазвичай, описують час та простір, географічні об'єкти та види людської діяльності (e.g. *field of knowledge, mouth of the river, foot of the mountain, sunrise*). Переклад таких метафор здійснюється шляхом підбору схожих стертих метафор у мові перекладу, де домінантним є не образне, а власне семантичне значення.

2. Метафори-кліше (cliché) – метафори, які дещо втратили свою естетичну складову і здебільшого використовуються з конотативною функцією, тобто з метою яскравіше та виразніше передати якусь думку (*a scientific breakthrough – науковий прорив, to set trends – започаткувати тенденції, not in a month of Sundays – після дощичку в четвер/ коли рак на горі свисне*). Передача таких метафор залежить від функціональної спрямованості тексту оригіналу. У випадку маркованого авторського тексту або політичної заяви рекомендовано зберегти використані метафори-кліше або замінити на схожі. Якщо ж текст не має індивідуального характеру, вибір перекладача має падати на зняття фігуральності та використання менш образної метафори. Головною тут залишається експресивна функція.

3. Загальна/звичайна метафора (stock metaphor) – метафора, яка ефективно описує конкретне чи абстрактне поняття, здійснює емоційний вплив на читача і на відміну від стертої метафори володіє активною естетичною функцією. Такі метафори є загальновживаними, часто відображені словниковими відповідниками. Однак можуть утворювати певні труднощі для перекладача, якщо їх значення застаріло або ж їх вживання обмежене колом вузької соціальної чи професійної групи. Ідеальним рішенням у передачі таких метафор є підбір еквівалентної метафори зі схожим образом у мові-перекладу. Це може бути повний

аналог (*puppet government* – маріонетковий уряд, *dark horse* – темна конячка, *sacred cow* – священна корова, *witch-hunt* – полювання на відьом), частковий аналог (*bread and circuses* – хліб та видовища, *eminence grise/ grey man* – сірий кардинал) або ж описовий метод (*character assassination* – розповсюдження сфабрикованих історій про політичного кандидата з метою знищити його репутацію, *grassroots* – політичний рух, ініційований громадою) – крайній засіб, оскільки він призводить до втрати конотативної функції та експресивності.

4. Адаптовані метафори (*adapted metaphors*) – авторські метафоричні okazionalizmi (наприклад, *to shake the rust off American foreign policy (D. Trump)*). Вони виключають можливість дослівного перекладу і вимагають певної трансформації чи адаптації, залежно від носіїв мови-перекладу. Передаючи такі метафори, перекладач повинен прагнути до збереження форми та змісту. Коли це неможливо, вибір робиться на користь останнього, особливо у публіцистичному тексті.

5. Метафори-неологізми (*recent metaphors*) – метафоричні неологізми, які виникли недавно, але значно розповсюджені та вживані у мові оригіналу. Як правило, вони позначають нові поняття та явища. Перекладаючи такі метафори, ми застосовуємо такі ж самі прийоми, як і при перекладі неологізмів: транскодування (*doomscrolling* – думскролінг), покомпонентне калькування (*plastic footprint* – пластиковий слід (об'єм пластику, який використовується)), наближений аналог (*to flatten the curve* – вирівняти криву/ стабілізувати епідситуацію, *the CEO of social media* – король соцмереж) або ж описовим методом (*rat-licker* – противник масок, *to magpie* – вигрібати продукти з супермаркету у період карантину).

6. Оригінальні метафори (*original metaphors*) – індивідуальні авторські метафори, які використовуються певним автором та не розповсюджені у щоденному вжитку. П. Ньюмарк радить передавати такі метафори майже дослівно, оскільки вони, з одного боку відтворюють особливий індивідуальний стиль та особистість автора, а з іншого боку, сприяють збагаченню словникового запасу. Однак, якщо метафора містить культурний елемент, незрозумілий для читача, її слід адаптувати, використавши більш прийнятний образ [7; 9].

Сучасна перекладознавча наука оперує низкою практичних порад та технік для передачі метафор, які сформульовані у вигляді стратегій та, відповідно, формують різні підходи. Найвідомішим серед них залишається дескриптивний підхід, розроблений van den Broeck (1981), який визначає три можливі стратегії:

1. Переклад *sensu stricto* (образ та зміст мови-джерела передається в мові перекладу);

2. Заміна (заміна вихідного образу іншим у мові перекладу, але з такою ж семантикою/значенням);

3. Перефраз (передача метафори мови джерела неметафоричними засобами) [8].

Окрім згаданих, існує багато альтернативних класифікацій стратегій передачі метафори. Зокрема, дослідниця Т.А. Казакова пропонує такі способи перекладу метафори: 1) повний переклад (співпадають як правила сполучуваності, так і традиції вираження емоційно-оцінної інформації, вжиті у певній метафорі); 2) додавання/опущення; 3) заміна; 4) структурне перетворення; 5) традиційний відповідник; 6) паралельне іменування метафоричної основи (структура трансформується, але зберігається образ) [10, с. 245-246]. Зрозуміло, що вибір стратегії перекладу метафори визначається низкою факторів, серед яких домінують стилістична та функціонально-жанрова специфіка тексту, його комунікативна та прагматична спрямованість, спектр наявних лінгвальних засобів, зокрема, ресурсний банк метафор у мові перекладу, які можуть використовуватись як повні або часткові аналоги, мовленнєва компетентність перекладача. Вважаємо, що зазначені класифікації можуть доповнювати одна одну, а також їх варто розширити типологією перекладу метафор на рівні словникових відповідників, яка передбачає використання транскодування, семантичного або покомпонентного калькування, прийомів генералізації та конкретизації, а також антонімічного перекладу.

Висновки. У сучасному перекладознавстві застосування семіотичного підходу дає можливість визнання плюралістичних рішень за рахунок відмови від пошуку єдиного вірного й максимально наближеного до оригіналу варіанту. На нашу думку, саме перекладач може зробити текст більш цікавим для представників певної культури за рахунок вдалого співвіднесення культурного контексту та закодованої інформації мовця.

Література:

1. Гринев С. В. К уточнению некоторых основных понятий семиотики. *Филологические науки*. № 2. 1997. С. 67-75.
2. Пирс Ч. С. Логические основания теории знаков / пер. с англ. Санкт-Петербург: Алетейя. 2000. 352 с.
3. Лотман Ю. М. Символ в системе культуры. *Труды по знаковым системам. XXI / Ученые записки Тартус. гос. ун-та*. Тарту: Тартуский гос. ун-т. Вып. 754. 1987. С. 10-21.
4. Dirven R., Verspoor M. *Cognitive Exploration of Language and Linguistics*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. Vol. 1. 1998. 301 p.

5. Лосев А. Ф. Знак. Символ. Миф. Москва.: Московский гос. ун-т. 1982. 480 с.
6. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Москва.: ЭТС. 2000. 192 с.
7. Newmark Peter. A Textbook of Translation. Harlow: Pearson Education Limited, 2008. 292 p.
8. Dvorak P. Translating metaphors within political discourse: The case of EU: Master's diploma thesis. Brno, 2011. 76 p.
9. Шикалов С.В. Способы перевода метафор в концепции Питера Ньюмарка. URL : <http://www.thinkaloud.ru/sciencesya.html> (дата звернення 04.08.2021)
10. Ясинецька О. А. Переклад метафори як мовна репрезентація концептуальних картин світу. *Філологічні трактати*. Вип.1. 2010. С. 96-100.

*Пономарьова Лілія Федорівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри романо-
германської філології,
Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпро, Україна*

ТЕНДЕНЦІЇ УТВОРЕННЯ НАІМЕНУВАНЬ ОСІБ ЖІНОЧОЇ СТАТІ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4095/>

Можливість або неможливість утворення найменування осіб жіночого роду та їх функціонування у мові визначаються як системними закономірностями сполучення словотвірних елементів, так і екстралінгвістичними факторами. В німецькій мові назва осіб в цілому вмотивована співвіднесеністю граматичного роду з природною статтю. Однак ця умотивованість не є прямолінійною. Реальний характер категорії роду в назвах осіб перебиваються дією різних факторів, вступаючи у проти дійство з іншими семантичними ознаками, а нерідко і з формально-морфологічними показниками слова.

Аналіз обмежень, які накладаються на співлучність елементів при словотворенні залишається актуальною і стикається з іншою важливою теоретичною проблемою в області словотворення, тобто, із проблемою лінгвістичної імовірності /потенції, у діалектичному зв'язку з поняттями

норми и системи в мові. При потенційних можливостях утворюються нові слова: «потенційні», «оказіональні», «авторські неологізми», «речові», відсутні у мові до того у мові традиції.

Вивчення даної тематики безпосередньо зв'язано і з гендерними дослідженнями в мові. Оскільки цей науковий напрямок з допомогою лінгвістичного понятійного апарату вивчає відображення гендера в мові: номінативну систему, лексикон, категорію роду та низку схожих об'єктів.

Даний підхід є правомірним і при описанні і поясненні того, як і мові манифестується наявність людей різної статі, які механізми лежать у основі даного процесу. В даній роботі в вищезазначених аспектах розглядаються обмеження при процесах мови (Movierung, а також Motion или Mutation). Ціллю роботи було виявлення груп слів, які не приймають участі або обмежено приймають участь у процесах мови в силу семантичних і інших видів інших видів обмежень, визначення інтра екстралінгвістичних тенденцій в експліцитній деривації похідних жіночого роду в рамках теорії лінгвістичної імовірності та гендерного підходу, який відображує соціально-культурні умови відображення гендеру в мові [1].

Як правило, похідними виявляються найменування осіб жіночого роду. Наявність чи відсутність жіночих корелятивних найменувань визначається як дією екстралінгвістичних факторів, так і власно лінгвістичними факторами. До інтралінгвістичних факторів відносяться фонеморфологічний, етимологічний та семантичні аспекти взаємодії безпосередньо складових словотворчої конструкції, призові основ і афікса при експліцитній деривації.

Як показують результати словникової вибірки, більшість найменувань осіб у німецькій мові немає корелятивів для позначення осіб жіночого роду. Порівнюючи словотворчі можливості найменувань чоловічого роду, які мають корелятивних найменувань жіночого роду, з парними найменуваннями, можна дійти висновку, що й словотворчі можливості не відрізняються від словотвірних можливостей, корелюючих найменувань осіб чоловічого і жіночого роду за формою.

Відсутність відповідних найменувань жіночого роду постерігається у всіх морфологічних групах слів: кореневих, похідних, складних. Для аналізу на лексико-семантичному рівні груп слів з безпарністю, абсолютною або частковою, семантичні угруповання одного словотворчого типу були об'єднані у 16 блоків за принципом загального семантичного значення. Відсутність корелятивних найменувань жіночого роду, наприклад, блоку «робота» визначається перш за все екстралінгвістичними факторами, а семантика слів може блокувати створення корелятивних найменувань жіночого роду від рядка слів

блоку «якісної характеристики особи», яка притаманна тільки особам чоловічого роду.

На прикладі субстантивних композитів можливо спостерігати тісне переплетення екстра- та інтралінгвістичних причин, які впливають на можливості реалізації продуктивної словотворчої моделі «основа+ *in*»: *der Lustmörder, der Haremwächter* у.а.

Не розрізнення або нейтралізація ознак статі обумовлюються потребами комунікації. Якщо комунікативно значущою є якісна характеристика особи, характеристика за його діями або поведінкою та інші характеристики, тобто ознака статі у певному контексті ситуації не є релевантною, вживаються немаркіровані форми. Потреба уточнити ознаку статі викликає появу відповідних мовних засобів [2, 75].

Таким чином, область словотворення імен особи є джерелом інтенсивної варіативності. Відсутність корелятивних найменувань жіночого можна пояснити обмеженнями в дистрибуції словотвірних морфем, обмеженнями норми, дією інтегруючої тенденції в мові, а також дією семантичних факторів, які обмежуються окремими шарами лексики і не є основними.

Література

1. Пономарьова Л. Ф. К вопросу об ограничениях в процессах мовачии в современном немецком языке // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету//Збірник наукових праць, Серія: Філологія, випуск 33, том 2. – Одеса, 2018, с. 89-92.
2. Donalies E. Basiswissen. Deutsche Wortbildung.-Tübingen–Basel: A. Francke Verlag, 2007. – S.74-89.

*Рубан Аліна Євгеніївна,
магістрантка, Горлівський
інститут іноземних мов,
Державний вищий навчальний
заклад «Донбаський державний
педагогічний університет»*

КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДИНИ НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ Р. Д. БАХА «ЧАЙКА НА ІМ'Я ДЖОНАТАН ЛІВІНГСТОН»

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4090/>

Відомий американський письменник-фантаст та професійний льотчик Річард Бах став популярним серед світової публіки завдяки повісті-притчі «Чайка на ім'я Джонатан Лівінгстон». Твори автора

пронизані жагою до польоту – насичені свободою та життям, боротьбою із буденністю та необхідністю плисти за течією, перестаючи мріяти. Шанувальники називають книги Баха такими, що мотивують і змінюють свідомість.

Література почала цікавити Річарда ще у шкільному віці. Але літаки у юнака викликали таке захоплення, що він вирішив пов'язати життя з авіацією. Жага до польотів вдало поєднувалась з бажанням писати. Але популярність Річард Бах здобув не відразу. Для цього знадобились кілька років та кропітка праця на відточення пера. Перше, що довелося викладати на папері – технічні інструкції. Проте, незважаючи на всі труднощі в перші роки літературної кар'єри, Бах присвячував всього себе письму.

Дебютною книгою стала «Чужий на Землі», яку Бах опублікував у 1963 року. Це частково автобіографічна повість, в якій розповідається про літаки, мистецтво польоту та пристрасть до свободи в небі. На жаль, особливого успіху твір не мав, проте, автор не кидав спроби писати нові книги. Так, у 1970 році з'являється повість-притча Річарда Баха «Чайка на ім'я Джонатан Лівінгстон». Ідею твору про волелюбного птаха, який мріє літати без турбот та обмежень, автор мав ще зі студентських років [2].

Дійсно, повість-притча «Чайка на ім'я Джонатан Лівінгстон» принесла письменнику всесвітню популярність неспроста. Повість притча увібрала в себе дуже тонку філософію свободи, яку кожна людина шукає впродовж життя. Адже, основний мотив твору – це історія про чайку, яка найбільше у світі хоче віднайти таємницю польоту. Своєю поведінкою Джонатан кидає виклик усталеним законам Зграї, тому його виганяють зі зграї. Але він не зраджує своєї мети, постійно вдосконалює майстерність. Через це, здобуває перемогу над примітивним світоглядом оточення, над простором, і навіть над часом [1].

Напевно, кожна людина впізнала себе в образі чайки Джонатана, образі Зграї чи в образі наставника Саллівана. Тому не спроста, саме ця книга стала такою відомою. Образ головного героя постає ключовою фігурою в притчі, й потрібно виділити основні моменти, які відображають концепцію людини в оповіданні.

Система образів побудована в протиставленні сірої Зграї і чайки Джонатана з його учнями. Протиставлення Джонатана Зграї знаходить своє вираження у системі різнорівневих опозицій: лексичних, синтаксичних, семантичних:

... «a crowd of a thousand races came to dodge and fight for bits of food. ... But way off alone, з його himself beyond boat and shore, Jonathan Livingston Seagull був practicing» [4].

...«seagulls, as you know, never falter, never stall. To stall in the air is for them disgrace and it is dishonor. Але Jonathan Livingston Seagull, unashamed, stretching his wings again in that trembling hard curve – slowing, slowing, and stalling once more – was no ordinary bird» [4].

...«most gulls don't bother to learn more than the simplest facts of flight – how to get from shore to food and back again» [4].

У наведених фрагментах тексту чітко простежується протиставлення системи світоглядів:

Звичайного світу – тобто суспільства (в книзі представлено як сіра Зграя). Зграя вважає, що звичайній людині не дано віднайти сенс життя, вона повинна пливати за течією, проживаючи своє посереднє життя.

Погляди Джонатана різко відрізняються від поглядів Зграї. Він бачить сенс життя в тому, щоб пізнавати, відкривати нове, бути вільними. Проблема пошуку сенсу життя набуває характеру конфлікту між сірою Зграєю та волелюбним птахом.

Філософську притчу можна поділити на 3 частини, в кожній з них відбувається трансформація головного героя та його оточення. В першій частині тексту неодноразово підкреслюється самотність Джонатана (його перші польоти проходять далеко від знайомого оточення та рідної місцевості).

Другий етап вирізняється трансформацією, а саме – психологічною. Головний герой прагне подолати дискомфорт, позбавитися від негативних емоцій. Саме тренувальні польоти допомагають йому в цьому.

В третьому етапі Джонатан повертається на Землю, але вже у новому образі, в якості вчителя. Герой пропонує своєму учневі навчати молодих чайок, допомогти їм зрозуміти справжній сенс життя. Він наголошує на тому, що потрібно бачити добро в кожному, потрібно вміти пробачати та іноді закривати очі в певних ситуаціях [3].

Підсумовуючи, можна сказати, що концепція людини в повісті «Чайка на ім'я Джонатан Лівінгстон» чітко простежується протягом всього твору. Мабуть, саме тому, читаючи людина може зробити паралель свого життя та життя чайки Джонатана. Відмічаючи протиставлення в книзі, то неможливо представити твір, а й тому життя без викликів та питань від суспільства.

У процесі читання людина безсвідомо надихається образом Джонатана, а як результат – може повірити у свої сили, прагнути позитивних змін у своєму житті та покращення суспільства в цілому. Тому з впевненістю можна сказати, що притча Баха «Чайка на ім'я Джонатан Лівінгстон» – це філософський твір про свободу духу, «польоту» впродовж життя та подолання труднощів шляхом протиставлення всьому світу.

Список літератури:

1. Канторович И. Б. Легенды и действительность одного бестселлера (О притче Р. Баха «Чайка Джонатан Ливингстон») // Сборник научных трудов. Свердловский педагогический институт. – № 319. – 1979. – С. 49-57.
2. Річард Бах та його жага до польотів. Журнал «Life Style». URL: <https://lifestyle-journal.ru/life/richard-bax-i-ego-strast-k-polyotam.html>
3. Туровская М. И. Три жизни «Чайки по имени Джонатан Ливингстон» // Чайка по имени Джонатан Ливингстон. – Новосибирск. – 1989. – С. 89-102. URL: http://ofabe.ru/chaika_djonatan_livingston.pdf (дата звернення: 24.06.2018).
4. Бах Р. Д. Чайка по имени Джонатан Ливингстон: Повесть // Азбука. – 2005. 176 с.

*Харкевич Галина Іліодорівна,
кандидат філологічних наук,
доцент, кафедри іноземних мов
та перекладу, Волинський
національний університет
імені Лесі Українки*

СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4101/>

Офіційно-діловий стиль слугує для спілкування у державному, політичному, громадському й економічному житті, законодавстві, у сфері управління адміністративно-господарською діяльністю. Основне призначення офіційно-ділового стилю – регулювати офіційні ділові відносини в зазначених сферах та обслуговувати громадські потреби людей у типових ситуаціях [1, с. 23], тобто він передбачає комунікацію у різних сферах бізнесу.

Ділове мовлення характеризується консерватизмом і жорстким дотриманням норм, при цьому спостерігається прагнення до максимальної відповідності мовленнєвого твору раніше створеним зразкам [2, с. 28]. Точність та ясність повинні поєднуватися з лаконічністю, стислістю й послідовністю викладу фактів. Основною стильовою рисою ділового мовлення є його стереотипність.

В офіційно-діловому стилі сформувалися такі мовні засоби та способи викладу змісту, які дозволяють найефективніше фіксувати управлінську інформацію й відповідати всім вимогам, що до неї висуваються, а саме:

1) широке використання суспільно-політичної та адміністративно-канцелярської термінології;

2) відсутність будь-якої авторської мовної індивідуальності та емоційно-експресивної лексики;

3) синонімія має бути зведена до мінімуму й не викликати двозначності сприйняття [1, с. 24];

4) наявність безособових і наказових форм дієслів у формі теперішнього часу із зазначенням послідовності;

5) чітко регламентоване розміщення та будова тексту; обсяг основних частин, наявність обов'язкових стандартних стійких висловів, певних кліше. Наприклад: *“Our original offer still stands”*, *“We are ready to accept your ...”*, *“We'd like to clarify some points with you ...”*.

Експресивність – це підсилена виразність, психологічно й соціально мотивована властивість мовного знака, що деавтоматизує його сприйняття, підтримує загострену увагу, активізуючи мислення людини тощо. Експресивність буває мовленнєвою і мовною. Мовленнєва виразність пов'язана з планом цілеспрямованого вживання, а мовна – із закріпленою конотативною ознакою [3].

Як відомо, експресивність живого мовлення реалізується за допомогою таких просодичних засобів, як ритм, темп, тон, паузи тощо, а також порядку слів. Будь-який вислів є експресивним, навіть звичайне, монотонне мовлення є експресивним завдяки нейтральності та монотонності. Дієвий ефект проявляється у діалогічній взаємодії, тому в мові бізнес спілкування широко представлене діалогічне мовлення. У діалозі відбувається швидка зміна інтонацій, чергування різних форм мелодійного руху мовлення, представлений розгорнутий ланцюг мімічних та жестикуляційних сигналів, безпосередній переклад у звучанні соціально звичних мовленнєвих формул [2, с. 29]. Монологічне мовлення також присутнє у цьому реєстрі, наприклад, у вигляді презентацій.

Діалог у бізнесі – це офіційний діалог. Умови функціонування надають такому діалогу характерну композиційну структуру, оскільки різноманіття цілей офіційного діалогу зводиться до обміну інформацією, або ж її запиту.

Ділове мовлення є емоційно мало забарвленим або нейтральним. Проте, в англійському діловому мовленні є експресивні прислівники. Наприклад: *really*, *finally*, *certainly*, *luckily*. При відповідному просодичному оформленні висловлювання, що містить такі прислівники, набуває експресивності. Наприклад:

They are absolutely right. It's an extremely difficult task.

Наявність прислівників-підсилювачів у діловому мовленні пояснюється тим, що їх уведення у текст є єдиним способом надати мовленню експресивності. Доречне використання прислівників забезпечує чіткість і логічність викладу матеріалу, полегшуючи процес сприйняття інформації. Ефективність комунікації у значній мірі залежить від уміння акцентувати важливу інформацію у висловлюванні.

Таким чином, хоча мові бізнес спілкування характерна лаконічність, раціональність і логічність, вона є у певній мірі експресивною. Експресивність у діловому мовленні досягається завдяки вживанню експресивних прислівників.

Література:

1. Рак Н. В., Харкевич Г. І. Переклад та редагування текстів різних стилів: навч. посіб. Луцьк, 2010. 273 с.
2. Бахнева Л. В. Способы выражения экспрессивности в деловой речи. *Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур* : матеріали II міжвузівської конф. молодих учених, 12-13 лют. 2004 р. Донецьк : ДонНУ, 2004. С. 28-30.
3. Сім'ячко А. Засоби експресії у сучасному медійному тексті жанру репортажу. URL: <https://osvita.ua.com/2018/09/66065/> (дата звернення: 25.10.2022).

***Черняк Оксана Павлівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
та перекладу Волинського
національного університету
імені Лесі Українки***

МОВЛЕННЄВА ОЦІНКА ТА КОМУНІКАТИВНА НОРМА

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4081/>

Кожен процес мислення містить аксіологічне судження, яке реалізує себе за допомогою мовлення. Оцінне висловлення – це суб'єктивний умовивід мовця, що відображає його ціннісне ставлення до предмета мовлення. Когнітивно-комунікативні особливості оцінного судження полягають у сприйнятті мовцем навколишньої дійсності, його ставленні до конкретної комунікативної ситуації, предмета мовлення

та співрозмовника. Оцінне судження – це думка мовця про якість чи характер оцінюваного предмета (явища).

Оцінка пов'язана з поняттям комунікативної норми. Норма одночасно виступає і власне лінгвістичною, і соціально-історичною категорією. Мовна норма входить до ряду норм і звичаїв, характерних для суспільства. Оскільки стандарт не викликає ні інтересу, ні емоцій, норми мають слабкий вихід у лексику й актуалізуються, передусім тоді, коли виникає вибір між тією чи іншою поведінковою стратегією.

У лінгвістиці шкала оцінки містить зони позитивного та негативного, між якими міститься зона нейтрального. Вважається, що “нуль” – значимий оцінний знак, що становить норму. Норма – центральна й найважливіша точка відліку. Норма аксіологічних понять ґрунтується на суспільній нормі. Як зазначає Т. А. Мирончук, у суспільстві вчинки оцінюються в реальному світі за принципом апроксимації, тобто найбільшого наближення або допустимого відхилення від установленого взірця, тому на оцінній шкалі норма заповнює навколоосову площину [1, с. 43].

Моральна норма дає можливість людині оцінювати свої та чужі вчинки, співвідносити їх з еталоном, спрямовувати й регулювати відносини з іншими людьми [3, с. 401]. Потреба моральних норм обумовлена тим, що в них стверджуються ідеали хорошого, справедливого і стабільного життя, які відповідають інтересам та потребам переважної кількості людей. Проте норма, як і оцінка, – це суб'єктивне явище. Оцінка людини як хорошої чи поганої значною мірою залежить від різних постійних та змінних характеристик самого мовця (від його етичної системи тощо). Тому поряд із нормою мовця слід розглядати й норму адресата, яка ґрунтується на прагматичному постулаті ввічливості.

Більшість учених вважає, що норма знаходиться не посередині шкали, а наближається до її позитивного краю, оскільки людина, як мовна особистість, завжди прагне до того, що заслуговує схвалення [2, с. 33]. Проте ідентифікація позитивного з нормою здійснюється не відносно дійсного, а відносно ідеального стану світу. Отже, оцінка “добре” може означати як відповідність нормі, так і відхилення від неї в позитивний бік, у той час як оцінка “погано” завжди означає відхилення від норми в негативному напрямку.

Отже, дослідження цінностей і норм соціуму можливе лише на базі аналізу мовних структур, які містять оцінку. Цінність реалізується, проявляється в оцінці та нормі, тобто цінність проявляється за допомогою оцінних суджень та норм. Мовленнєва оцінка дає змогу судити про цінності й норми соціуму, інтерпретувати дії його представників.

Література:

1. Мирончук Т. А. Аксіологічна оцінка висловлень виправдання на шкалі соціальної норми. *Наукові записки : Серія філологічна*. Острог : Вид-во НаУ “Остроз. акад.”, 2004. 128 с.
2. Приходько А. И. Семантика и прагматика оценки в современном английском языке . Запорожье : Изд-во Запорож. гос. ун-та, 2004. 321 с.
3. Філософський словник / За ред. В. І. Шинкарука. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Голов. ред. УРЕ, 1986. 800 с.

*Шумейко Олена Анатоліївна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри культурології
Національного юридичного
університету імені Ярослава
Мудрого*

СТИЛІСТИЧНА РОЛЬ ПОВТОРУ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ)

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4085/>

Ще античні стилісти чималу увагу приділяли теорії тропів та синтаксичних фігур. Варто зазначити, що різноманітні фігури синтаксису та тропічні засоби виступають одним із важливих показників мовного стилю. Але, зрозуміло, що стилістична організація мови базується не лише на них. Щодо фігуральних побудов, то вони глибоко врастають у мовну структуру твору, додаючись, добудовуючись до лексичних, фонетичних, граматичних засобів, зливаючись з ними. При цьому вони займають окреме місце в загальній системі стилістичних засобів як самостійні форми мовлення. За останні роки з'явилася ціла низка праць, присвячених різним аспектам вивчення поетичного доробку різних авторів. Що стосується цілісних досліджень поетичної мови, то слід зазначити, що поза увагою науковців залишається творчий доробок представників української поезії другої половини ХХ століття.

Досліджуючи стилістичні засоби поетичних творів зазначеного періоду, ми виокремлюємо насамперед повтор і символ: виявляємо їх стилістичне навантаження; простежуємо, за допомогою яких стилістичних засобів створюються відповідні поетичні образи, яке емоційне навантаження несе той чи інший елемент, яким чином та за допомогою яких додаткових художніх засобів авторам вдалося досягти

високої поетичності, художньої довершеності своєї лірики. Усе це входить у дослідження особливо характерного для української поезії другої половини ХХ століття загостреного сприймання суперечностей своєї епохи з її певними соціальними завоюваннями та водночас – із смертельними загрозами для людства, найскладнішими проблемами моралі, екології тощо.

Подолання традиційної штучності книжної поетичної мови – одне з найбільших художніх досягнень представників аналізованого періоду. Привертає увагу ще один напрям пошуків естетичного освоєння сучасності, зокрема у першу чергу йдеться про своєрідне поєднання художнього мислення з науковим. Представники поетичного світу ХХ століття, зокрема другої половини, особливо гостро відчують небезпеку відстані між новаторством і традицією, охоче черпають з першоджерел національного мистецтва – з народної творчості; прагнуть наблизитися до найпотаємніших глибин художніх вподобань своїх читачів. У своїй роботі ми спробуємо зробити аналіз деяких стилістичних особливостей поетичної мови означеного періоду.

Майстри художнього слова досить широко використовують фігуру поетичного синтаксису – повтор як на тлі великої частини твору, так і в окремих строфах. Повтор характеризується надзвичайно широкими можливостями індивідуального творення та варіювання у творчості окремих майстрів слова, зокрема у Ліни Костенко, Василя Стуса та ін. За своїм складом та формою повтори бувають неоднакові, вони компонуються з кількох однорідних одиниць, які по-різному розташовуються. Повтор є стилістичним засобом, що сприяє відображенню хвилюючих моментів у житті людини, стану збудження, підвищеного емоційного реагування на щось. Іноді повтор художньо підсилює виражену в мовленні тривалість дії, її багаторазовість та послідовність. Оригінальну стилістичну фігуру створює особливий вид повтору, полісиндетон, в основі якого лежить повторення службових слів з певним стилістичним забарвленням. Досить часто виступають подвійні та симетричні повтори, полісиндетони, що перебувають у різних взаємозв'язках, створюючи при цьому своєрідний комплекс з вираженим художнім навантаженням (забарвленням). За допомогою цих елементів підкреслюється, увиразнюється та акцентується увага на окремих місцях у тексті художнього твору. Знайти нову форму для змісту, для вираження складної, пройнятої суперечностями епохи, зберігши при цьому зв'язок часів і поколінь, – це постійний напрям напруженого творчого пошуку представників означеного періоду.

Варто зазначити, що творчий доробок представників української поезії другої половини ХХ століття позначився інтенсивними експериментуванням, пошуком нової поетичної форми, прагненням

радикально розширити межі поетичного слововживання. Пошук нового поетичного слова тісно пов'язаний з пошуком нової тематики. Прагнучи вийти за межі усталеного естетико-тематичного кола поезії попередників, представники досліджуваного періоду присвячують поетичні твори оспівуванню звичайної буденності, прози життя, уводять у поетичний текст конкретні побутові деталі. Характерною рисою поетичного доробку представників другої половини ХХ століття є контрастне поєднання прозаїчного (буденного) й високого, серйозного й смішного. У мовно-стильовому вираженні це виявляється в контрастному стикуванні буденних і глибоко поетичних елементів лексики. Характерні для поетичної мови опозиції з полярно-протилежною семантикою типу високе-низьке, де один із членів опозиції несе позитивну семантику, а другий – негативну, у цих творах, як правило, такого контрастного смислового навантаження не мають. Навіть традиційно протилежні члени опозиційної пари чорне-біле в поезії поєднуються. Крізь цілі шари поетизмів прорізаються жорсткі прошарки нових слів, що несуть з собою відчуття доторку до гострої правди буднів. І стає очевидним, що саме на цьому відчутті життєвої простоти, достовірності поетичного слова зосередилася та сконцентрувалася творча увага представників другої половини ХХ століття. Ламаючи опір традицій та художніх умовностей, лірика цього періоду входить у світ поезії буденності; у хвилюванні завжди є частка здорового розрахунку. Зусиллям прихованої для читача волі вони перетворюють почуття на думки, образи – в аргументи.

Розмаїтість тематичних мотивів, стильових ознак досить помітні у творчому доробку цього періоду: експресія та описовість, прозорість образу та асоціативна ускладненість, фольклорний та раціонально-інтелектуальний принципи розгортання сюжету. Здатність до блискавичного вибуху зорового чи слухового враження, перехід його в нову ширшу смислову площину у творчому доробку поетів другої половини ХХ століття трапляється досить часто.

Поєднання сучасного і традиційного, їх переплетіння і навіть конфлікт між ними відбувається в поезії означеного періоду на різних рівнях. Автори своїми творами намагаються нас заставити замислитися над пройденим життєвим шляхом, проаналізувати, що корисного зроблено на цьому шляху.

Аналізуючи використання у творчому доробку такої фігури поетичного синтаксису як повтор, ми мусимо зазначити, що автори досить вдало ним варіюють. У творах ми зустрічаємо і полісиндетон, який є повторенням службових слів з певним стилістичним завданням. Можна часто зустріти подвійні та симетричні повтори; полісиндетони, що перебувають у різних взаємозв'язках, створюючи при цьому своєрідні

повторні комплекси, що підкреслюють та увиразнюють окремі місця в текстах. Варто також зазначити, що для поетичної мови представників означеного періоду характерні опозиції з полярно-протилежною семантикою типу високе-низьке, де, як правило, відсутнє контрастно-смісловне навантаження.

Через синтез внутрішньо суперечливих форм, через поєднання непокєднуваних у звичайній мові понять і розщеплення єдиного, у складному і гармонійному русі виникає глибокий, об'ємний зміст поезії представників другої половини ХХ століття, знаходить своє художнє втілення той час, епоха в усій висоті складності і суперечностей.

Література:

1. Барабаш С. Г. Творчість Ліни Костенко в ідейно-художньому контексті літературної доби: автореф. дис. ...докт. філол. наук. / С. Г. Барабаш – Львів, 2004. – 44с.
2. Берест Т. М. Семантика художнього слова в поезії 80-90 років ХХ століття (ра матеріалі творів молодих українських авторів): автореф. дис. ...канд. філол. наук. / Т. М. Берест – Харків, 2000. – 20с.
3. Бондаренко А. І. Поетична мова В. Стуса (експресеми емотивного змісту): автореф. дис. ...канд. філол. наук. / А. І. Бондаренко – К., 1996. – 23 с.
4. Єрмоленко С. Я. Синтаксис і стилістична семантика. / С. Я. Єрмоленко – К.: Наук. думка, 1982. – 210с.
5. Потебня О. О. Естетика і поетика слова. / О. О. Потебня – К.: Мистецтво. 1985. – 301с.
6. Пришляк Л. Б. Повтор як засіб експресивного синтаксису поетичного мовлення 60-х років ХХ століття: автореф. дис. ...канд. філол. наук. / Л. Б. Пришляк – Донецьк, 2002. – 20 с.
7. Скирда Л. М. Сучасна українська поема. / Л. М. Скирда – К.: Либідь, 1990. – 165с.

*Васьківський Олег Юрійович,
магістр з публічного управління
та адміністрування, Поліський
національний університет, Україна*

*Науковий керівник:
Дацій Надія Василівна,
доктор наук з державного
управління, професор, Поліський
національний університет, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4096/>

Коли країна не може задовольняти достатньою кількістю енергії потреби домогосподарства і промисловості, тоді зростає рівень енергетичної залежності національної економіки цієї країни від інших країн світу. Це погано впливає на рівень екологічної, економічної та енергетичної безпеки державної економіки.

Серед важливих завдань по гарантуванню національної безпеки країни найбільш важливим є вирішення проблеми ефективності роботи енергетичної сфери, а отже, створення та інтегрування механізмів реалізації ефективної державної енергетичної політики. Без сумніву, зазначене питання вкрай актуальне для України, яка намагається провести реформи в енергетичному секторі в сучасних напружених умовах викликів соціально-економічного та політичного характеру в країні та за її межами.

Вирішення даної проблеми та модернізація енергетичної сфери в контексті переходу до вуглецевонейтральної економіки є найбільш важливим стратегічними питаннями для країни сьогодні, щоб здобути перш за все енергетичну незалежності з урахуванням потужного природного потенціалу України та дотримуватися прийнятих зобов'язань у рамках політики зеленого енергетичного переходу.

Щоб краще розуміти суть та зміст державної енергетичної політики, необхідно розібратися в суб'єктно-об'єктних відносинах, а саме, в особливостях її реалізації. До суб'єктів державної енергетичної політики належать: Національна комісія, що здійснює державне

регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної енергетичної політики – Міністерство енергетики та вугільної промисловості України; суб'єкти господарської діяльності незалежно від їх відомчої належності та форм власності, що займаються виробництвом, передачею, розподілом, постачанням, купівлею-продажем енергії всіх видів; місцеві органи виконавчої влади та органів місцевого самоврядування [1].

До об'єктів державної енергетичної політики можна віднести сфери та галузі енергетики, регіони, території, а також явища, проблемні ситуації, які виникають в енергетичній сфері та потребують термінового вирішення; об'єкти енергетики, які гарантують стає функціонування енергетичної системи, руйнація або пошкодження яких призведе до порушення енергопостачання господарюючих суб'єктів і населення, можливих людських жертв, значних матеріальних збитків, забруднення довкілля та погіршення екологічної ситуації [1].

Важливим кроком дослідження теоретичних засад державної енергетичної політики є виділення механізмів реалізації державної енергетичної політики, а саме, вид певних дій в політиці, що зумовлюють зменшення енергоспоживання та підтримують виробництво енергоефективних послуг та товарів. З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави, для досягнення зростання рівня та якості життя населення, підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 р. глобальні цілі сталого розвитку до 2030 р., президент України 30 вересня 2019 р. підписав Указ «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Однією із сімнадцяти цілей сталого розвитку України стало «забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх» [3]. Ця ціль має бути орієнтиром для формування напрямів удосконалення державної енергетичної політики України в серидовищі розробки відповідних проєктів програмних та прогнозних документів, проєктів законодавчих актів для забезпечення збалансованого сталого розвитку енергетичної сфери України.

Також не менш важливим для створення концептуальних засад сучасного розвитку енергетичної сфери є дотримання умов долучення України до Європейського зеленого курсу. Реалізація його має на меті формування кліматично-нейтрального простору до 2050 року. Такий підхід повинен супроводжуватися екологізацією енергетичного сектора України і зміною технологічних інновацій та пріоритетів у цій сфері.

Повноцінний ринок електроенергії з дієвою та різноманітною конкуренцією, можливістю для споживача вибрати для себе

постачальника, буде функціонувати ефективно тільки тоді, коли Україна стане частиною європейського енергетичного простору. Ключовим завданням у цьому є долучення енергосистеми України до ENTSO-E, що і відбулося 11 березня 2022 року. Ця ціль встановлена як стратегічний напрям нашої держави у відповідних урядових документах. Інтеграція української енергосистеми в європейську мережу системних операторів передачі ENTSO-E є обов'язковою частиною реформи ринку електроенергії. Вона відкрила перспективу для створення прозорості та ефективної конкуренції на ринку електроенергії в країні та зробила Україну частиною європейського енергетичного простору. Підготовка до синхронізації енергосистем України та Європи почалася ще в 2017 році, а саме, в українські мережі та електростанції вклали близько 700 мільйонів євро. Згідно з угодою між "Укренерго" й ENTSO-E, тестова синхронізація мала відбутися тільки у 2023 році. Таким чином, через війну, Україна підключилася до Європи на рік раніше.

З сучасними умовами український енергетичний ринок поступово стає більш відкритим для конкуренції у світі, що дає йому нову перспективу, але несе певні загрози та виклики. Тому держава через свої інституції, а саме, через Антимонопольний комітет України (АМКУ), має сприяти ефективному розвитку підприємств енергетики та покращенню їх конкурентоздатності, гарантуючи захист конкуренції та розвиток конкурентного середовища в енергетичному секторі. Основних завдання АМКУ при побудові нового ринку електроенергії є формування таких обмежень, які б унеможливлювали здійснення порушень законодавства про захист економічної конкуренції та сприяли розвитку справедливої конкуренції. Біржова торгівля електроенергією дозволить сформувати оптимальний механізм із запровадження конкуренції на оптовому ринку, умови для формування ринкової ціни на електроенергію та зменшить ризики здійснення порушень законодавства суб'єктами, що мають ринкову владу [2].

Розвиток та функціонування енергетичного сектору України в сучасних умовах має розташовуватися на конкретно встановленій державній енергетичній політиці, що вміщає в собі забезпечення достатнього рівня енергетичної безпеки, лібералізацію енергетичних ринків та їх розвиток, формування сприятливих умов для інвестування в розроблення сучасних технологій та альтернативних джерел енергії.

Тому, можна відмітити, що при забезпеченні реалізації на державному рівні вищенаведених цілей, принципів та механізмів державної енергетичної політики, відкриваються нові перспективи щодо забезпечення вимог суспільства в енергетичних ресурсах з економічної точки зору та екологічного рішення як необхідної передумови покращення рівня життя населення. Взагалі, в сучасних умовах сталий

розвиток енергетичного сектору України як невід’ємної складової європейського енергетичного простору – це основа розвитку для конкурентної економіки, гарантія державного суверенітету, забезпечення державної енергетичної безпеки.

Література:

1. Майстро, С. В.; Москалюк, С. В. Механізми реалізації державної енергетичної політики: теоретико-методичні засади. *Ефективність державного управління*, 2019, С. 59.
2. Москалюк, С. В. Особливості реалізації державної енергетичної політики України. *Public Administration*, 2019, №2, С. 41.
3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/722/2019> (дата звернення: 02.10.2022).

*Мороз Владислав Владиславович,
магістр спеціальності «Публічне
управління та адміністрування»
Поліський національний
університет, м. Житомир, Україна*

ОГЛЯД НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ НАБОРУ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА НА НАВЧАННЯ ДО ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4108/>

Важливість та перспективність навчання іноземних громадян в закладах вищої освіти України важко переоцінити. За останні 5 років контингент іноземців, що прибули в Україну для здобуття вищої освіти зріс більш ніж на 25 % [1]. Збільшення частки студентів-іноземців в ЗВО України позитивно впливає на економічні показники в освітній галузі держави, особливо за рахунок навчання іноземців у державних закладах вищої освіти. Щороку загальні середні витрати одного іноземного студента в Україні досягають 400 тис. грн, що за рік може перевищити 30 млрд грн з усіх студентів-іноземців. Таким чином, ЗВО, що здійснюють підготовку іноземних громадян мають досить гарний прибуток для свого навчального закладу та своєю діяльністю забезпечують вливання фінансів з інших держав у економіку України [2].

Процес набору на навчання до ЗВО України регламентований рядом законів, постанов, наказів та інших нормативно-правових документів, що забезпечують його організацію та взаємодію різних міністерств, відомств, державних установ та інших організацій для успішної його реалізації. На нашу думку, важливо розмежовувати поняття «набір на навчання» та «прийом на навчання». Набір на навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства – це комплекс заходів, спрямований на ознайомлення абітурієнтів-іноземців з правилами прийому до ЗВО України, отримання від абітурієнтів у встановленому законом порядку заявки на видачу запрошення, визначення можливості вступу на основі рівня підготовки/кваліфікації абітурієнтів, безпосередня видача запрошень на навчання, ознайомлення вступників з правилами і вимогами щодо перетину державного кордону України та забезпеченням зустрічі в Україні вступників-іноземців, поданням документів абітурієнтами, передбачених правилами прийому до ЗВО, складанням вступних випробувань, зарахуванням студентів-іноземців на навчання за відповідними напрямками навчання, забезпечення легалізації перебування на території України, зарахованих на навчання іноземців. Організацію набору на навчання іноземців здійснюють: 1). заклади освіти, які, в свою чергу, можуть залучати суб'єктів господарювання (резидентів та нерезидентів); 2) уповноважене Міністерством освіти і науки України державне підприємство, яким сьогодні є ДП «Український державний центр міжнародної освіти» [3]. На відміну від «набору на навчання», прийом на навчання Організацію прийому вступників до закладу вищої освіти здійснює приймальна комісія, склад якої затверджується наказом керівника закладу вищої освіти, який є її головою. Приймальна комісія діє згідно з положенням про приймальну комісію закладу вищої освіти, затвердженим керівником вищої освіти відповідно до Положення про приймальну комісію вищого навчального закладу [4]. Таким чином, процес набору на навчання іноземців та осіб без громадянства це комплекс заходів, складовою частиною якого є прийом на навчання. Тому нормативні документи можна умовно ділити на дві категорії:

1. Документи, що безпосередньо регламентують процес набору на навчання, до яких можна віднести: Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», Закон України «Про прикордонний контроль», Постанова КМУ від 01 березня 2017 року № 118 «Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію», Постанова КМУ від 25 квітня 2018 р. за №322 «Про затвердження зразка, технічного опису бланка та Порядку оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення

посвідки на тимчасове проживання», Наказ МОН України від 01 листопада 2013 року № 1541 «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства» та інші [1].

2. Документи, що регламентують прийом на навчання, а точніше – визначають право та умови за якими іноземці чи особи без громадянства можуть здобувати освіту в ЗВО України: Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Закон України «Про закордонних українців», Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», Постанова КМУ від 12 вересня 2018 року за № 729 «Питання здобуття вищої освіти деякими категоріями осіб», Указ Президента України від 03 червня 1994 року № 271 «Про заходи щодо розвитку економічного співробітництва областей України з суміжними областями Республіки Білорусь і адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова» (крім вступників з Республіки Беларусь), Наказ МОН України від 02 грудня 2019 року № 1498 «Про затвердження Порядку встановлення квот для здобуття вищої освіти іноземцями та особами без громадянства в межах обсягів державного замовлення відповідно до міжнародних договорів України» та інші [3].

Вказаний поділ досить умовний, так як у нормативних документах однієї групи можуть бути перехресні посилання на документи іншої групи, або ж вони можуть створюватися на основі нормативів визначених у цих документах. Окрім того, щороку створюється основний регламентний документ прийому на навчання вступників – Умови прийому на навчання для здобуття вищої освіти у відповідному році (у 2022 році в зв'язку з війною в Україні їх замінив «Порядок прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році»), які затверджуються Міністерством освіти і науки України, на основі яких кожен ЗВО створює свої правила прийому у відповідному році [3].

Складний процес набору та навчання іноземців та осіб без громадянства потребує створення окремої комплексної системи, механізми якої мають максимально оптимізувати та автоматизувати роботу і дозволятимуть регулювати всі етапи набору та навчання, забезпечуючи оперативну взаємодію залучених до набору та контролюючих міністерств, відомств, установ та організацій. Впровадження такої системи дасть змогу знизити корупційні чинники і забезпечити контроль та безпеку перебування іноземців та осіб без громадянства (вступників і студентів) на території України. Для реалізації такого завдання МОН України спільно з Мінцифри України було розроблено Експериментальний проєкт щодо організації набору до закладів вищої освіти і навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства з використанням Єдиної міжвідомчої інформаційної

системи щодо набору іноземних вступників до закладів вищої освіти. Порядок реалізації даного проєкту та відповідне положення про Єдину міжвідомчу інформаційну систему були затверджені Постановою КМУ від 16 червня 2021 р. № 686, яка є чинною і сьогодні. Не дивлячись на чинність нормативного документу та його актуальність, розроблена система повноцінно не запрацювала. Цей факт потребує додаткового вивчення причин призупинення реалізації проєкту.

Література:

1. Лазаренко В., Слободян О. *Іноземне студентство в Україні: (не)узгодженість політик. Дослідницький звіт*. Cedos, 2021. 30 лист. URL: <https://cedos.org.ua/researches/inozemne-studentstvo-v-ukrayini-neuzgodzhenist-polityk/>
2. Черняк А. М. Щодо проблемних аспектів надання українськими ЗВО якісних освітніх послуг іноземним громадянам // Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2019 рік / за заг. ред. проф. Сергія Квіта. – Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2020. – С. 221-229.
3. Про затвердження Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році: Наказ Міністерство освіти і науки України. 2022. № 392 від 25 травня 2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80> (дата звернення: 26.10.2022)
4. Про затвердження Положення про приймальну комісію вищого навчального закладу: Наказ Міністерства освіти і науки України. 2015. №1085 від 15 жовтня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1353-15#Text> (дата звернення: 26.10.2022).

*Борисова Юлія Володимирівна,
кандидат соціологічних наук,
доцент, Дніпровський
національний університет
імені Олеся Гончара*

СОЦІАЛЬНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ, ПРОЄКТУВАННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ОСНОВА РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4074/>

Соціальне прогнозування і моделювання відіграють виключно важливу роль у розробці і реалізації соціальної політики держави, в практичній соціальній роботі. Соціальна політика як комплексна діяльність державних установ і неурядових організацій зорієнтована на досягнення показників соціально-економічного розвитку, нормативне значення яких визначається відповідними прогнозними і нормативно-плановими документами (соціальні програми, проекти, плани діяльності, заходи в їх межах). Відповідна система показників дозволяє визначити очікуваний стан соціального явища в рамках конкретного напрямку реалізації соціальної політики та, відповідно, оцінити ефективність її впровадження. Узагальнюючим показником соціального розвитку є рівень життя населення, що відображає ступінь задоволення матеріальних і духовних потреб людини. В умовах соціальної стабільності підвищення рівня життя є ключовою метою соціальної політики держави; під час воєнного стану вона трансформується у недопущення суттєвого зниження рівня і якості життя.

Соціальна політика та соціальна робота є «полем» для діяльності фахівців у галузі соціального прогнозування, проектування та моделювання, тобто дають матеріал для побудови прогнозів, проектів та моделей. У свою чергу, фахівці, які працюють у сфері розробки та реалізації соціальної політики на основі прогнозування, проектування та моделювання можуть отримати інформацію про ефективність здійснюваної соціальної політики та соціальної роботи та використовувати її для своєчасної корекції їх ходу та подальшого вибору стратегії здійснення.

Соціальне прогнозування допомагає відповісти на запитання про те, які зміни відбудуться при впровадженні тих чи інших соціальних проектів і програм, які наслідки можна очікувати у сфері соціальної роботи з певними категоріями громадян, до чого призведе здійснення соціальної політики в заданому руслі та ін. Для соціального прогнозу характерний тісний зв'язок між передбаченням соціальних явищ і управлінням ними. Це дає можливість певним чином зменшити або усунути ефекти реалізації негативного сценарію розвитку подій та, навпаки, посилити дію позитивного сценарію.

Основою прогнозування і проектування соціальних явищ і процесів виступає система нормативних соціальних показників. Найбільш важливі нормативи виступають як прескриптори – офіційно закріплені норми, що передбачають державний контроль, але при швидкій і некерованій зміні соціальної ситуації прескриптори можуть втрачати своє значення [2, с. 87]. В умовах війни цей чинник слід неодмінно враховувати при побудові соціальних прогнозів та їх верифікації.

Таким чином, соціальне прогнозування, проектування та моделювання здійснюють на різних етапах розробки та реалізації соціальної політики та соціальної роботи. Будь-яке соціальне явище – змінне і здатне до стихійного саморозвитку, тому технології соціального прогнозування, моделювання та проектування – незамінний інструментарій соціального передбачення, дослідження і розв'язання актуальних соціальних проблем сьогодення.

Література:

1. Міжнародні та національні соціальні проекти та програми: навч. посіб. / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: С.В. Гераськов. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 93 с.
2. Семез А.А. Соціально-педагогічне проектування: навч.-метод. посіб. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2012. 132 с.

*Hnidoi Ihor,
Ph.D., International Humanitarian
University, Odesa*

*Hnida Natalia,
Odesa Regional Children's
Clinical Hospital*

SCHOOL PERFORMANCE AND BEHAVIOURAL FEATURES OF CHILDREN WITH DIFFERENT BLOOD LEAD LEVELS

Internet address of the article on the web-site:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4076/>

Lead is a cumulative toxicant that affects multiple body systems and is particularly harmful to young children. Lead can affect children's brain development, resulting in reduced intelligence quotient (IQ), behavioural changes such as reduced attention span and increased antisocial behaviour, and reduced educational attainment [1].

The purpose of this investigation was to study the indicators of cognitive and behavioural sphere according to the subjective data of Ukrainian children depending on the level of lead in their blood.

81 children of a random sample aged from 7 to 15 years were examined. Determination of lead was carried out in heparinized venous blood by the method of atomic absorption spectrometry with electro-thermal atomization. The state of the cognitive and behavioural sphere was assessed using survey.

Correlation of school performance with lead accumulation in the body showed that with poor performance this level was average $93.02 \pm 16.33 \mu\text{g/l}$, $n=14$; with satisfactory success – $60.98 \pm 7.53 \mu\text{g/l}$, $n=43$; with good marks in school – $61.10 \pm 7.92 \mu\text{g/l}$, $n=29$; with excellent success – $43.94 \pm 13.29 \mu\text{g/l}$, $n=5$.

To establish the dependence of questionnaire data on the level of lead in the blood, the children were divided into 4 groups: 1) up to $69 \mu\text{g/l}$, $n = 56$; 2) $70-99 \mu\text{g/l}$, $n = 16$; 3) $100-149 \mu\text{g/l}$, $n = 14$; 4) $150 \mu\text{g/l}$ and more, $n = 5$. It is known that not only the blood lead level can affect the studied indicators, but also, first, age, sex, the presence of certain diseases can affect. To establish homogeneity according to these factors of the selected groups of children, the χ^2 test was calculated. This method, which also called "analysis of proportions", allows to provide statistically evenness or unevenness of the distribution of certain features in groups. Rating χ^2 calculations showed that the groups were homogeneous, hence the differences in the data the

questionnaire could be explained in this case only by a different level lead in the blood.

The results of the questionnaire revealed: such disorders of the cognitive sphere as poor ability to remember or concentrate, or distracted attention, deviation in sociability, impaired ability to perceive school programs or adaptations to the conditions of the school/children's team met in 42% of children with blood lead content in the range from 0 to 69 µg/l. Among children with a higher blood lead content, from 70 to 99 µg/l, similar violations were found in a larger percentage – 62%. In a group with content lead from 100 to 149 µg/l – in 71%, with a lead level over 150 µg/l – in 67%. Differences in cognitive and behavioural indicators between groups with different lead concentrations were statistically significant according to the χ^2 test, which was equal to 9.742, $p < 0.05$.

Thus, the frequency of violations significantly increased with the increase blood lead levels. It should be emphasized that these data are based on rather approximate estimates, which could be obtained during the questionnaire from the words of children or their parents. But even with an approximate assessment of the specified indicators, a clear tendency to decrease the success of children with an increase in the level of lead in the blood and the presence of several violations of the intellectual-mnestic sphere. Our results are in accordance with the literature data [1] about neurotoxic effect of environmentally determined doses of lead on children organism.

References:

1. Lead poisoning (who.int). 31 August 2022. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/lead-poisoning-and-health>

*Дем'янчук Олена Григорівна,
кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент
кафедри теорії фізичного
виховання та рекреації,
Волинського національного
університету ім. Лесі Українки*

ШКІЛЬНА АНІМАЦІЯ, ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ДИТЯЧОГО ДОЗВІЛЛЯ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4072/>

Поняття «анімація» означає наснагу, натхнення, залучення до руху, до активної діяльності, стимулювання життєвих сил [1]. Розглядається як робота над розробкою спеціальних програм проведення дозвілля та включає в себе спортивні ігри і змагання, танцювальні вечори, тематичні заходи й тренінги.

Анімація – явище інтернаціональне, але розвивається вона в кожній країні з урахуванням національної специфіки та існуючих систем соціального виховання. Це треба пам'ятати, використовуючи її в організації дозвілля школярів, а також враховувати вікові і індивідуальні особливості дітей [3].

В останнє десятиліття серед найбільш поширених і найефективніших форм організації дитячого дозвілля виділилася педагогічна анімація, яка об'єднує різноманітні форми дозвіллевих занять: гру, театралізацію, психологічні, пізнавальні тренінги, масові свята, тощо. На думку Н. Ф. Аксютіна, за цілеспрямованого педагогічного керівництва дозвілля сприяє здійсненню основної мети виховання – всебічного гармонійного розвитку особистості.

Сидорук А. В. вважає, що позитивний ефект від анімаційних занять залежить від методично правильно підбраного чергування навантажень і відпочинку з урахуванням фізіологічно очікуваного рівня рухової активності відповідно до віку дітей. Розробкою цих занять займається аніматор – спеціаліст, діяльність якого спрямована на стимулювання та організацію соціокультурної активності населення у сфері вільного часу. Мета аніматора – не тільки та не стільки виявляти проблемну ситуацію, допомагати в її вирішенні, а насамперед –

стимулювати, «надихати» людину на саморозкриття, саморозвиток і самодопомогу, створити середовище, у якому людина може успішно розвиватися. Особливо важливо це для дітей, оскільки правильно організоване соціальне середовище помітно впливає на підвищення рівня культури особистості [2].

Практично в усіх великих містах Європи й США діють молодіжні й дитячо-юнацькі дозвільні центри, у котрих докладно представлена вся палітра соціокультурної і педагогічної анімації. Основні напрями анімаційної діяльності в країнах Європи – шкільна анімація, театральна, муніципальна, психотерапевтична анімація (арт-терапія, комунікативна реабілітація).

У нашій країні шкільна анімація також починає набувати популярності як ефективна форма організації дитячого дозвілля. Шкільна анімація спрямована, насамперед, на організацію допомоги учням у подоланні навчальних труднощів, організацію шкільних канікул, а також на зменшення негативних наслідків соціальних явищ, що сприяють поширенню серед дітей й молоді агресії, відчуженості та інших форм деструктивної поведінки. Шкільна анімація покликана допомагати вирішенню проблем шкільної освіти за допомогою нових педагогічних технологій у вигляді театралізованих, ігрових, тренінгових коштів.

Отже, для ефективної реалізації шкільної анімації, аніматор-вчитель повинен систематично вивчати потреби, бажання і запити школярів. Забезпечувати виконання основних завдань з самореалізації, підвищення інтелектуального, духовного, фізичного, емоційного рівня вихованців; створити найбільш сприятливі умови для емоційно-психологічної захищеності та душевного комфорту, які дозволяють не тільки розумно провести дозвілля, а й компенсувати потреби вихованців у позитивних емоціях.

Література:

1. Байлик С. І., Кравець О. М. Організація анімаційних послуг в туризмі. Харків: ХНАМГ. 2008. 176 с.
2. Сидорук А. В. Анімація як форма організації дозвілля школярів. *Вісник Запорізького національного університету*. Серія Фізичне виховання та спорт: зб. наук. ст. Запоріжжя : Запорізький національний університет. 2013. № 2. С. 108-112.
3. Шульга І. І. Педагогічна анімація на практиці соціального виховання. *Шкільні технології*. 2006. № 3. С. 134-136.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

<i>Альбещенко Олексій Станіславович</i> УПРАВЛІННЯ ТА РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ.....	3
<i>Гріщенко Данило Володимирович, Скрипник Наталія Євгенівна</i> ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ.....	6
<i>Гуторов Андрій Олександрович</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНИХ ЗА РОЗМІРАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	8
<i>Насікан Ніна Іванівна, Знайда Ірина Андріївна</i> РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В МІЖНАРОДНІЙ КОМПАНІЇ.....	10
<i>Паніматченко Карина Ігорівна</i> ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	12
<i>Романцов Дмитро Олегович</i> КУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ В УПРАВЛІННІ МІЖНАРОДНИМ ПРОЄКТОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	18
<i>Смольникова Вероніка Дмитрівна</i> АНАЛІЗ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИХОДУ ТОВ «КЕРНЕЛ» НА РИНОК КИТАЮ.....	22

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

<i>Комарова Юлія Віталіївна, Блинник Єлизавета Володимирівна</i> ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	27
<i>Кузнецова Марина Юрійвна, Бондар Наталія Анатоліївна</i> ПРАВО НА СТРАЙК В СИСТЕМІ КОЛЕКТИВНИХ ФОРМ ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ.....	29

Палій Валерій Валерійович НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК КЕРІВНИЙ ОРГАН ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ.....	33
Патlachук Олександр Васильович ІДЕЇ І ПІДХОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ І УДОСКОНАЛЕННЯ ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ.....	36
Пашинська І.В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОБУДОВИ ОКРЕМОЇ СИСТЕМИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ.....	38
Паюл Віра Русланівна, Лель Галина Вікторівна СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ ПРОПАГАНДИ КУЛЬТУ НАСИЛЬСТВА ТА ЖОРСТОКОСТІ.....	41
Свирид Софія Володимирівна ВІЛЬНИЙ РИНОК ЗЕМЛІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ЩО ОЧІКУВАТИ УКРАЇНІ.....	43
Шульженко Олександр Олександрович, Більський Віктор Анатолійович МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ ТА ЇХ РОЛЬ У НАПОВНЕННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	47

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Trofymenko Volodymyr Anatolevich, Kalnytsky Eduard Anatolevich CONCERNING LEADERSHIP IN THE FIELD OF CYBERSECURITY: A PERSON OR A STATE (BASED ON FOREIGN PUBLICATIONS).....	50
Мельник Маріанна Василівна ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОСТІ У ВИГЛЯДІ ДЕВ'ЯТИ НІМЕЦЬКИХ, ФРАНЦУЗЬКИХ І АНГЛОСАКСЬКИХ ТРАДИЦІЙ У ФІЛОСОФІЇ НОВІТНЬОГО ЧАСУ.....	56

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Бричок Ольга Володимирівна, Мартиненко Світлана Миколаївна ТЕОРЕТИКО - ПРАВОВІ ОСНОВИ РОБОТИ З ІНКЛЮЗИВНИМИ ДІТЬМИ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	62
--	----

Клімакова Світлана Миколаївна, Тихонова Ася Олександрівна СИЛА СТРАХУ – НЕВІД’ЄМНА ЧАСТИНА УСПІХУ.....	66
--	----

Свиридюк Віра Петрівна КЕЙС МЕТОД ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	73
---	----

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Беззубенко Аліна Володимирівна, Цимбалістенко Лариса Костянтинівна ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ США У РАКУРСІ «СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ НОВОГО СТОЛІТТЯ».....	77
---	----

Голубович Олександр Ігорович СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ СЕЛЯНСТВА В ПЕРІОД ВІДБУДОВИ ПІСЛЯВОЄНОГО УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА.....	80
--	----

Патlachук Василь Никифорович РОЗВИТОК ПОЛЬСЬКОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.....	82
--	----

Потапенко Руслана Михайлівна, Адобаш Віктор Вікторович ЛЬВІВСЬКА КОНЦЕПЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ КІНЦЯ 1980-Х РОКІВ.....	86
--	----

Снігир Лариса Петрівна ЗМІНА ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТУРЕЧЧИНИ: ВІД КЕМАЛІЗМУ ДО НЕООСМАНІЗМУ.....	88
--	----

Чистякова Катерина Віталіївна, Постоєнко Віталіна Сергіївна ПРАВОСЛАВНІ МОНАСТИРІ ЯК ДУХОВНІ НАТХНЕННИКИ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ.....	91
--	----

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Лиманська Ольга Вікторівна, Хуан Шентін ДО ПИТАННЯ ХОРЕОГРАФІЧНОГО ВТІЛЕННЯ ДУЕТНОГО ТАНЦЮ НА НАЦІОНАЛЬНІЙ ОСНОВІ.....	94
---	----

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Дячук Тетяна Миронівна, Федорець Анастасія Дмитрівна ЛЕКСЕМИ З НЕГАТИВНИМ ЕМОЦІЙНИМ КОМПОНЕНТОМ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	97
Печко Ніна Миколаївна СЕМІОТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОР.....	99
Пономарьова Лілія Федорівна ТЕНДЕНЦІЇ УТВОРЕННЯ НАІМЕНУВАНЬ ОСІБ ЖІНОЧОЇ СТАТІ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....	104
Рубан Аліна Євгеніївна КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДИНИ НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ Р. Д. БАХА «ЧАЙКА НА ІМ'Я ДЖОНАТАН ЛІВІНГСТОН».....	106
Харкевич Галина Іліодорівна СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ).....	109
Черняк Оксана Павлівна МОВЛЕННЄВА ОЦІНКА ТА КОМУНІКАТИВНА НОРМА.....	111
Шумейко Олена Анатоліївна СТИЛІСТИЧНА РОЛЬ ПОВТОРУ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ).....	113

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Васьківський Олег Юрійович ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	117
Мороз Владислав Владиславович ОГЛЯД НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ НАБОРУ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА НА НАВЧАННЯ ДО ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	120

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Борисова Юлія Володимирівна СОЦІАЛЬНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ,
ПРОЄКТУВАННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ОСНОВА РОЗРОБКИ
ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....124

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Hnidoi Ihor, Hnida Natalia SCHOOL PERFORMANCE AND
BEHAVIOURAL FEATURES OF CHILDREN WITH
DIFFERENT BLOOD LEAD LEVELS.....126

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

Дем'янчук Олена Григорівна ШКІЛЬНА АНІМАЦІЯ, ЯК
ЕФЕКТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ДИТЯЧОГО ДОЗВІЛЛЯ.....128

Підписано до друку 03.11.2022р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 80 прим.

ГО «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. 0979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Відруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК№7599 від 10.02.2022р.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net

